

FOLKEHØGSKOLEN

#4 – 2015 – ÅRGANG III – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

PORTRETTET:
MAI-EVY BAKKEN

SIDE 4

SELJORD:
JORDSKJELVET I NEPAL

SIDE 12

SKAP:
NY FOLKEHØGSKOLE I MANDAL

SIDE 28

PEDAGOGISK HVERDAG:
**UTFORSKER DET
VISUELLE SPRÅKET
I LOFOTEN**

SIDE 22

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som
er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i
god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsidefoto: **Vilde Løwenborg Blom**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 47 43 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Styremedlem:
Siri Skjerve Gjeldnes
Ringebu folkehøgskule

Styremedlem:
Per Egil Andersen
Elverum folkehøgskule

Styremedlem:
Sivelin Kjelstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:
Ulf Langmo
Vefsn folkehøgskule

1. varamedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskule

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen **F**

LEDER, FRAMTIDIG ORGANISERING	3
PORTRETTE – MAI-EVY BAKKEN	4
LEK FOLKSKONFERANSER	8
SELJORD OG JORDSKJELVET I NEPAL	12
ROLLESPILL-HYBRIDER SOM EROBRER FOLKEHØGSKOLEN	16
KUNST – MOMENTUM 8	21
PEDAGOGISK HVERDAG: FOTO I LOFOTEN	22
SOMMERSKOLE FOR FRAFALLSELEVER	26
SKAP – NY FOLKEHØGSKOLE I MANDAL	28
SUNNHORDLAND: SPILLGRÜNDER	30
REFLEKSJONER: RONNIE MAG LARSEN	32
BØKER	34
KOMPARATIV ANALYSE – NORGE/DANMARK	36
SENIORLAGET	40
ARBEIDSRETT	41
LESERUNDERSØKELSEN	42
FRILUFTSLIVET OG FOLKEHØGSKOLEN	46
LEDER, ØYVIND BRANDT	47
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	48

Marte Fougner Hjort har gått
ut i studiepermisjon.

Vi ønsker lykke til.

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i friluft folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen friluftfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

FOLKEHØGSKOLELANDSKAPET OG FRAMTIDIG ORGANISERING

Morten Eikenes, rektor ved Ringerike folkehøgskole, dro i april i gang en debatt i dette magasinet, om sammenslåing av organisasjonene i kristen og frilynt folkehøgskole. Det vil si – det var et svar på et innlegg fra Tore Haltli om å styrke informasjonskontorene med ekstra midler. Tor Grønvik fra NKF/IKF og Ronnie Mag Larsen har vært på banen. Det samme har redaktør Odd Haddal i *Kristen folkehøgskole* vært – på lederplass.

Eikenes argumenterer for sammenslåing, og i sitt framtidsbilde ser han at IF og IKF slår seg sammen i 2016 og FHF og NKF i 2018. Og på veien dit venter han utålmodig på utredning og påfølgende beslutningsprosess. Tor Grønvik svarer at Morten Eikenes sitt ønske om å bli ett skoleslag kommer for sent, fordi vi allerede er ett skoleslag. Han er redd for at vi kan organisere oss

bort fra mangfoldet i folkehøgskolen. Odd Haddal vil heller ikke slå sammen organisasjonene og mener styrke oppnås ikke bare ved ensartethet, men også mellom konstruktive forskjeller. Ronnie Mag Larsen i sin petit mener derimot at det historisk var stor forskjell på de to leirene, men at «nå må gamledagers fordomsfulle knoller skjerpe seg».

I et ekteskap er det en stor fordel om det er et samstemt ja til å dele et liv sammen. Å arrangere et ekteskap har vi liten tro på. I noen settinger skapes det et bilde av at det er en bakstreversk organisering av norsk folkehøgskole, at det hører fortida til – og at noen må «dø» før vi kan innta framtida. Det er lett å slå organisasjonene sammen over et glass, men historien og virkeligheten bør også være med.

Hvis målet er sammenslåing er det viktig å jobbe tålmodig og politisk. Dette er en sak det må aksepteres at det er ulike syn på – og det er det i begge leire. Vi slutter oss her til Odd Haddals leder hvor han ber; *La oss søke å forstå hverandre og deretter bli forstått.*

Vi kommer ikke utenom at det er til dels store kulturforskjeller mellom organisasjonene i norsk folkehøgskole. På kristelig side eier Normisjon 17 skoler, Misjonssambandet og Indremisjonsforbundet også flere, det er organisasjoner med konservativ teologi og røtter i pietismen. De har et formål med å drive sine skoler. På landsmøtene til NKF har bibeltimer, bønn og kristelig fellesskap sin naturlige plass, det har vi respekt for, men det vil aldri bli en aktuell praksis i frilynt organisasjonsliv.

Det er faktisk et godt samarbeidsklima i Øvre Vollgate i dag, det er ikke

gitt at ny organisering vil gi ytterligere harmoni. Men på informasjonssida, som Morten Eikenes tar utgangspunkt i, kan det virke i overkant tungrodd å drifte med to organisasjoner, to styrer og to daglige ledere. Vi tror vel at det er et mer realistisk scenarie å tenke fusjon på et område hvor det meste i dag gjøres i fellesskap. På informasjonssida synliggjør vi norsk folkehøgskole som ett skoleslag med slagkraft, men her tror vi det er mer å hente ved å tenke én organisasjon.

La oss framover satse på en åpen dialog hvor vi har respekt for ulike syn og kulturforskjeller. Kanskje vi skal stoppe opp en smule. De som tror det er ren plankekjøring med fusjoner, og at det er «fossile» tanker som gjør at vi er to folkehøgskolegreiner, må kanskje be *vår herre* om en smule mer tålmodighet.

I politikken kommer en ofte lengst med å være pragmatisk og taktisk, det er ikke dumt her heller. Disse utspillene har ikke ført oss nærmere en sammenslåing.

Det har kommet opp forslag om å utrede organiseringen av felles informasjonsarbeid, dette avklares i løpet av høsten. Vi venter i spenning.

ØYVIND KRABBERØD

FOLKEHØGSKOLENS FØRSTEDAME

Hun kommer gjennom skogen brun og værbitt over Børen sjø i Børli-land. Her inne møtte jeg denne lille – store folkehøgskoledama som har besteget de fleste topper.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Det er søndag, jeg kjører gjennom indre Østfold og videre gjennom Bjørkelangen mot Magnor i Eidskog kommune, tar av fra riksveien. Jeg skal langt inn i svarteste skauen, jeg skal på det årlige Børlistemnet på Oppistun. Jeg skal møte en nestor og The First Lady i norsk folkehøgskole – Mai-Evy Bakken.

Det ventes flere hundre mennesker til arrangementet, vi har avtale om å en prat før det hele settes i gang. Det er juni og frodig grønt. Jeg tar beina fatt den siste biten opp til det lille småbruket. Mai-Evy kommer til fots – har gått sin årlige tur gjennom skogen og til «Junikveld» – årets høydepunkt for dama som kommer fra Skotterud i denne kommunen.

Det ble et helt liv i folkehøgskolen for Mai-Evy (64), som nå avslutter sin yrkeskarriere som rektor ved Sogndal folkehøgskule.

Vi finner oss en plass i lyngen, ved furulegger og med utsikt over Børen sjø.

FATTIGDOM

Jeg vil vite litt om oppvekst og livsvandring. Det var enkle kår på Skotterud, men faren bygde opp et snekkerverksted med fire ansatte. Han jobbet sent og tidlig med produksjon av dører og vinduer. Hus til familien ble det også.

– Men dette er et knallrødt område av Norge, far var kommunist på et tidspunkt. Virkeligheten var skogsbaroner og undersåtter, fimbulvintre og enkle kår. Dette har vært fattige områder. Men min generasjon hadde det godt. Det var ikke lommepenger, ikke mange klesskift. Mor vasket og tørket ved ovnen om natten. Men det ble ny kjole til julaften!

Frøet til det utstrakte friluftslivet som eidskokingen bedriver ble sådd tidlig i den lille familien på fire. Det var mange turer i skog og mark. Det ble mer tur enn søndagsskole.

– Tror jeg et år hadde tre epler på treet med plass til 52.

Etter engelsklinje ved Kongsvinger gymnas, hvor for øvrig unge frøken Bakken var russepresident (og det med fortid som svært sjenert..) ville hun inn på Idrettshøgskolen. Den spreke damen var rett og slett en ener i fysisk aktivitet. Drev aktivt med friidrett, orientering, ski og håndball. Hør her: Med 5,10 i lengdesprang som 16-åring – det var kretsrekord, og 7,9 på 60-meter (slo gutta der...). Da var retningen klar. Men hun kom ikke inn på Idrettshøgskolen. Mor kom da hjem med en brosjyre fra biblioteket om folkehøgskoler – med idrettslinje derfra fikk en poeng til det fysiske studiet. – Men jeg ante ikke hva folkehøgskole var, søkte likevel Ringerike og Hallingdal. Det ble Hallingdal – det var 1000 søkere til skolen det året, som var det siste året til Olav Akerli (senere leder i Norsk folkehøgskolelag). Vi skriver da 1970.

Akerli betydde mye for henne. – Han var markert, tydelig og synlig md foredrag om viktige spørsmål. Han spiste middag med oss hver dag – og byttet på. Vi ble veldig glad i han.

Mai-Evy kom så inn på Idrettshøgskolen, og på folkehøgskolen var tanken sådd om å bli lærer i skoleslaget. Det tok ti år før hun startet på Voss folkehøgskule hvor hun fulgte tre kull. Veien gikk videre til Hallingdal hvor hun var lærer og inspektør fram til 1986.

«Det var livsviktig med en lov som sa noe om hva vi ville med folkehøgskolen»

Mellom slagene tok den energisk damen et hovedfag. Hun så på den historiske utvikling og sammenlignet norsk og dansk folkehøgskole, gymnastikkhøjskoler i Danmark og idrettslinjer i Norge. Hun hadde Ove Korsgaard (da rektor ved Gerlev Idrætshøjskole) som veileder. Hun fikk innføring i filosofi, i Grundtvig og hans syn på forholdet mellom legeme og sjel. – Det kroppslige var slett ikke noe fyord for den gamle høvdingen, smiler hun triumferende.

REKTOR

I 1987 fikk Mai-Evy telefon fra Sogndal om hun kunne tenke seg å søke den ledige rektorstillingen der. Etter et intermesso på Skotterud i to år startet hun så opp i vest i 1988. Mannen Halstein, også han folkehøgskolemann, ble med. Tre år gamle Skjalg var født i 1985 – Hanna kom i 91.

– Var du en ledertype fra tidlig barndom?

– Nei jeg var veldig sjenert, jeg var forsiktig og turte nesten ikke å prate. Men på et tidspunkt bygde det seg opp en trygghet, jeg fikk en selvtillit. Jeg fikk med meg mye trygghet i oppveksten – far sa; få deg en utdanning – og spurte; hvilken vei ønsker du å gå? Idrettsmiljøet var også en demokratisk danselse for meg. Det er kanskje en kvinnegreie, men jeg var forundret over at andre hadde sett meg.

Mai-Evy Bakken fikk også oppgaver sentralt i folkehøgskolen. Hun var leder for styret i informasjonskontoret i fire år, og i 1998 ble hun valgt som leder i Norsk Folkehøgskolelag (Folkehøgskoleforbundet) og satt i den rollen i syv år til 2005. – Jeg så meg ikke som leder før Arild Mikkelsen begynte å snakke med meg om det. Ved mange slike korsveier har jeg undret på hva andre ser som ikke jeg ser.

Og lederjobben tok hun på ramme alvor. Det var en periode med ny lov, utvalgsarbeid og høringer. Ikke minst bak landsmøtetalene hennes lå det særdeles grundig arbeid. – Jeg tok over etter Arild Mikkelsen som var en sterk ideolog. Det var store sko å fylle, jeg var veldig ydmyk. Men så sa jeg til meg selv at dette kunne jeg lese meg opp på. Jeg ville til metaplanet, bestemte tema – og leste meg opp. Det er høyere himmel i folkehøgskolen enn i academia, det liker jeg godt.

FOLKEOPPLYSNING INN

Mai-Evy satt i det offentlige utvalget (NOU) som i 2001 la fram sin utredning *Fribet til mangfold*, om folkehøgskolens rammevilkår, i forkant av ny lov om folkehøgskoler som kom i

2002. Hun var sterkt delaktig i at den nye loven ikke bare ble en tilskuddslov, men også en formålslov.

– Det ble veldig viktig for meg hva det var sentralt å kjempe for. Det var livsviktig med en lov som sa noe om hva vi ville med folkehøgskolen. – at også politikerne har en mening med det.

De fikk inn en passus om allmenndanning og folkeopplysning; *Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen.*

– Men hva er så folkeopplysning i vår tid?

– Det er i alle fall ikke kampanjer for redusert sukkerforbruk.... Det er når folk i alminnelighet får se sitt liv i et større perspektiv. Folkehøgskolen er intens og konsentrert. Du er garantert å få tilbakemelding på deg selv. Egentlig liker jeg ordet livsopplysning bedre.

Rektoren har jobbet mye og radikalt med elevdemokrati på egen folkehøgskole. Overskriften har vært deltaking og likeverd. I store prosesser har elevene vært med på å utforme regler og rammer for skolelivet. – I perioder har det vært vanskelig å stå i med et helt kollegium. Vi har prøvd ut mye. Jeg synes det er demokratiske øvelser vi skal gjøre i folkehøgskolen. Jeg har alltid likt å prøve ut nye ting, og eksperimentere. – Det er de vanskelige årene som vi har lært mest av, hvor vi må jobbe med det mellommenneskelige, det har jeg kjent på.

BØRS OG KATEDRAL

– Alle reisene er et dilemma i norsk folkehøgskole. Mange setter ord på det i ulike sammenhenger. Jeg er skeptisk til at reisen ut i verden er den viktigste. I Sogndal er vi bevisst på ikke å bruke reisene for hardt i markedsføringen. Det er vi enige om, vi må være forsiktige. Nå skal vi jobbe aktivt med reisene, forbedre de vi har – slik at reisene har mål og innhold. Reisene skal ikke være ferie. Vi vil velge det vi tror på og har god samvittighet med.

Jeg penses inn på folkehøgskolens historie – nå mer enn 150 år etter Sagatun på Hamar ble reist. – Hvorfor har vi fremdeles folkehøgskoler?

– Ja det er jo nesten en gåte. Sigrid Undset sa: ... *men menneskets hjerte endrer seg aldri*. Folkehøgskolen har gått til beinet

på det å leve, derfor blir skolen aldri avlegs. De som har gått på folkehøgskole har forstått at det er et skoleslag som utfordrer deg som menneske uavhengig av tid. Vi snakker om autentiske opplevelser. Får du grep på året blir de nære og virkelige. Jeg tror det er svaret på gåten, sier den reflekterte rektoren.

– Danske Niels Højlund spurte i 1999; er det mer at opplyse om? Hva tenker du om det?

– Ja det er jo det. Det handler ikke om kunnskap, men å nærme seg kjernen – dannelsen. Det skjer når vi nærmer oss kjernen i oss selv. Kanskje vi må ha hjelp her, sette oss ned og samtale. Vi må kunne si at noe er viktigere enn noe annet. Alt er ikke like gyldig – her trenger vi folkehøgskolen.

BØRLI

Vi tar oss en pause i samtalen. Det brygger opp til uvær. Mange hundre forventningsfulle Børli-venner fra hele landet har søkt inn i skogens rike, til Børli's verden med budskapet som strekker seg fra maurstiene til melkeveien, hans tanker har vunnet gehør både hos leg og lærd. Lars Saabye Christensen og Stian Carstensen står på scenen. Men så får vi et gedigent skybrudd. Jeg søker ly i et stabbur – det går over i haggel.... Etter en halvtime stikker sola fram igjen og programmet slippes løs.

Hans Børli's diktning har betydd mye for Mai-Evy Bakken. Det er ikke få morgensamlinger eller innledninger som er akkompagnert av dikterens poesi og filosofi. Hun er til og med i familie.

– Børli betyr mye for deg?

– Ja Børli's samlede er «bibelen» min – jeg finner åndelig mat i hans poesi. I mitt favorittdikt – *Louis Armstrong* fanges også

det politiske i meg, om urettferdigheten i verden. Diktet fra 1962 er like aktuelt i dag. Børli tar stilling for de svakeste.

TROSBEKJENNELSE

Børli ble spurt en gang om han trodde på gud. Han dro litt på det og svarte: den er vel heller et spørsmål om gud tror på meg. Jeg prøver meg på samme spørsmål til folkehøgskolenestoren.

– Nei jeg gjør ikke det, trosbekjennelsen til Hans Børli må bli mitt svar (Diktet Trosbekjennelse fra samlingen *Villfugl* 1947). Jeg greier ikke å tro på den bibelske fortellingen, men det er kanskje noen krefter bak som styrer det hele. Men når jeg dør er det slutt, jeg satser ikke på noe mer. Ateist er det litt sterkt å kalle seg, for virkeligheten er så flott skrudd sammen.

Men det er ikke slutt. Mai-Evy blir på Sogndal til 13. oktober, da runder hun 65 år.

– Hvilke følelser har du for at yrkeskarrieren går mot slutten?

Jeg tok avgjørelsen for ett år siden. Jeg vil selv bestemme, og ikke vente til noen sier at det ikke går så greit lenger. Skolen skal ikke ha en rektor som ikke er PÅ. Jeg har prøvd å se på meg selv fra utsida – greier du å komme med noe nytt? Det er viktig å være framoverlent og stå i det. Jeg har gledet meg til å gå på jobb nesten hver dag.

Men jammen blir det en liten runde til. Det tikket inn en melding her på kontoret en augustdag. Hun slutter ringen og blir rektor på Hallingdal fra 1. november og ut mai 2016. 22 år som rektor i Sogndal ble det.

Folkehøgskole ble livet for Skotterudjenta som er laget av hel ved.

LOUIS ARMSTRONG

*Gamle, milde Satchmo –
ansikt som hjulspor på sletten,
som muld og morild.
Sår på leppene.
Blod på munnstykket av messing. Alltid
raser solstormen
i dine lungers kløftede tre. Alltid
flyr en ravn på duevinger
fra din søndersungne strupe.
Nobody knows . . .
Ser du alle de hvite hendene, Satchmo?
De klapper.
Hender som slo, hender som hengte, hender
som splittet et mildt groende mørke
med hatets brennende kors.
Nå klapper de.
Og du spiller, gamle. Synger
Uncle Satchmo's Lullaby. Svetten pipler, brystet
hiver. En sol sitter fast
i trompetens skinnende svelg.
Som gråten i en strupe.
. . . the trouble I've seen.
Hvor ditt arrete smil gjør meg skamfull
over mitt eget stengte ansikt,
mitt knefall for skyggene. Jeg spør deg:
Hvor henter du kraften til
ditt opprør uten hat? Din
skinnende tone av lys
som gjennomstråler negernatta? Svar meg,
hvor stor sorg skal til . . .
hvor stor sorg skal til
for å nære en ren glede?
Og trompeten svarer
langt borte fra,
en røk av sølv:
– Mississippi . . .*

HANS BØRLI

TRO

Om jeg tror på Gud?
Tja, jo da – på min egen måte, men
det er vel mer et spørsmål
om Gud tror på Meg.

Fra "På harmonikk", 1991

FILM: Den gråtende kamel, Mongolia
MUSIKK: Altetende, 70-tallsrock og Grieg
BØKER: Haruki Murakami, Kafka på Stranden
LESER NÅ: Torgrim Eggen, Trynefaktoren

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigurd Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Nå belyser Øyvind Brandt lekfolkskonferanser.

LEKFOLKSKONFERANSER MED POTENSIALE I FOLKEHØGSKOLEN

Denne gangen skal pedagogiske inspirasjonskilder handle om et konsept eller en overordnet metode fram for inspirerende pedagogiske tenkere. Lekfolkekonferansen kom til Norge i 1996. Da arrangerte de forskningsetiske komiteer og Bioteknologinemnda den første lekfolkskonferansen her i landet. Konferansen tok for seg genmodifisert mat og munnet ut i sluttdokumentet Kvikkklaks og teknoburger med anbefalinger til Stortinget.

TEKST OG FOTO: ØYVIND BRANDT

Lekfolkene, i betydningen ikke-eksperter, var den drivende kraften i lekfolkskonferansen. Det var lekfolkene som avgjorde hvilke spørsmål konferansen belyste og besvarte, og det var lekfolkene som utarbeidet konferansens samstemmige sluttokument. Ekspertenes rolle var å informere og besvare lekfolkenes spørsmål underveis.

Konferansemodellen oppsto i Danmark hvor det siden 1980-tallet er gjennomført flere titalls lekfolks- eller konsensuskonferanser som de også kalles. I Canada hadde man pr. 1994 etablert 40 lokale rundebordgrupper, bare i British Columbia. Det er gjort positive erfaringer også i England og andre europeiske land.

I Norge og Danmark har man blant annet ønsket å prøve lekfolkskonferanse som metode for å vurdere utfordringer i forholdet mellom teknologiutvikling og etikk, basert på vanlige folks vurderinger. Men konferanseformen kan benyttes på nær sagt alle områder og er en kraftfull pedagogisk metode og et vitaliserende og mobiliserende tilskudd til vårt demokrati.

LEKFOKSKONFERANSER VED FOLKEHØGSKOLENE I NORGE

Enkelte norske folkehøgskole har de seneste drøyt 15 årene tatt i bruk lekfolkskonferanse-modellen i flere sammenhenger. Første lokale lekfolkskonferanse i Norge og Norden ble arrangert av Skiringssal folkehøgskole i Sandefjord kommune om barn og unges oppvekstvilkår i kommunen. Sogndal folkehøgskule arrangerte en fylkesanlagt lekfolkskonferanse om fraflyttings (sentraliserings-) problematikk i Sogn og Fjordane. Bømlo folkehøgskule har benyttet konferansemodellen i sin internasjonale freds- og solidaritetsuke med elever fra videregående skoler.

Informasjonskontorene for folkehøgskolen arrangerte midt på nittitallet den nasjonale lekfolkskonferansen *Mottaker-plakaten*, hvor studerende ungdom fra hele landet utgjorde lekfolkspanelet som kom frem til en medie-etisk plakaten, à la Vær Varsom-plakaten, men for mottaker. I 2012 gjennomførte Folkehøgskoleforbundet en lekfolkskonferanse på Follo folkehøgskole om eksistensielle og religiøse spørsmål i fri-lynt folkehøgskole. Sist ble det i høst 2014 gjennomført en lekfolkskonferanse med europeiske ungdommer fra flere folkehøgskoler i Norge. Konferansen fant sted på Skiringssal folkehøgskole og endte ut med fire konsensusråd til norske og europeiske politikere for å vitalisere demokratiene i Europa.

DIALOG MELLOM VANLIGE FOLK OG EKSPERTER

Lekfolkskonferanse er en type dialogkonferanse. Slik sett føyer den seg pent inn i arven fra antikkens Hellas. Dialogen er imidlertid ikke mellom to personer, men satt «i system» i en overgripende konferansemodell. Dialogen foregår primært mellom vanlige folk (lek-folk, ikke-eksperter) og eksperter, ofte med offentligheten som bestiller og mottaker av resultatet. Det viktige er at dialogen starter med vanlige folks

«Lekfolkskonferanser er best når temaet engasjerer, og har langt tidsperspektiv»

spørsmål. Ikke med ekspertenes svar og forslag som ingen kanskje har spurt etter.

LEKFOKSPANELET ER VIKTIGSTE AKTØR

I en lekfolkskonferansen inngår syv ulike aktører. Den viktigste aktøren er *lekfolkspanelet*. Alle mennesker er i utgangspunktet kvalifiserte til å sitte i panelet. Men panelet bør maksimalt bestå av ca. 20 personer. Melder det seg flere interesserte må det foregå en utvelgelse for å oppnå et så bredt sammensatt panel som mulig med hensyn til kjønn, alder, geografi og bakgrunn.

Personer med profesjonelle interesser i temaet kan ikke inngå i panelet; de stiller i *ekspertpanelet*. Ekspertene på temaet som behandles inviteres til å delta av lekfolkspanelet/prosjektstaben for å svare på spørsmålene fra lekfolkene. Ekspertene er ofte forskere men kan også være andre som vet mer om et tema enn folk flest.

Prosesskonsulent er den som styrer selve prosessen i konferansen, uten selv å inngå i denne. Hen passer på at alle kommer til orde, at ingen dominerer, at prosessen har framdrift og kommer til et resultat (konsensusråd eller -svar på problemstillingen). Rundt prosesskonsulenten bør det i større konferanser være en *prosjektstab* for å hjelpe til med referater, kontakter og andre praktiske ting, samt en *styringsgruppe*.

MEDIA OG OPINION

Poenget med lekfolkskonferanser er ofte å komme med innspill til politikerne (lokalt, regionalt, nasjonalt, internasjonalt). De siste to aktørene er derfor *publikum/opinion* og *media*.

*«Konferansen gir
bred innsikt og
befordrer herre-
dømmefri dialog,
hvor alle har lik
tilgang på
informasjon og
dermed lik makt»*

Målet med en lekfolkskonferanse er å få til konsensusråd gjennom en informasjonsflyt mellom lekfolk og eksperter. Derfor er offentliggjøring/mangfoldiggjøring via presse/media en vesentlig del av konferansen.

FASENE I EN LEKFULSKONFERANSE

Når det på et eller annet nivå, la oss i si i et kommunestyre, oppstår et behov for å sjekke ut hva folk flest mener om en komplisert problemstilling når de får tilgjengelig viten om problemstillingen, kan institusjonen, for eksempel kommunestyret, ta initiativ til en lekfolkskonferanse, dersom den vurderes som mest relevante metode. Kommunen, eller hvem det nå er, engasjerer relevante kompetanser med et klart mandat om å planlegge og gjennomføre en lekfolkskonferanse. Dette kan utmerket være en folkehøgskole. Styringsgruppe etableres for å jobbe ut et konsept og finansiering.

Informasjon og invitasjon

Når finansieringen er på plass etableres en prosjektstab med en prosesskonsulent (lærer?). Staben planlegger ferdig og inviterer folk til å sitte i lekfolkspanelet og kontakter aktuelle eksperter. Lekfolkspanelet velges så ut.

Innledning på konferansen

Lekfolkspanelet starter med å gå gjennom konferansemetodikken og få bakgrunnsinformasjon om temaet, kanskje i form av en eller flere oversiktsforelesninger. Deretter formulere lekfolkspanelet alle de spørsmålene de har til tema/problemstilling. Ekspertene kontaktes (av prosjektstaben) med spørsmålene fra lekfolkene, sortert etter undertema, for å forberede svar på spørsmålene i en åpen høring.

Åpen høring

På dag to i selve konferansen møter ekspertene i en høring åpen for å svare på spørsmålene de har fått fra lekfolkspanelet. Konferansens åpne høring er offentlig og derfor annonsert for presse og publikum.

Drøftinger i lekfolkspanelet

Andre og tredje dagen, litt avhengig av konferansens tema og lengde, går panelet i sitt lønnekammer og drøfter seg fram til et sluttokument, der panelet løfter frem det de er enige om som anbefalinger. Under drøftingene benytter man relevante kjente gruppedynamiske teknikker for å sikre at alle deltar på like fot, at stemningen er god og at det er framdrift i drøftingene.

Avslutning, pressekonferanse

Sluttdokumentet fra konferansen med anbefalingene lekfolkspanelet er enige om, legges frem og overrekkes aktuelle adressater, for eksempel kommunen ved ordfører, på konferansens siste dag, igjen med publikum og presse til stede.

IKKE ALLE TEMA EGNER SEG

Lekfolkskonferanser er best når temaet engasjerer, og har langt tidsperspektiv – ut over for eksempel valgperioder. Konferansen bør komme inn tidlig, før folk har for fastlåste meninger om løsninger eller svar på problemstillingen. Da står deltakerne friere til å endre standpunkt underveis, frigjort fra evt. bindinger til partier og organisasjoner. Konferansen gir bred innsikt og befordrer herredømmefri dialog, hvor alle har lik tilgang på informasjon og dermed lik makt.

Panelet står samlet bak sluttokumentet. Dette gir uttrykk for hva man er enige om, hvilket forplikter deltakerne og gir konferansen større respekt. Man uttaler seg ikke om det man er uenige om. Metoden er mobiliserende og effektiv i det å komme til enighet, men gir også svar på hva som oppfattes som riktig eller godt blant folk, og gir dermed viktige signaler til øvrig opinion og besluttende myndigheter.

SOM SKAPT FOR FOLKEHØGSKOLEN

Som allerede vist er det gjennomført flere lekfolkskonferanser i folkehøgskolen i Norge, både på lokalt, regionalt, nasjonalt og til og med internasjonalt nivå. Det er ikke mange steder i samfunnet hvor man har både pedagogisk/prosesskompetanse, rom, bevertning, stab, elever, og ikke minst tid til å gjennomføre lekfolkskonferanser. I hvert fall ikke uten at det koster mye. En folkehøgskole kan velge å benytte seg av konferansemodellen på flere måter. En er å tilby seg å gjennomføre en lekfolkskonferanse for kommunen eller fylkeskommunen der skolen ligger – på et relativt komplisert og aktuelt tema. Lærer(e) og noen interesserte elever eller en linje kan utgjøre prosesskonsulent og stab. Kommunen kan bekoste annonsering etter lekfolk i kommunen, etc.

Folkehøgskolen kan også velge å benytte lekfolkskonferansemetodikken internt som pedagogisk verktøy, f.eks. for elevrådet på et vanskelig tema på skolen, la oss si rus eller ombygging. Som i de fleste andre sammenhenger, er det kun mangel på fantasi som begrenser.

STARTHJELP

Det er ikke lett å finne litteratur om lekfolkskonferanser. Til denne artikkelen har jeg faktisk ikke klart å finne mer enn enkeltstående avsnitt i noen få sluttrapporter. Etter å ha gjennomført en del lekfolkskonferanser de siste 15–20 årene kan jeg kontaktes for en mer grundig gjennomgang, dersom du/din skole konkret vurderer å gjennomføre en slik konferanse. Det er ikke vanskelig, i hvert fall ikke for en folkehøgskole. Og det er engasjerende og givende for alle involverte, samtidig som slike konferanser lett genererer medieomtale.

POPULÆRE SOM ALDRI FØR

OSLO: Oppturen held fram for dei norske folkehøgskulane.

Så langt i år er det fleire som har takka ja til ein plass for komande skuleår, samanlikna med same periode i fjor. Det er rekordhøge tal. Aldri har det vore meir populært å velja eit år på folkehøgskule.

SOGN AVIS, 13.06.2015

EN NY GIV FOR SKOLETRØTTE UNGDOMMER

– Fullfører sommerskole med vitnemål og festaften etter to uker med intenst program på Ringerike Folkehøgskole.

14 dager med gode opplevelser. Slik oppsummerer elevene sommerskolen i regi av Ringerike Folkehøgskole.

For tiden strekker nesten ikke til når man hver dag blir møtt med spennende, nye opplevelser. Rammene er satt, men mulighetene til å utfolde seg og bli en del av sosialt miljø gjør at hver og en av de 12 deltakerne – som i alder spanner mellom 17 og 21 år, og geografisk har tilhørighet i hele Buskerud fylke – finner sin naturlige plass. Noe de kanskje ikke alltid har kjent på.

RINGERIKES BLAD, 11.06.2015

SKAL FINNE BALANSE PÅ FOLKEHØGSKULE

Møre Folkehøgskule vil hjelpe ungdom med å stresse ned og finne balanse.

– Den nye linja er skapt ut ifrå at vi ser behovet for eit stresse ned-konsept blant elevane våre.

Rektor May Kristin Bolli fortel at Møre Folkehøgskule har oppretta ei ny linje for å møte det dei trur er eit behov i marknaden.

– På body & mind-linja vil det handle om å ta seg sjølv ned, gi slepp på stress, krav og forventingar til prestasjonar og kropp, seier lærar Christian Howlid.

SUNNMØRSPOSTEN, 17.06.2015

SETTER OPP ANTI-MUSIKAL

ALFHEIM AKTIVITETSHUS setter på fredag opp forestillingen «Normalskolen» på Rådstua teaterhus fredag. Forestillingen er en anti-musikal, som handler om en Folkehøgskole der målet er å gjøre elevene «normale». Men hva vil det si å være normal?

TROMSØ, 10.06.2015

SELJORD OG CWIN

Siden 2010 har Seljord Folkehøgskule samarbeidet med CWIN (Child Workers in Nepal) i Katmandu. Dette samarbeidet startet gjennom vår kontakt med den norske bistandsorganisasjonen FORUT. CWIN har eksistert siden 1987, og arbeider nå i 22 distrikt i Nepal med å ta seg av foreldreløse, barnarbeidere og barn utsatt for menneskehandel. I år var det sjettede gangen vi dro med skolen til Nepal, først og fremst en solidaritetstur der vi besøker våre samarbeidspartnere i CWIN i Katmandu, og på barnehjemmet Balika Peace Home, en times kjøretur utenfor Katmandu. Elevene våre har gjennom skoleåret gjort ulike jobber for å samle inn penger her hjemme. Vi har vanligvis kunnet overrekke 150 000 norske kroner til CWIN – så også i år, som et svært viktig bidrag til driften av Balika Peace Home. Kanskje like viktig som pengene, er deltakelsen og møtene mellom våre elever og menneskene som driver CWIN, og med barna på barnehjemmet. Vi besøker Barnehjemmet i to grupper, og leker og spiller og synger sammen en dag, med en storslagen kulturell kveld med dans, sang og musikk fra barna i Nepal og fra oss besøkende fra Seljord. Disse møtene og kulturutvekslingene er et høydepunkt i året for både barnehjemsbarna og for oss, preget av livsglede, kultur, vennskap og lek. I tillegg til besøket på Balika møter vi også ulike instanser for CWIN i Katmandu, som Child Helpline (telefonertjeneste for varsling av mulige overgrep mot barn) og senter for Self-reliance and Social Reintegration.

JORDSKJELVET I NEPAL

– VI SKAL TILBAKE TIL NEPAL!

Dette utsagnet fra min kollega Kjetil Flatland da han ble intervjuet av NRK noen timer etter at vi var tilbake på norsk jord, kan stå som et symbol for hva vi tenker på Seljord Folkehøgskule etter vårt besøk i Nepal i april 2015.

AV VIDAR YTRE-ARNE, LÆRER

Elever og lærere innretta seg som best de kunne etter jordskjelvet, og overnatta i hotelllobbyen og i hotellhagen. Her fra lobbyen. Foto: Vidar Ytre-Arne

DET UVIRKELIGE

Lørdag den 25. april hadde hele gruppa vært i Katmandu en uke, gått dagstur på trekking, besøkt de vanlige turistattraksjonene i dette gamle kulturlandet, hatt en linjefagrelatert dag med besøk hos ulike musikk-, scene- og kunstinstitusjoner, Paraglidinglinja gjorde dugnad med maling på Barnehemmet, Friluftsliv- og Ekspedisjonslinja var forent med resten av skolen etter tur til Everest Base Camp i forkant av fellesturen. Denne lørdagsformiddagen var vi delt i tre, en gruppe på ti elever og tre lærere hadde en workshop med barna og de ansatte på Barnehemmet, hovedgruppa på 52 pluss en gruppe fra CWIN var på workshop i en foredragssal i nærheten av hotellet (tema: child-marriage), og 15 elever var tilbake på hotellet med ymse magesjau og slapphet.

Litt før kl.12:00 opplevde vi det uvirkelige, som vi teoretisk sett var forberedt på, vi hadde på forhånd hjemmeinformert elever om muligheten og tiltak ved et eventuelt jordskjelv. Vi i foredragssalen hørte en kraftig brumming utafor, lyset gikk, gulvet beveget seg, vegger skaka, og vi kom oss ut de 10-15 meterne på bakkeplan til friluft.

Evakueringen av den relativt store forsamlingen gikk svært effektivt, uten noen ledet aksjon. Bakken ute «fløt» også under føttene våre, vi konstaterte store sprekker i muren på bygningen vi akkurat hadde forlatt. Etter ca. ett minutt roet selve restinga i bakken seg. Rektor og lærere var raske med å få oversikt over vår gruppe og konstaterte at alle var ute. Vi ble tatt over til en tennishall like ved, åpne plasser er eneste fornuftige sted å oppsøke. Vi hadde telefonkontakt med Balika Peace Home, og med våre folk på hotellet, og kunne konstatere at alle var i god behold. Internasjonalt mobilnett fungerte så godt som hele tida.

Elevene på hotellet var tatt hånd om av hotellpersonalet og samlet i hagen. Vi var tre lærere som bestemte oss for å gå de 500 meterne tilbake til hotellet for å være med våre. Vi gikk gjennom gater som var relativt uskadd, mange

«Det føltes som det definitive klasseskille da nyhetene fra verden rett utafor oss tikka inn, samtidig som vi fikk en solid middag fra buffet»

mennesker ute på gatene, ingen biler, murer som hadde rast. Da vi nærma oss hotellet kom et nytt skakende skjelv, opplevelsen er som om vi plutselig ble svimmel, at virkeligheten flyter sakte og ustøtt under oss. På hotellområdet var alle ute – kokker, stab, sjefen, vaskepersonale. Vi møtte våre elever og det ble lang venting, med små etterskjelv innimellom, som om verden får lett turbulens i 5-10 sekunder.

Det var ingen mulighet for å ta seg inn i hotellet, dette ble ansett som farlig. Etterhvert fikk vi flaskevann fra hotellpersonalet, og Hermund og jeg gikk ut på gata og fant den lykkelige «tøffingen» av en kar som holdt sjappa si åpen under en etasje med nokså miserabel mursteinsmur. Vi fikk handla noe kjeks og potetgull og tok med til våre elever. Det var lurt. Alt i byen var stengt, alle folk ute på gatene eller åpne plasser. Det fortsatte med sjeldnere etterskjelv, og stemninga gikk opp og ned og opp, hos oss sjøl, og hos elevene. I 18:30-tida åpna hotellet lobbyen, der var strøm, antakelig nødaggregat. Og et skilt på restauranten: «Closed, will open 7:30». Business as usual så fort som mulig. Dette stemmer med mitt inntrykk fra før av dette fjellfolket, nepalerne er et fightende folkslag. Det føltes som det definitive klasseskille da nyhetene fra verden rett utafor oss tikka inn, samtidig som vi fikk en solid middag fra buffet. Vi organiserte en felles debrief samme kveld, der vi alle fikk anledning til kort å fortelle hva vi hadde opplevd og hvordan vi hadde det akkurat nå. På Barnehemmet gjorde våre ti elever og tre lærere en formidabel innsats med å trøste og være tilstede for de 47 jentene og de ansatte. Vår gruppe skulle ha returnert til hotellet søndag kveld, men på grunn av usikre veier ble de værende på Barnehemmet til mandag. Det var en styrke for situasjonen på

Barnehemmet at vi fra Seljord var der akkurat da.

VENTING I TRYGGE OMGIVELSER

De neste dagene overnatta vi i lobby og ute i hotellhagen. Friluftsfolkene våre delte raust på sine soveposer og dynebukser og jakker, og vi fikk bruke ulltepper og sengetøy fra rommene våre. En sjelden gang kom det små og litt større etterskjelv. Vi avlyste selvsagt alt program for resten av oppholdet, det var ikke oss det nepalske samfunnet skulle ta seg av akkurat nå! Vi nedla forbud mot å bevege oss utenfor hotellets område mens vi ventet på returen til Norge. Å være «katastrofeturister» ville være usikkert og unødvendig. Vi var fullstendig klare over at vi tilhørte de privilegerte i denne katastrofen. Vi var mange unge og eldre sammen, som et sterkt team. Vi hadde en ny runde med samtaler i grupper om hvordan vi opplevde det hele. Maten var god, kjølevann var det slutt på til daglig bruk, men hotellet sørget for mengder av rensket vann. Det var selvsagt litt slitasje på oss, men livet under presenning-telttaket og i hotelllobbyen var prega av optimisme, en smule galgenhumor, lytting til hverandres historier, litt lek og ballspill, og en stadig gjentakelse av hvor heldige vi var. Det føltes selvsagt rart å være i dette trygge isolatet når vi visste hvilke tragedier som utspilte seg rett utafor gjerdet. Men det var nødvendig at det var de rette folkene med den rette kompetansen som opererte ute i gatene og katastrofen, og det var ikke oss. Vi hadde faste samlinger på gresset i hotellhagen disse dagene, med utveksling av informasjon og plan for dagen. Vi hadde også en runde med god tid til debriefing i mindre grupper med samtaler der hver enkelt fikk fortelle om sin

Det var av avgjørende betydning for barna og de ansatte på Balika Peace Home at gruppa fra Seljord Folkehøgskule var der da skjelvet kom. Våre elever og lærere bidro med evakuering under selve hovedskjelvet, og med trøst, trygghet, lek og sang i dagene etterpå, som var preget av stadige små og større etterskjelv. Foto: Ragnhild Litland

opplevelse av skjelvet og hvordan man hadde det akkurat nå.

HJEMREISE, OMSORG, PRESSE

Det gikk ikke mange timene etter hovedskjelvet før vi hadde norsk rikspresse på telefonen til ansatte og elever. Vi tok grep og bestemte raskt at all kontakt med media, enten det var lokalpresse eller riksdekkende, skulle kanaliseres gjennom rektor og en lærer. Dette fungerte svært godt, da det ble kontroll på at informasjonen fra oss var samkjørt, faktabasert og nøktern, samtidig som elever i denne situasjonen ble skjerma for pågående journalister. Det dukka også opp riksmidia fra Norge på hotellet i Nepal, og disse ble tatt i mot på en vennlig og myndig måte av rektor og lærere, og samarbeidet om å skjerme elevene våre gikk bra. På flyet hjem valgte vi ut to elever som også ble briefa i å møte pressen, slik at da vi kom fram var det disse to pluss rektor og en lærer som tok jobben med å møte media.

Vi hadde disse dagene kontinuerlig kontakt med Den Norske Ambasadens i Katmandu, og våre kolleger hjemme i Seljord jobba på spreng med å besvare spørsmål fra familie og presse, og med å forsøke å få oss hjem raskere enn vår ordinære hjemreise om kvelden den 29. april. Kapasiteten på flyplassen var tøyd til det ytterste med nødhjelpsendinger fra mange deler av verden, og det var selvsagt at vi som en stor gruppe, uten skadde, med god tilgang på mat og vann, ikke var av de prioriterte. Vi fikk likevel plass på et UD-sendt Norwegian-fly som kom med hjelpemannskaper, og som hadde plass til oss på returen, tolv timer før vår ordinære flyavgang. På flyet hjem var også en skadd irsk klatrer, som trengte assistanse fra to sykepleiere fra Norsk Luftambulans, og disse hadde også tid til en samtale med hver og en av oss fra Seljord på veien hjem. Disse to, sammen med frivillig-crewet fra Norwegian, gjorde vår hjemreise til en opplevelse av omsorg og personlig assistanse.

Her hjemmefra hadde kontorleder Brith fått ordna så flyet vårt landa på

den militære delen av Gardermoen, på den måten ble vi også skjerma fra presse. Vi ble kjørt direkte til Quality Airport Hotel Gardermoen som stilte lokale og frukt og kaffe/te gratis til rådighet for et kort møte med familie og venner som hadde møtt fram for å møte sine, og ønske oss velkommen hjem. Etter denne velkomsten dro vi rett til Seljord.

Dagene etter at vi kom hjem til Seljord fikk vi tilbud om samtaler med folk fra kommunens kriseteam, noe en del elever og ansatte benytta seg av. Det var naturlig å fokusere på at samtlige kom hjem uten fysiske skader, at noe av det traumatiske bestod i å forlate våre venner og barna uten å kunne være der og hjelpe til. Det er ikke nødvendigvis påkrevd med mye eksperthjelp etter en slik hendelse; samtaler med venner og familie kan ofte være det beste. Vi arrangerer også en ekstraordinær samling til høsten for årets kull. Vi har gjort tiltak blant de ansatte, med et system der vi kontakter hverandre en gang i måneden i løpet av sommeren. Det er selvsagt høyst individuelt hvordan man reagerer i ettertid på en slik hendelse. Det virker til at vi alle har klart oss bra, med gode håndfaste oppgaver å ta tak i her hjemme, og med en glede over at vi alle 80 kom hjem i god behold.

INNSAMLING TIL BALIKA PEACE HOME

Allerede mens vi fortsatt ventet på hjemreise fra Nepal satte våre kolleger her hjemme i gang med en innsamlingsaksjon retta mot Balika Peace Home. Bygningene på Barnehjemmet er så skadet at det ikke er trygt å bruke dem. Vi ønsker å rette vår økonomiske hjelp direkte til gjenoppbygging av bygningene. Vi har utarbeida en samarbeidsavtale med FORUT, som gjennom dette har forpliktet seg til å bidra til å realisere oppbyggingen av barnehjemmet. Vi undersøker sammen med FORUT om vi kan

«Det gikk ikke mange timene etter hovedskjelvet før vi hadde norsk rikspresse på telefonen til ansatte og elever»

«Vi har planer om å dra tilbake til Nepal neste vår. Det er ikke mindre behov for solidaritet og kontakt med verden utenfor nå!»

få eksperthjelp til å utrede skadeomfang og hva som trengs av teknisk bistand. I løpet av de nesten tre månedene (i skrivende stund) som er gått siden jordskjelvet, har det vært en svært god respons på innsamlingen. Lokalt næringsliv i Seljord har bidratt sterkt. På festen i forbindelse med skoleavslutningen, ni dager etter vi kom hjem, kom foreldregruppa med en sjekk på kr.77.000.-! Elever som nå er spredt over hele landet og verden forøvrig har satt i gang energiske innsamlingstiltak på sine hjemsteder. Det meldes om konserter, kollekter, russe-

På Balika Peace Home var det utrygt å gå inn i bygningene etter jordskjelvet, så alle overnatta ute. Vi fyrte bål om kvelden og trøsta og oppmuntra hverandre. Det er en styrke for jentene på barnhjemmet at de har hverandre, er «sisters» – de eldste hjelper og passer på de yngste. Foto: Ragnhild Litland

aksjoner, panteaksjoner, og mange oppfinnsomme metoder. Til nå har vi fått inn over kr.850.000.- (juli). Når vi så vet hvor mye vi kan få utretta i Nepal for en slik sum, er vi glade for at vi kan hjelpe, og takknemlige for alle gode bidrag.

Som sagt, vi har planer om å dra tilbake til Nepal neste vår. Det er ikke mindre behov for solidaritet og kontakt med verden utenfor nå!

SELJORD, JULI 2015

**HAR DU ANSVARET FOR
STUDIETUREN I ÅR?
GJØR STUDIETUREN
EN KLASSE BEDRE
MED KILROY!**

SPAR TID
OG PENGER

STYRK DET FAGLIGE
INNHOLED

SIKKERHET
OG TRYGGHET

ERFARNE
REISESPESIALISTER

Gruppereiser med KILROY - Et enkelt valg

KILROY tar studier og studenter seriøst. Vi vet at studieturer og skoleturer ofte er et viktig supplement til undervisningen og det derfor er viktig at det faglige innholdet er nøye planlagt på forhånd.

Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Samtidig gir det dere som kunder en sikkerhet rundt avviklingen av reisen. Med erfarne reisespesialister, den beste servicen og fleksible løsninger tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Kontakt oss for gratis tilbud:

- 23 10 23 40
- gka@kilroy.no
- groups.kilroy.no

KILROY

ROLLESPILL-HYBRIDER SOM COSPLAY OG E-SPORT EROBRER FOLKEHØYSKOLEN

Fag og fagelementer som e-sport, spilldesign, dataspill, cosplay, vikingliv popper opp i norsk folkehøyskole for tiden. Folkehøyskolen sentralt rapporterer om 8 prosent økning i søker-tallene for skoleåret, samtidig som vi ser stor variasjon i søkningen til de enkelte skolene.

AV SIGURD OHREM, FOTO: ROAR BOYE, SELJORD FOLKEHØGSKOLE

Studerer vi fagtilbudene litt nærmere, oppdager vi fort noen iøynefallende trekk, som også mediene har fanget opp; stadig flere skoler setter nye fag på menyen – og som relaterer til en eller annen form for rollespill. Rollespill-hybridene er moteaktige fenomener som samtlige har sin rot i sub- eller delkulturer blant ungdom, men hvis inspirasjonskilder i dag preger hele medie- og populærkulturen. Ikke minst filmer og bøker som *Game of Thrones*, *Vikingene*, *Hunger Games* etc. er viktige utgangspunkt for den remytologiseringen og gjenfortryllelsen av populærkulturen vi i dag er vitne til. Et spørsmål som stadig melder seg er om dette er i ferd med å bli til en trend, og hva som er bakgrunnen for de ulike skikkelser denne trenden i såfall antar. For å se dette temaet i perspektiv, vil vi gå tilbake til 90-tallet for å se hva som den gang rørte seg både i ungdomskulturene og i folkehøyskolen. Men først litt mer om dagens nye tilbud.

HVA TILBYS I DAG

Noen raske søk på nettet gir en god del treff hvis en søker på folkehøyskole + cosplay. Nærmere ti skoler har Cosplay-relaterte aktiviteter som fagtilbud, flere av dem som linjefag. Et tilsvarende antall treff kommer opp om vi søker på e-sport/dataspill etc.

Cosplay er opprinnelig en slags utkleddningslek eller/og performancekunst der en person, oftest ungdom eller ung voksen, kler seg ut med kostymer og annet utstyr for å likne en bestemt rollefigur særlig fra japansk populærkultur. Betegnelsen «cosplay» er en sammentrekning av de engelske ordene *costume*, «drakt» og *roleplay*, «lek, spill, rollespill eller skuespill».

Etterhvert har Cosplay-virksomheten vokst til en bevegelse, med egne festivaler, konkurranser og tv-programmer. For mange er Cosplay kun en morsom hobby som går ut på at man kler seg ut som og spiller sine favorittkarakterer fra videospill, TV-serier, film, bøker eller andre medier. For den mer dedikerte er det også et samlingspunkt for en sub- eller delkultur hovedsaklig blant unge mennesker. (Kilde Wikipedia)

Mange legger mye arbeid i å lage forseggjorte kostymer, og deltar på ulike gatherings/arrangementer. Det avholdes cosplay-konkurranser, også i Norge, der de beste kostymene kåres. Her på berget er cosplay en ganske ung hobby, de første organiserte samlingene kom i stand i form av små fan-møter på starten av 2000-tallet, men er nå altså kommet inn på folkehøyskolens liste over fagtilbud (Kilde Desucon). Blant frilynte skoler som tilbyr Cosplay idag er Holtekilen, Namdals og Trondarnes.

Å LEVE SOM VIKING

Fantasy-kulturen og den forestillingsverden vi forbinder med denne er en fellesnevner for svært mye av det som skjer innenfor det utvidede rollespillbegrepet. Det aller nyeste skuddet på stammen av fantasy-relaterte fagtilbud er viking-linjen på Seljord, et linjetilbud som har vakt oppsikt, ikke minst i NRK og andre

NILTEVERDIS-SAMARBEID OM FRISDEKKENDE VINHOSPILL

Prosjekt Galder-Kaupang:
Mytologiske rollespill fra vikingtiden
- Live og på Internett

Landsdekkende rollespill med vikingtiden som tema. 500-1000 deltakere fra hele Norge. Et samarbeidsprosjekt der ungdomsmiljøer, skoler, kulturkontorer, teatergrupper og rollespillforeninger deltar, med Norsk Kulturråd i ryggen.

Galder-Kaupang

«Levende rollespill er historiefortelling i ny innpakning»

medier, og gjennom skyhøy treffprosent på folkehøyskolens redaksjonelle annonser. Her tilbys man et liv som viking, med en serie av aktiviteter tilknyttet vikingtidens tradisjoner. Smiing, smykkelaging, lafting, keramikk, seiling, vikingblot, teater.

En tilsvarende tendens i fagtilbudet ser vi i danske høyskoler, der i tillegg tilbud om verbal- og bordrollespill brukes som trekkplaster, både i folkehøyskoler og i efterskoler.

Men, hva er opprinnelsen til dette nye mote-fenomenet, og er det egentlig så nytt og eksotisk som mange forestiller seg?

ROLLESPILLETS KONTEKST OG BAKGRUNN

Betegnelsen rollespill (som jeg har valgt å bruke her) dekker over et stort antall former, som i beste fall kan sies å være rollespillrelaterte. Cosplay og e-sport er idag kjente begrep, mens verbal- og bordrollespill, action-teater, re-enactments, mytologisk spill og ikke minst; levende rollespill (laiv) ikke lyder så velkjente. Fantasyserien *Game of Thrones* oppgis som en felles inspirasjonskilde til mye av det om foregår.

Samtlige av disse formene går historisk helt tilbake til slutten av 1970-tallet, men skjøt for alvor fart på begynnelsen av 90-tallet, med den revival som der fant sted for fantasy – mytologiske og kvasi-religiøse forestillingsverdener, godt hjulpet av New Age-bevegelsen.

Utbredelsen og utviklingen stoppet noe opp fram mot begynnelsen av 2000-tallet, men skjøt igjen fart med lanseringen av filmtrilogien *Ringenes Herre* i 2001–2003. Med *Harry Potter*-filmene fra og med 2010, bygd på bøkene om samme hovedperson, tok interessen av også i de yngste ungdomsgruppene. De siste årene har interessen vokst til en trend, godt hjulpet av nettbaserte filmserier som *Vikingene*, *Hunger Games* og særlig nevnte *Game of Thrones*.

ROLLESPILLENE UR-FORMER

Felles for de opprinnelige rollespillene, og da særlig verbal- eller bordrollespillene er en enkel arkitektur og oppbygning som kan brukes i spill med små grupper fra to til seks personer. Settingen er ganske statisk og spillet foregår som regel i ett og samme rom, f.eks. rundt et bord, fra gang til gang. Spillet dirigeres av en spilleder og det brukes terninger og kort for å avgjøre utfallet av konflikter og hendelser. Spillene anvender en god del skriftlig og grafisk materiale hvor deler av beskrivelsen kan fortone seg ganske bloddryppende og brutal, alt for spenningens og framdriftens skyld.

Til klassen av rollespill i vid forstand vil trolig mange av de tidlige dataspillene også kunne regnes, men her har det skjedd en ekstrem utvikling i senere år, ikke minst takket være utviklingen innenfor datateknologi. Dataspill på nett må i dag regnes for en egen form, og en ytterligere oppdeling i undersjangere har blitt nødvendig, men som ikke kommenteres her.

E-SPORT – NETTROLLESPILL

E-sport er dataspill i en formalisert form, for konkurranse eller prestasjonsutøvelse. All sportslig aktivitet som benytter datamaskiner og ofte datanettverk, som direkte regelgivende forutsetning for spillet som utøves gjelder som E-sport. Elektronisk sport involverer alltid mennesker, men kan involvere datamaskiner som direkte deltakere i spillet. (Kilde: Wikipedia)

Tradisjonelt har elektronisk sport, i likhet med Cosplay, vært mest utbredt i organisert form i Asia. Siden tusenårsskiftet har populariteten for e-sport økt i USA, Europa og Norge, og norske spillmiljøer, med flere store konkurranser. Det arrangeres ofte turneringer og konkurranser over Internett eller i andre mindre datanettverk, på såkalte LAN-parties.

Dataspill finnes i en lang rekke varianter, men en særlig interessant variant er de interaktive online-spillene. Blant de spilltypene som har fellestrekk med rollespill er *Multi User Dungeons*, forkortet MUDs. Dette er adventurespill med mulighet for et ubegrenset antall deltakere som kan koble seg på og interagere med hverandre.

Buskerud folkehøgskole var den første folkehøgskolen til å tilby dataspill (mer presist:e-sport) som fag. I tillegg tilbys også valgfaget spilldesign. Her er det tilbudet om å konkurrere med andre spillere, også utenfor skolen, som står sentralt, og som trolig er grunnlaget for valg av spilltyper. *League of Legends* og *Dota2* er to av spillene som spilles på Buskerud, og er relativt spesialiserte, nettbaserte spill. *Dota* er et konkurransebasert action- og strategispill som spilles på verdensbasis, av lag på fem spillere, i selvvalgte helteroller.

ET NYTT FENOMEN I FOLKEHØYSKOLEN?

I 1998 skrev undertegnede følgende, i en rapport til Norsk kulturråd om et prosjekt med rollespill og vikingkultur der Skiringssal folkehøgskole var en sentral aktør:

Interessen for felleskultur i form av mytologi, vikingtidens og middelalderens historie har gjennomgått en revitalisering i de siste tiår. Dette gjelder for en rekke ulike alders og befolkningsgrupper, på tvers av tradisjonelle inndelinger. Særlig tydelig er økningen i interessen for middelalder-mytologi i ungdomskulturen. Tendensen forsterkes av kultur- og medieindustriens begynnende fokusering på arkaiske tanker- og forståelsesformer, billedspråk og livsformer. Nye kulturprodukter som dataspill, interaktiv litteratur og rollespill har fanget opp disse trendene og lagt grunnlaget for omfattende kommersiell utnytting...

Beskrivelsen er mer aktuell i dag, hvor store deler av populærkulturen domineres av denne typen interesser og forestillinger. Men, det som trolig er mest påfallende er at den pedagogiske anvendelsen og utnyttelsen av dette reservoaret av motivasjon og inspirasjon i ungdomsgruppa fra folkehøyskolens side ikke har kommet før de siste årene.

SPILL LEVENDE!

Levende rollespill (laiv) er en unik utgave av rollespillet, og baserer seg på såkalte simuleringer, fysiske gjenskapinger av en forgangen verden eller hendelse. Der Cosplay foreløpig konsentrerer seg om den enkelte rollefiguren, søker laiv å integre den sosiale, kulturelle og politiske konteksten rundt og i mellom rollene. Laiv kan følgelig være både vidtfavnende og ressurskrevende, men behøver ikke være det. Desto mere gir laiving også det mest varierte, og menneskelig sett, bredeste utbyttet av samtlige av rollespillformene, selv om ihuga on-linespillere trolig vil benekte dette.

Som særegen uttrykksform har laiv mye av sitt opphav i bordrollespill eller verbale rollespill, men må også forankres i former som psyko-drama. I laiv er illustrasjoner og formularer erstattet med fysiske, ofte naturlige omgivelser. Såkalte middelalder-laiver foregår ofte utendørs, selv om dette ikke er en forutsetning. Kroppens bevegelser, handlinger og gester, samt verbale ytringer på et primitivt nivå, er de viktigste bestanddelene. Laiv er en form for dramatisert eventyrfortelling, der deltakerne via forhåndskrevne rollesjablonger skal «plotte» seg fram mot et individuelt og felles mål. Mer utbrodte og avanserte laiver beveger seg mer og mer mot det hyper-realistiske, ikke ulikt Reality-TV.

Laiven utspiller seg i en såkalt verden, som oftest med fantasy- og middelalder-preg. Laiver fra samtlige tidsaldere, også nåtid og fremtid har vært arrangert, poenget er å skape en livaktig, men sjelden perfekt illusjon å spille innenfor. For laivene har ofte et umiskjennelig trash-preg, hvor den opplevde verdenen først og fremst er inne i hodet på deltakerne.

Skiringssal folkehøyskole hadde laiv som fast fagtilbud fra 1996 til 2008, og arrangerte i denne perioden mer enn 25 laiver, men idag tilbyr ingen folkehøyskoler Laiv, hverken som fag eller aktivitetstilbud. Skolen tar forøvrig opp igjen laivtilbudet fra høsten av, i form av lørdagsseminarer, og intensiverer

«Grundtvig ville nok snudd seg et par ganger i graven, men også han ville områdd seg og applaudert»

aktiviteten til våren, med en fantasy- og middelalder-laiv som er åpen for elever også fra andre folkehøyskoler.

REVITALISERING – OGSÅ AV HISTORIEINTERESSEN

Det er lett å la seg rive med av tall som viser at folkehøyskolene øker sin oppslutning og at nye elevgrupper trekkes til spennende og fancy fagtilbud. For mange er dette trolig nok til å klappe begeistret i hendene, mens andre kanskje tenker seg om et par ganger før de applauderer. For hvilken nytte har egentlig slike tilbud aktiviteter, utover underholdningsverdien og øyeblikkets begeistring?

Som jeg konstaterte innledningsvis, er denne tilsynelatende trenden ingenlunde ny. Mye tyder på at den har vært underliggende i flere tiår, men først nå har brutt seg gjennom overflaten og fått en bortimot global utbredelse. Det siste takket være endringer i medienes form og tilbudsprofil. Men hoveddrivkreftene må trolig søkes annetsteds, og mye stammer nok fra ungdomskulturenes evne til å genere endringer. I en periode der medie- og musikkulturen har vært preget av sampling og gjentakelse – hvem har ikke opplevd gjenforening med sine gamle 70-tallshelter de siste årene – svarer innovatørene blant ungdom ved å se en helt annen vei. Blikket rettes mot historien, arkaiske fortellinger, urspråk og myter, stoff som folkehøyskolen er laget av.

Grundtvig ville nok snudd seg et par ganger i graven, men også han ville områdd seg og applaudert. Levende rollespill er historiefortelling i ny innpakning, det sentrale er å være med å fortelle historien selv. Cosplay er også å innta en aktiv posisjon, riktignok i populærkulturelle kostymer, men fortellingene som oppstår er først og fremst ungdommens egne. Og de er også historisk-poetiske. Autentiske stemmer som tar omveien om fortellingen – til historien, i en levende vekselvirkning.

INGEN GJESTER, UTDRIKNINGSLAG ELLER BABYSHOWER

GIDSKE (20) I SI;D AFTENPOSTEN

Etter et år på folkehøyskole, som liksom skal være det beste året i ditt liv, har jeg innsett at jeg egentlig ikke har noen venner. I hvert fall ingen som vil tilbringe tid med meg med mindre de må.

I løpet av året på folkehøyskole lå jeg mye på rommet, samtidig som det skjedde ting overalt rundt meg. Jeg følte meg ikke velkommen.

I prinsippet har jeg kanskje en eller to venner fra videregående om jeg er heldig, og ingen igjen fra hverken barneskolen eller ungdomsskolen.

Jeg tenker mye på fremtiden. På en tom kirke når jeg gifter meg og på hvor liten sannsynligheten er for et utdrikningslag eller en babyshower.

Kall meg gjerne pessimist, men når du sitter igjen helt alene og alle andre treffes og fester, eller generelt bare henger sammen, begynner tankene å strømme.

Snapshot er kanskje min verste fiende når det gjelder alt dette. Alt som blir lagt ut på «My story» fra fester eller kafébesøk, med dem du gjerne trodde alltid ville invitere deg.

Det er ikke alltid så lett å få andres glede trykket opp i ansiktet når man ikke engang fikk muligheten til å trykke «deltar». Derfor har jeg alltid omgitt meg selv med altfor mange arbeidstimer. Ikke nødvendigvis fordi jeg vil, men fordi jeg må fylle det svarte hullet med noe.

Tenk på dem rundt deg. Har jenta som sitter alene i et hjørne lyst til å sitte der alene? Er det en grunn til at ham du egentlig ikke liker så godt, alltid prøver å finne på noe?

Ensomhet er et menneskes verste fiende. Ikke la andre lide med den.

FRA AFTENPOSTEN SI;D 20. JUNI 2015

VI BA GEIR ERTZGAARD KOMMENTERE INNLEGGET TIL GIDSKE

Det er ikke alle fortellinger som ender slik vi vil de skal. Det er ikke første gang jeg leser om et folkehøgskoleår som ikke gikk slik det skulle gå. Det Gidske skriver om i kronikken sin i Aftenposten handler om mye mer enn folkehøgskole, men selv ikke på folkehøgskolen opplevde hun det hun drømte om da hun sendte søknaden sin til oss.

Da er det lett å begynne å lure på hvorfor det ikke gikk seg til. En stiller jo opp for elevene sine, er med de på de gode dagene og de vanskelige, og gjør hva man kan for at forventningene skal innfris. Men så blir de ikke det.

Når vi inviterer elever inn i våre internatstuer, åpner vi ei dør inn til en sterk og intens verden hvor alt komprimeres. «Bobla vår». I bobler forsterkes både det som er bra og det som forårsaker smerte. Det er her språket vårt kommer inn, de store ordene som dekker toppene, de fantastiske opplevelsene, de livslange vennskapene, de utrooolige lærerne. Ord som lokker og lover, men som kan lyve når løftene som ligger i de ikke stemmer overens med virkeligheten.

Det «fantastiske» er ikke fantastisk når alt skal være fantastisk. Livslange vennskap er vonde når du er den som reiser hjem uten venner. Det beste året i livet er ikke mye verd når det bare blir enda et år i rekken av utenforhet. Når vi blir ukritiske i måten vi formulerer oss på, blir de fine ordene til byll for den som ikke får del i det ordene lover.

Vi er dyktige sosialpedagoger på folkehøgskolene. Vi gjør en innmari god jobb. Men Gidske er ikke den første eleven jeg får høre dette av. For et år siden fikk jeg et brev som ikke var så veldig ulikt kronikken til Gidske. Innholdet var det samme. Noen blir sett, andre ikke. Det gjør ekstra vondt å være den som er utafor når alt handler om å være innafor – spesielt når språket vårt hele tiden minner oss på hvor vi er.

Gidske minner oss på at kanskje folkehøgskolespråket trenger en reformasjon?

GEIR ERTZGAARD, LÆRER SOLBORG FOLKEHØGSKOLE

MOMENTUM 8

Siden oppstarten i 1998 har MOMENTUM ønsket å presentere de mest engasjerende kunstverkene og de mest interessante kunstnerskapene i norsk og nordisk kontekst. Biennalen er etablert som den kanskje viktigste mønstringen av samtidskunst i Norden. Punkt Ø er Fylkesgalleri for Østfold og driver Galleri F 15 og Momentum

TUNNEL VISION

MOMENTUM 8 utforsker tunnelsyn som en kulturell og kunstnerisk tilstand. Dagens nettverbskultur genererer ikke bare sterke hyperkoblinger, men også et spekter av avkoblinger som tillater mennesker og samfunn å være i sine egne bobler. MOMENTUM 8 fokuserer på kunstnere og kulturprodusenter som opererer i sin egen verden, styrt av en egen logikk og som konsekvent følger sine egne tanker.

MOMENTUM presenteres i Moss, byen hvor Edvard Munch levde og trakk seg tilbake i fire år. Ensomheten han satte så høyt her, og som fikk betydning for framdyrkelsen av hans eklektiske og høyst personlige stil, er ikke eksepsjonell. Den er heller eksemplarisk i forhold til den geografiske og kulturelle isolasjonen som har formet den nordiske tenkning.

Mens MOMENTUM 8 undersøker fenomener symptomatisk for dagens samfunn og kultur, henviser biennalen også på tanken om «et eget rom» som en premiss for kunstnerisk praksis. Rådende teknologisk-vitenskapelig utvikling oppmuntrer til individualisme. Samtidig fremmer tilstanden segregerte samfunn der man kan fordype seg og forsvinne. Tilpasningen av internett, gjennom massiv bruk av informasjonskapsler og matchende metadataalgoritmer, genererer såkalte filter-bubbles og you-loops. Brukerdata samles og distribueres på en måte som bestemmer hva vi finner, og senere også hva vi søker. Våre søk på nettet bekrefter dermed det eksisterende verdensbildet hos hver og en av oss. Hvis internett har fungert som et vindu mot verden, er det i økende grad vårt eget speilbilde som reflekteres i skjermen.

Denne nedsenkningen i selvrefereerende rundganger, reflekteres i en fornyet interesse for psykotropiske stoffer i befolkningen for øvrig (kjemiske stoffer som virker på sentralnervesystemet). Mens den psykedeliske bevegelsen på 1960-tallet var opptatt av sinnets utvidelse eller frigjøring, undersøker MOMENTUM 8 opplevelsen av

avgrensning eller innsnevring av sinnet. Nedsenket i en konstant flyt av informasjon blir nye kjemikalier, medikamenter og teknologier brukt for å skape et tunnelsyn som begrenser hele spekteret av informasjon, og vår tilgang til den.

Ved å vise til konspirasjonsteorier, paranoia og endrete sinnstilstander utforsker MOMENTUM 8 det som man kan kalle komprimert bevissthet, det som kan virke incestuøst, navlebeskuende eller overfølsomt.

Gjennom MOMENTUM 8 utfolder temaet tunnelsyn seg som en multisensorisk opplevelse. Biennalen trigger endringer i sinnstilstander, fysisk bevissthet og atmosfære og kobler sammen arenaene og events på tvers av tid og rom. Kunstnere i MOMENTUM 8 presenterer duft, lyd, tredimensjonale verk, apper, musikk, installasjon og performance. Ta turen til Moss!

UTSTILLINGSARENAER:

Momentum Kunsthall. I den gamle delen av Moss, med typisk gammel industri og et urbant sentrum, nær elven og den tidligere Peterson papirfabrikk som ble nedlagt i 2012.

Galleri F 15. I hovedbygningen på Alby gård og omkringliggende hageanlegg, på Jeløy ved Oslofjorden. Punkt Ø er Fylkesgalleri for Østfold og driver Galleri F 15 og Momentum

Offisiell hjemmeside:
www.momentum.no

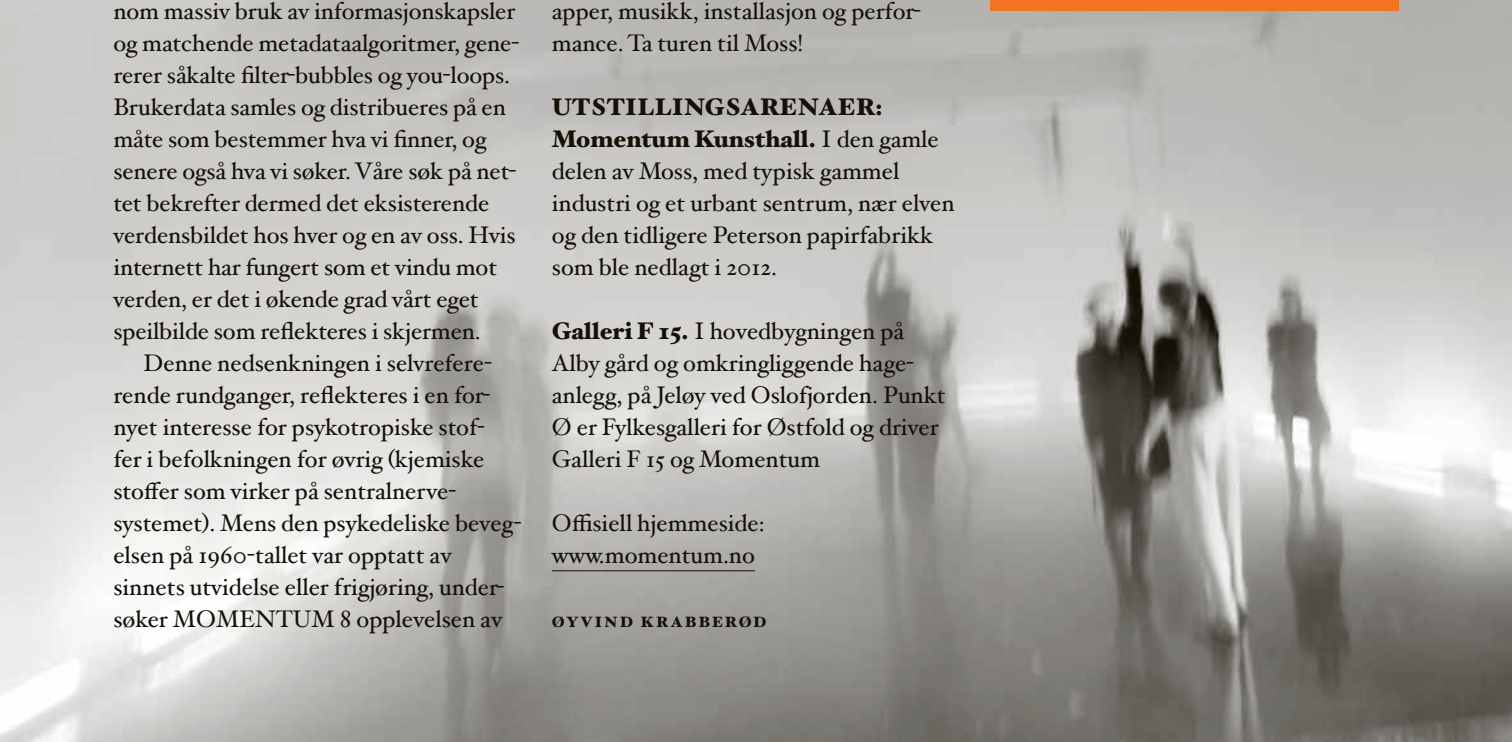
ØYVIND KRABBERØD

MOMENTUM 8 KUNSTNERNE ER:

Hrafnhildur Arnardóttir a.k.a Shoplifter (IS/US), Brody Condon (MX/US), Steingrímur Eyfjörð (IS), Valia Fetisov with Dzina Zhuk & Nicolay Spesivtsev (RU), Johanna Heldebro (SE), Minna L. Henriksson (FI), Sofia Hultén (SE/DE), Ferdinand Ahm Krag (DK), Agnieszka Kuran (PL/US), Cristobal Lehyt (CL/US), Eva Löfdahl (SE), Joanna Lombard (DZA/SE), Lundahl & Seidl (SE), Fujiko Nakaya (JP), Christine Ödlund (SE), Ola Pehrson (SE), Edward Shenk & Brad Troemel (US), Daniel Steegmann Mangrané (ES/BR), Bjarni H. Thorarinnsson (IS), Sissel Tolaas (NO/DE), Ryan Trecartin (US), Steina (Steina Vasulka) (IS/US), Julius von Bismarck (DE), Zhala (SE)

KURATORER 2015

Jonatan Habib Engqvist (SE), Birta Gudjonsdóttir (IS), Stefanie Hessler (DE/SE) og Toke Lykkeberg (DK).

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG – REFLEKSJONER

FOTO: HALVØR KLARENG

FOTOLÆRER VED LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE PEDER PEDERSEN:
 HOS OSS ER VI IKKE SÅ OPPTATT
 AV RIKTIGE SVAR, MEN ER MER
 NYSGJERRIG PÅ ALT SOM GÅR «GALT»

Det er selvfølgelig alltid moro eller en lettelse når ting går som forventet, men ikke nødvendigvis så interessant. På Lofoten folkehøgskole er en oppgave eller et prosjekt kun et utgangspunkt for en reise, og mest spennende er det når ukjente stier utforskes der resultatet ikke er gitt på forhand eller skrevet i en fasit. Det er viktig at tråder nøstes i og følges, også når de ikke fører til noe (denne gangen). I ukjent terreng er det umulig å vite hvor stien ender og om den ender noen plass i det hele tatt (denne gangen).

FOR TRANGT FOR ELEVENE

Mine første år var som lærer på den fotograflinja som engang fantes på VGS. Til tross for at jeg tøyde strikken til bristepunktet i forhold til fagplaner og mål, ble tiden og rommet for trangt for elevene. Dessuten blir fokus på karakterer mer styrt av motivasjon enn inspirasjon. Paradokset er at læreren også blir korrigert inn på kurs av karakterjegere som raskt spør om dette er eksamensstoff hvis de har mistanke om at man et øyeblikk er utenom pensum.

Folkehøgskolen gir mer tid, og i prinsippet et rom uten grenser. Der er likevel ikke alltid lett for systemtrente elever sånn uten videre å bare slippe seg løs og ta det i bruk. Ofte ser vi at elever kommer i et tomrom når de ikke lengre får

karakterer, og må finne ny motivasjon og inspirasjon. Dette er en til dels traumatisk situasjon, men også en gylden mulighet til sammen med elevene å reflektere over mange aspekter ved livet.

Tilvenning er vår største fiende. Vi blir blinde for mye fordi vi fra naturens side er laget slik at vi fort venner oss til sanseinntrykk og situasjoner, men det er jo helt krise for en fotograf

«Sammen med elevene utforsker vi det visuelle språket»

FOTO: KARL HENRIK EDLUND

FOTO: SINDRE KARSSEN

og for så vidt innen mange andre kunstarter. Hvis vi ikke merker noe lengre – ikke naturen, lyset, stemningene og menneskene rundt oss – hva er da igjen å fortelle? Eller å fotografere?

VEKT PÅ KVALITET

«Opplevelsesferdigheter» er et begrep skapt på Gimle, som er vår fotohule. Begrepet er viktig for oss fordi det peker på nøkelen til alt – fordi alt starter nettopp der, med en opplevelse. Og selve drivkraften i opplevelsen er nysgjerrigheten, uansett om du står foran et landskap, i en by eller foran et menneske.

Vi legger også vekt på god faglig undervisning i gode og velutstyrte lokaler. Det er viktig at våre elever får jobbe i et profitt miljø mest mulig likt det man siden eventuelt vil møte i et studio som assistent, eller i høyere fotografisk utdanning. Men også fordi vi legger vekt på kvalitet og god fortellerteknikk.

For å kunne gi noe en karakter på en oppgave eller et arbeid, må resultatet være forutsigbart, derfor er foto på folkehøgskole så mye mer spennende. Vi kan tillate oss å være uforutsigbare og bruke tid der vi selv synes det er engasjerende å være. Derfor er vi på vår fotolinje lite opptatt av fotokonkurranser og rangering av bilder – det er historiene vi er nysgjerrige på. Sammen med elevene utforsker vi det visuelle språket. Typisk bildekritikk er for oss uinteressant. Det oppleves som unødvendig, distraherende og skygger for alle skattene som er gjemt i det herlige og komplekse visuelle språket.

MER ENN LUKKER OG BLENDER

Å lære seg et kamera, litt praktisk fotografering, noen komposisjonsregler og litt bildebehandling er ikke særlig vanskelig, det er å fange opplevelser, bearbeide inntrykk, lære seg et språk, formulere et uttrykk som er utfordringen. Det er nettopp å utvikle en «smak» og en visuell intuisjon som er krevende.

Det visuelle språket er stort og komplekst. Å utforske det sammen med andre er av uvurderlig betydning. Derfor handler fotolinja på Lofoten folkehøgskole om så mye mer enn lukkere, blendere, layers, regler, lumen osv. Vi bruker mest tid på å trene opplevelsesferdigheter, vi tror nemlig at alle kan bli bedre «opplevere». Ikke mange har tatt ut det potensialet de har i sine sanser. De vil gjennom intens og dyp konsentrasjon ganske sikkert oppdage en ny verden. Ikke bare i det store slagne, men også i de små hverdagslige situasjoner.

Vi tenker at aha-kunnskap er undervurdert. En umiddelbar og kanskje overraskende innsikt kan komme plutselig, da gjelder det å være forberedt til å fange den. Det er jo en katastrofe hvis en slik skatt forsvinner i tåka bare fordi man var litt sløv og uoppmerksom. Tanken er en mester i å skryte av seg selv, og klarer ofte å skjule sine svakheter, som reven sa til den lille prinsen: «Det essensielle er usynlig for øyet det er bare med hjertet at man kan se rett». Dette er ingen enkel øvelse og fortvilelsen og håpløsheten kan fort ta overhand. Men utpå vinteren kommer lyset dobbelt tilbake, og de fleste elever åpner

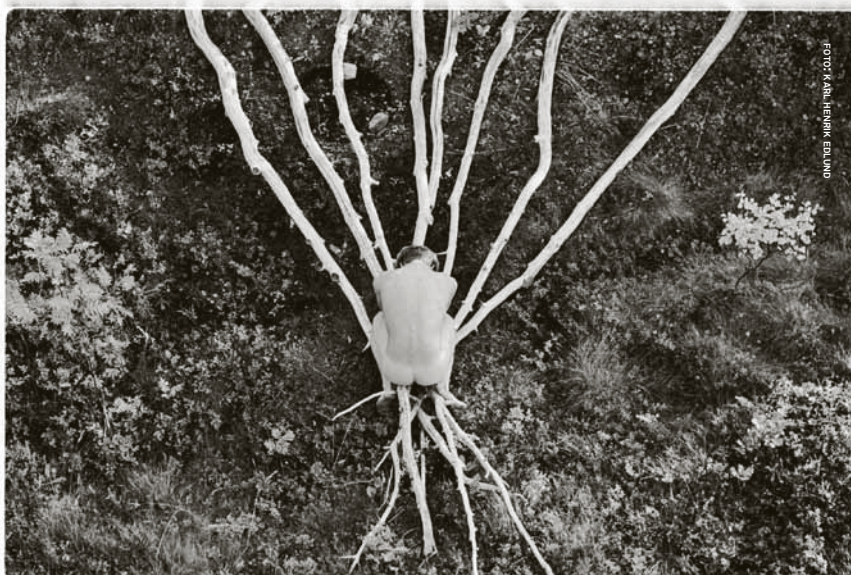

FOTO: KARI HENRIK ELLUND

«Samarbeidslæring er den viktigste metoden på fotolinja»

FOTO: ULRICA HESTER

sitt indre øye. Med ny og rikere fortellerteknikk formuleres, først nølende siden mer tydelig, ny innsikt. Kanskje som et svar, noen ganger som en undring andre ganger som spørsmål og fortvilte rop.

På samme måte som en god historie, blir fotografiet meningsløst hvis det ikke deles med andre. Derfor legger vi vekt på den endelige presentasjonen, enten det er på en blogg, hjemmeside, i et bildespill, i en bok eller på en utstilling. Vi skiller tydelig mellom motivasjon og inspirasjon. Det finnes mange sterke motivasjoner for å fotografere. Det kan være fasinjon for kamerautstyr, teknikk, ros eller økonomisk fortjeneste, mens inspirasjonen først og fremst er knyttet til fortellergleden, den gleden fotografen har av å dele sin tid, sine oppdagelser og sine undringer med andre. På Facebook finnes for eksempel uendelig mye foto laget uten inspirasjon og vilje til å gi av sin tid, men med en sterk motivasjon for å samle likes.

VINKLE SIN HISTORIE

Hvis du virkelig har forstått noe, kan du forklare det du har forstått på flere måter, sa min norsklærer. Dette utsagnet har for meg blitt en lakmustest som jeg selv ofte bruker for å finne de jeg ønsker å lytte mer til. Hver dag vi møter elevene motive- rer og støtter vi dem på å trenge enda lengre inn i materien de jobber med, og med sitt kamera finne flere nyanser, kontraster

og toner. For på den måten å kunne vinkle sin historie på ulike måter.

Noe av det første vi forteller elevene er at det meste av betydning skjer alle andre steder enn her i fotolinjas lokaler. Det er på internatene og ellers på skolen, i møte med andre i Kabelvåg og Lofoten og i Lofotnaturen at opplevelser, ny innsikt og dybde til historiene hentes.

Lærere og gjestefotografer er selvfølgelig en viktig ressurs men som **Wenzel Prokosch** (tidligere elev på fotolinja) skriver:

Det var en utrolig driv på skolen. Man oppmuntret og pusset hverandre, eksperimenterte med nye teknikker sammen, samtlig som man utvekslet idéer og kunnskap. Noen ganger kunne diskusjonene dra seg utover til sent på natt.

Samarbeidslæring er den viktigste metoden på fotolinja. Og ofte utvikler den parallelle, selvstyrte aktiviteter der elevene selv utfordrer hverandre. Best er det om slike aktiviteter oppstår helt av seg selv, men det hender at vi lærerne gjennom våre stipendiater gir litt starthjelp.

GJESTELÆRERE

Da fotolinja en gang ble starta var ideen at tidligere elever en dag skulle komme tilbake som gjestelærere, og nettopp det har skjedd. I dag har de fleste fotografene som gjester skolen

FOTO: SIMON ELIASSON

FOTO: VILJE BLUM KAJA

selv vært elever. Der er populært, og god kontakt etableres umiddelbart. Fordelen er også at våre gamle elever kjenner vår filosofi og ikke minst har et bankene hjerte for Lofoten folkehøgskole.

Fotolinja har god plass med egne undervisningsrom, mørkerom, bibliotek og studio. Elevene har egen nøkkel og deler seg i mellom ansvar for tilsyn, rydding, vasking og låsing. De lager egne vaktlistor og har definerte ansvarsområder og oppgaver. Her spriker ferdighetene fra helt ferskinger til de som er vant med å ta ansvar. Opplegget fungerer selvfølgelig ikke knirkefritt og gir mye god «folkehøgskolekrangling», diskusjoner om ansvar, rutiner og deltakelse er ofte tema på tirsdagsmøtene.

Elevene disponerer mye tid til egne arbeider og prosjekter, og i løpet av vinteren kan de velge et fordypningsprosjekt som de selv formulerer. Fordypningsprosjektet blir fortløpende evaluert sammen med elever, lærere og gjestelærere og presenteres ved skoleslutt. Mange velger også å vise arbeidene på avslutningsutstillingen.

Avslutningsutstillingen er viktig. Det legges mye vekt på utvalg av bilder, innramming og presentasjon. Elevene oppmuntres til å eksperimentere med presentasjonen for å finne fortellergrep som er med på å tydeliggjøre uttrykket og den historien de har tatt med seg til galleriet.

Hvordan vi kommenterer bilder overrasker alltid elevene. Som oftest venter de seg klassisk bildekritikk av teknikk og komposisjon, men vi insisterer på å lese historier, og ofte bruke bilden som speil. Bildene gir oss alltid gode anledninger til å reflektere over mange ulike tema – alt fra det mer alminnelige og daglige, problemer og konflikter til mer svevende og filosofiske temaer.

Vi veileder alltid positivt, vår filosofi er at negativ kritikk ikke har noen verdi, vi anstrenger oss alltid for å peke på mulige løsninger og alternativer, vi unngår så langt vi kan å være styrende. Det siste er selvfølgelig en umulighet, elevene er allerede farget av første besøket på vår hjemmeside, men

ved å være bevisst problemet, innbiller vi oss at vi kan redusere vår påvirkning, i hvert fall litt.

Vi kan lære elevene mye om «fjellet» og hvordan de skal klare seg i vanskelige situasjoner, men i motsetning til friluftselever som går over fjellet sammen med sin lærer og de andre elevene må fotoelevene gå over «fjellet» alene. Vi kan ikke stå sammen med dem når de banker på ei dør, jobber nært inn på et miljø eller prøver å komme inn under huden på den de portretterer. Derfor tiden før en fotografering avgjørende, og mye tid går nettopp med til å snakke om hvordan vi kan møte andre mennesker eller gå inn i ulike situasjoner. En inngang kan lukke eller åpne for muligheter, og en sunn nysgjerrighet en viktig døråpner.

Kanskje vil noen si vi overdriver når det gjelder metakritikk, men for oss er en vedvarende oppmerksomhet mot vår egen vurdering og vurderingsevne helt avgjørende. Å forstå hvordan opplevelser, meninger og smak utvikles er viktig i prosessen med å skape sitt eget uttrykk, eller for så vidt oppfatninger om alt som rører seg i og rundt livet. Derfor prøver vi i klassen og i individuelle samtaler å hjelpe elevene til å bli mer bevisst hvordan deres egne meninger formes for igjen å kunne korrigere egne synspunkter eller søke ny kunnskap og erfaring for å videreutvikle uttrykk de jobber med.

Ulrika Kestere, (tidligere elev på fotolinja):

Fördelen med en folkhögskola är att man har möjligheten att pyssla med många egna projekt. Man utvecklas till stor del så som man själv väljer. Eftersom det finns en studio och ett mörkrum tillgängligt dygnet runt och en natur utanför som slår andan ur dig var det omöjligt för mig att inte blomstra kreativt på skolan.

SOMMERSKOLE FOR FRAFALLSELEVER

– Nå er jeg klar til å starte på nytt! Slik ble takketalen avsluttet, levert fra hovedscenen siste kvelden. Klarere kunne det ikke sies, at to intense uker i juni hadde vært et vendepunkt for dropout-ungdommene fra Buskerud. Men, å holde tale, skal man ikke være ganske ressurssterk for å gjøre det? Jo, nettopp.

TEKST OG FOTO: EINAR LINDHJEM

For andre året på rad gjennomførte Ringerike folkehøgskole sommerskole, på oppdrag fra Buskerud fylkeskommune. Oppfølgingstjenesten står for rekruttering, vi tar elevene med på et to ukers grensesprengende forløp. Det beste og mest sentrale Ringerike folkehøgskole har å by på blir kokt ned til et intenst «superkurs», med mestring, bevisstgjøring og sosial kompetanse i fokus. Så, hva gjør vi?

RAUST OG INKLUDERENDE

Helt fra start bruker vi mye tid på å bygge et godt sosialt miljø. Sosialt samvær, felles turer, gruppesamtaler etter SØT-modellen, «bli kjent leker». Aktiviteter som dette, i samspill med

dedikerte lærere, gjør underverker. Vi har et slags mantra på skolen vår, nemlig at det er «typisk for alle på Ringerike folkehøgskole å være rause og inkluderende, vise respekt og delta aktivt». Dette blir raskt en presis beskrivelse av elevene og miljøet også på sommerskolen.

«Vi tar elevene med på et to ukers grensesprengende forløp»

«Vi er bestemte, men vennlige, og bruker ikke irettesettelser eller formaninger»

STILFULL AVSLUTNING OG VITNEMÅL

Timeplanen for øvrig består blant annet av morgensamling, skolekor, trening, kunst, dans, design og yoga. Altså en blanding av de fagområdene vi lærerne jobber med til daglig. Kjøkkentjeneste, rydding og vask av rom hører naturlig med. Den andre uka av sommerskolen blir hovedfokus rettet mot avslutningskvelden, som er en stilfull, voksen og litt høytidelig middag med underholdning og utdeling av vitnemål. Dette er et felles prosjekt, der elevene jobber i grupper med å forberede tre retters middag, lage underholdning i form av dans, stage fighting, sommerskolelåt og felles kor. Et lynkurs i skikk og bruk putter vi også inn.

RESPEKT, TÅLMODIGHET OG FORSTÅELSE

De konkrete fagene og aktivitetene på sommerskolen blir naturligvis valgt ut fra hvilke lærere som jobber med sommerskolen, og er slik sett noe tilfeldig sammensatt. Det som derimot ikke er tilfeldig, er måten elevene blir møtt på, og fulgt opp, gjennom kurset. Vi er veldig bevisste på å møte den enkelte med respekt, tålmodighet og forståelse. Vi er bestemte, men vennlige, og bruker ikke irettesettelser eller formaninger. Vi møter elevene der de er, med forventninger som matcher forutsetningene.

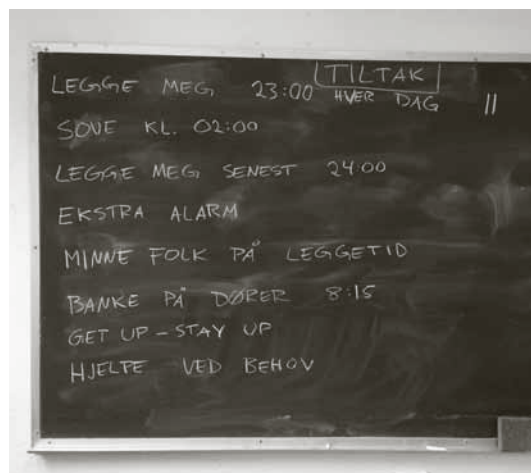
Og fordi vi er tunet inn på den spesielle sommerskolefrekvensen, kan vi vekke eleven med et smil, også den fjerde eller sjunde dagen på rad.

TOTAL DELTAKELSE

En av grunnplankene i opplegget er nemlig total deltakelse. Det betyr at vi vekker og henter de som trenger det, alle er rett og slett med på alt. Og ja, det er mye vekking. Elevene som kommer til sommerskolen, gjør nesten ingenting. De har falt ut av skole eller mistet lærerlingleplass, hvis de da i det hele tatt har begynt. Døgnet er ofte snudd på hodet, og det er svært lite rutiner og eller faste måltider. En viktig del er å forholde seg til normale skole- eller arbeidstider. For ikke å snakke om å bli tatt med inn i en sunn døgnrytme og livsstil, med nok søvn, god frokost og regelmessige måltider.

SAMMENSATTE ÅRSAKER

Hvem er så disse elevene? Det er egentlig ikke noe spesielt med frafallselever. Alle sammen kunne vært vanlige folkehøgskoleelever, det gjelder både årets og fjorårets sommerskolekull. Men, som gruppe har de naturligvis det felles, at alle har droppet ut av videregående. Årsaken er ofte sammensatt, men

mange har enten en trøblete hjemmesituasjon, lærevansker, psykiske og/eller sosiale vansker. Overraskende mange har en mobbehistorie.

MILJØSKAPERE

På sommerskolen er de ikke bare en del av et godt miljø, de opplever faktisk at de selv er miljøskapere. De blomstrer og bobler over av mestringsfølelse. De gjør ting de aldri har gjort før, snakker om ting de aldri har satt ord på før. Fremfor noe annet, blir de mye bedre på å være sammen med andre. Tryggere på seg selv, tryggere på andre mennesker.

RESSURSSTERKE

Det er utrolig givende å jobbe med disse ungdommene. Vi er tett på, hører mange sterke historier. Men for noen ressurser de har! Vi gir mange utfordringer innenfor trygge rammer, og ser at de vokser dag for dag. Derfor er det på et måte helt logisk, når de på avslutningskvelden stiller seg opp på vår hovedscene, og leverer takketaler av ordentlig voksent format. Vi som er med på reisen, ser at sommerskoleelevene kanskje har flyttet seg mer på to uker, enn de fleste andre gjør på et helt folkehøgskoleår.

«Jeg ble den jeg egentlig er», sa en annen av årets deltagere. Det er fortsatt langt igjen til fullført videregående skole, men hun er bedre rustet til å klare det nå.

Det er mange brikker som skal på plass for prosjektgruppa. F.v. Sveinung Skaalnes, prosjektleder Hilde Tallaksen og daglig leder i Nærings- hagen Are Østmo

SKAP

Nedlagte Solborg hotell ligger an til å bli SKAP-folkehøgskolens arena.

– NY FOLKEHØGSKOLE I MANDAL

Juni åpnet med en gladmelding i revidert nasjonalbudsjett. Regjeringen og samarbeidspartiene ga SKAP kreativ folkehøgskole i Mandal klarsignal til å forberede oppstart i august 2016, ved å legge inn 700 000 kroner til forberedelsene.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Lindesnesregionens næringshage står bak SKAP-initiativet. Skolens navn (SKAP) står for samfunn, kommunikasjon, arkitektur & design og prosess. Målet med skolen er å få ungdommer til å tenke kreativt og nyskapende, noe som de deretter skal teste ut i reelle og praktiske utfordringer.

De har djerpe mål; å realisere skaperkraften i unge mennesker og å bli et kraftsenter innen kreativ kompetanse.

De vil samle 100 elever i sørlandsbyen til et utfordrende, lekent og modig skoleår.

ENGASJERT PROSJEKTGRUPPE

Vi møtte en håpefull engasjert prosjektgruppe en junidag i Mandal, med prosjektleder Hilde Tallaksen i spissen. Nå ligger det mye arbeid foran. En rektor skal ansettes fra nyttår, en stab skal etableres. Målgruppene skal nås og ikke minst innholdet skal kommuniseres.

De har i utgangspunktet ikke tenkt å etablere tradisjonelle linjer, men ser for seg ulike perspektiver;

- Samfunn
- Kommunikasjon
- Arkitektur og design
- Prosess og ledelse

Men det er mulig de ender opp med mer tradisjonelle linjer i den endelige kommunikasjonen. De er i en prosess hvor ikke alle brikkene er endelig på plass.

SKAP-METODEN

Sveinung Skaalnes er med i prosjektgruppa og interimstyret. Han leder *Hyper Island*, et ganske så radikalt og internasjonalt læringsopplegg (låner fra *Kaospilotene*) hvor det er lite klasseromsundervisning, men det jobbes med prosjekter. Han bor nå i Stockholm, men er en sterkt engasjert medspiller i SKAP-folkehøgskolen.

– Vi ønsker å utfordre hva folkehøgskole er med våre metoder, pedagogikk og kreativitet, sier Skaalnes. Vi snakker om SKAP-metoden, som er prosesser, metoder og våre prinsipper. Det blir én fellesnevner som ligger bak og som lærere og elever vil kjenne seg igjen i. Det skal bli vår identitet – vår måte å se verden på.

Og hvor skal skolen holde hus? Det er flere alternativer, men det som ligger nærmest er å ta over Solborg hotell som ble nedlagt på nyåret, her er det nesten bare å flytte rett inn. Det jobbes med å få til en leieavtale i første omgang.

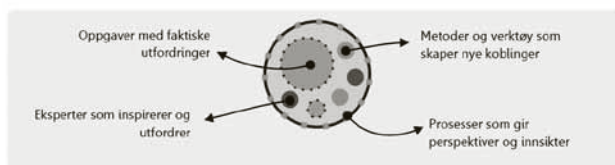
FAKTSKE UTFORDRINGER

Det er Næringshagen i Mandal som har søkt om å starte opp SKAP-folkehøgskolen. De jobber med kompetansebyg-

Sveinung Skaalnes viser fram resultatet av en workshop de just har gjennomført.

PROSJEKT

ging for eksisterende næringsliv og med å legge til rette for og kurse gründere. De ser for seg et nær samarbeid med folkehøgskolen, hvor begge vil kunne dra nytte av den andre. Det legges også opp til tett lokalisering hvor det er noen fellesareal – blant annet et felles laboratorium for prosjektarbeid.

Prosjektleder Hilde Tallaksen forteller at det skal jobbes mye i prosesser og at de her satser på å kunne jobbe med reelle oppgaver for næringsliv, offentlige virksomheter og NGO-ere. Med en slik tilnærming ser de for seg at også disse institusjonene kan bidra tilbake til skolen med kurs, prosjekter og foredrag.

Den nye skolen vil bli organisert som et AS med stiftelsesvedtekter.

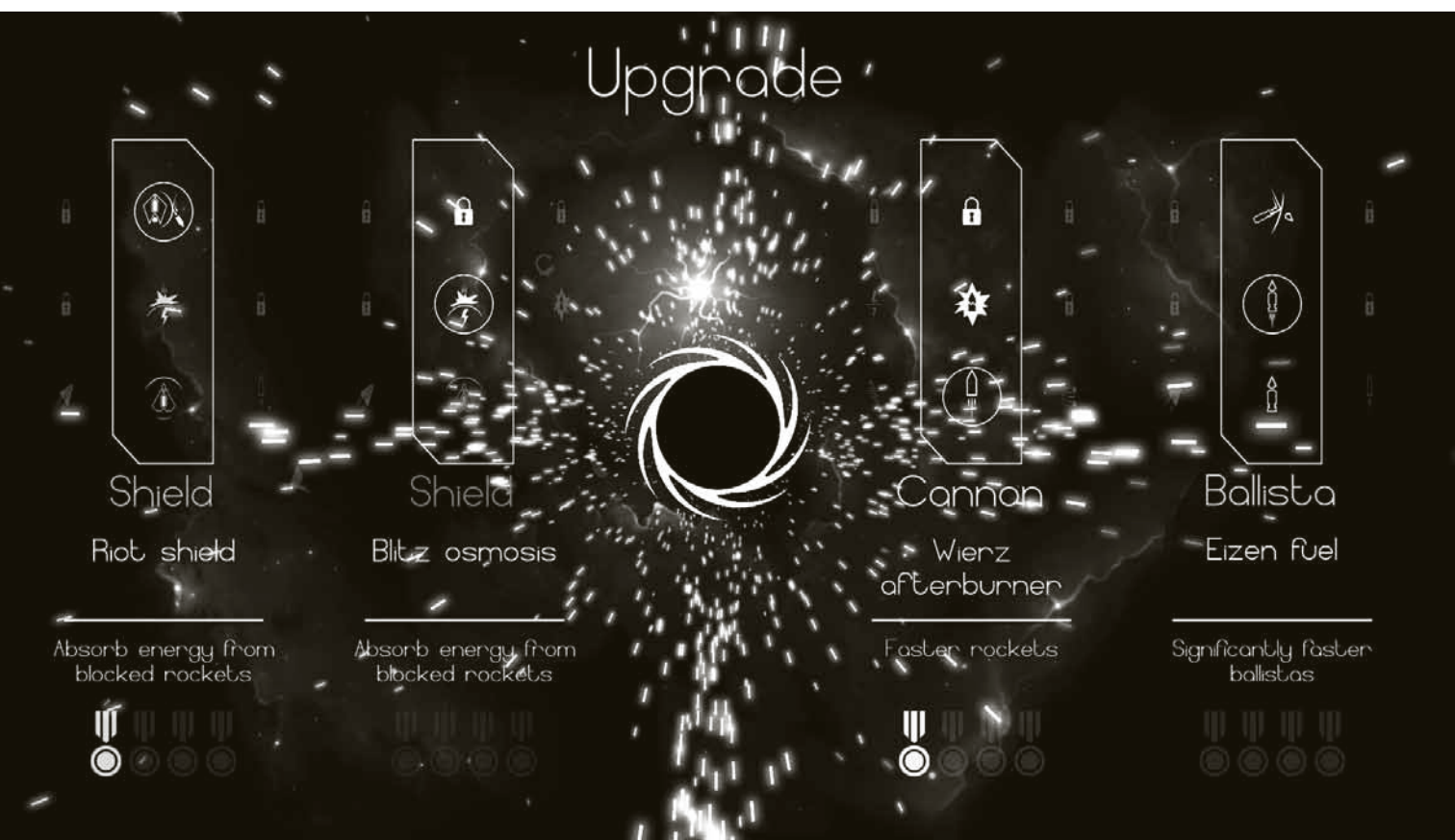
WHAT IS HYPER ISLAND?

You could call us a school! We've been designing learning experiences for students from all over the world for seventeen years.

At Hyper Island we don't have any traditional teachers, homework, textbooks and definitely no tests. We build our programs in collaboration with the industry and on experience-based learning. This means that instead of going to class, you will be going to interactive sessions and workshops where we bring industry players from around the globe to facilitate lectures and seminars.

www.hyperisland.com

SPILTE SEG TIL TOPPS

Orbit har vunnet priser og fått utmerkelse, lenge før det er ute i butikkene.

Erling Hoff Martiniusens (20) interesse for spill brakte ham til Sunnbordland folkehøgskole for to år siden. Nå kan han kalle seg gründer med spirende suksess.

AV MARTE FOUGNER HJORT

Markus Lange, lærer på Spilldesignlinja ved Sunnhordland folkehøgskule.

For et par år siden begynte Erling Hoff Martiniusen på spilldesignlinja på Sunnhordland folkehøgskole. Sammen med tre medelever startet han ungdomsbedriften 4Bit Games. De utviklet spillet Orbit, og nå er interessen for spillet blitt så stort at de fire kameratene har gjort om ungdomsbedriften til et AS. Martiniusen forklarer Folkehøgskolen hva slags spill de har laget:

- Vi har rett og slett laget et party-spill eller sofa-spill, om du vil, sier han.
- Kan du utdype?
- Dette spillet har vi laget for at det skal nytes med venner, forklarer Erling, og fortsetter:
- Det er et konkurransespill, med litt kul party-musikk i bakgrunnen. Alle spillerne styrer hvert sitt romskip, og det unike med spillet er at det har gravitasjon, alle rakettene og romskipene går i ring, sier Martiniusen entusiastisk.

FELLES OPPLEVELSE

Videre forteller han at det de ville med spillet var å kunne samle kompiser i sofaen for en felles opplevelse, som de gjorde da de var yngre.

- Vi synes det bør finnes alternativer til online-spilling også, sier han.

«De ble de kontaktet av Microsoft, og i august gis spillet ut på Xbox one og PC»

For et år siden vant de fire kompisene en spillutviklingspris på spillmessen The Gathering, på Hamar. Siden har det ballet på seg, med flere priser og utmerkelser. Deretter ble de kontaktet av Microsoft, og i august gis spillet ut på Xbox one og PC.

- Vi jobber dag og natt nå, med å klargjøre spillet, sier Erling.

– HVA SLAGS SPILL DRØMMER DU OM Å LAGE?

- Det har jeg laget nå, føler jeg. Orbit er drømmespillet! Jeg håper jeg kan fortsette å lage spill fremover. Det er veldig vanskelig, men samtidig veldig kreativt, avslutter Erling Hoff Martiniusen.

STORT

Markus Lange (25) er lærer på spilldesignlinja på Sunnhordland folkehøgskole. Han skryter av sine tidligere elever.

- Dette er virkelig en karriereåpner for dem. Det er nesten «uhørt» at noen som er så unge får gitt ut et eget spill, det er virkelig stort, mener han.

Lange forteller at de fire guttene har blitt lagt godt merke til i spillmiljøet nå. Selv er han selvlært spillentusiast og ganske fersk lærer.

- Det er gøy å være mentor og veiviser og å hjelpe unge folk til å finne ut hva de vil gjøre med livet sitt, sier Markus Lange til Folkehøgskolen.

Spillutvikling i praksis.

VERDIFULLE VERDIER

Det norske samfunnet er opptatt av penger. Hele verden er for så vidt det, jeg kjenner at jeg snart har fått metta mi hunger. Vi går i fellen hele tiden og måler suksess og lykke i kroner og øre. Avstanden mellom rikdom og rikdum har aldri vært mindre. Hele tiden i årets kommunevalgkamp handler det om penger. Gode og dårlige argument blir målt i budsjett og bevilgninger, tidligere bragder var en suksess om det ble lønnsomt eller ikke.

Av og til kommer det avisoppslag der en økonomijournalist har finregnet på hvor mye en flyktning koster det norske samfunnet, slik at de som helst ikke vil ha slikt her til lands kan bli forarget, og argumentere for at vi heller skulle brukt pengene på oss selv. Men det er heller ikke måte på hvor mye vi skal hjelpe folk i nød, så lenge de ikke kommer hit. Det å hjelpe de der de er, er den eneste løsningen for mange politikere, og da også mange velgere. Vi må i større grad stoppe opp og finne ut hvorfor vi gjør ting.

Det at prislappen vinner over medmenneskeligheten er en vederstyggelighet som tar livet av tusenvis hvert år. Folkehøgskolen burde utfordret politikerne til en debatt der de måtte argumentere uten at de fikk lov til å bruke økonomi som argument. Da hadde vi kanskje sett medmenneskeligheten vi skryter på oss, og sett hva politikk i et velferdssamfunn burde handlet om. Det er slettes ikke sikkert noe parti hadde fått regjeringsmakt på grunn av lave bensinpriser da.

Vi er alle født uten lommebok, men har et grunnleggende behov for å bli sett, og slik føle oss verdifulle. Og er det noe vi i folkehøgskolen kanskje er best på, så er det å la hver elev oppdage at man har en verdi for andre. Og det er den verdien jeg savner oftere og oftere i Norge. Verdien som er umulig å kjøpe for penger, men som vil gjøre hverdagen til en god plass å være.

RONNIE MAG LARSEN

HVA ER FOLKEHØG-SKOLE?

Trening i oppmerksomhet og tilstedeværelse.

Her er et enkelt opplegg som på enkelt vis kan vise hva vi driver med og som egner seg for alle fag.

Utstyr: Et lite skogholt, ti ting som ikke hører naturlig til i naturen og som kan henges opp (f.eks. kjøkkenredskap), hyssing.

Forberedelser: Heng opp de ti tingene i forskjellig høyde langs stien. Det skal være mulig å se tingene, men ikke for tydelig. Det kan være en idé å velge noen ganske tydelige ting helt til slutt (rød øse eller orange saks).

Elevene går på rekke med ca 10 meter mellomrom. Du sender dem avgårde med følgende beskjed: «Gå denne lille stien, hold avstand, ikke snakke med noen og kom tilbake hit, fremdeles uten å snakke sammen.»

Når alle elevene er tilbake, ber du de som kanskje la merke til noe om å rekke opp hånden. De skal ikke si noe, bare rekke opp hånden. Deretter sender du dem ut på samme tur med samme beskjed som første gang. Nå er alle oppmerksomme på at det er noe å legge merke til på turen.

Når alle er tilbake, spør du hvor mange ting de la merke til, men ikke si hva de så. Så forteller du alle at det henger ti ting langs stien og sender dem ut på nytt med samme beskjed som første gang.

Klarte alle å se alt? Siste gang går du turen sammen med elevene og tar ned de ti tingene du har hengt opp.

Til slutt samler du elevene og sier noe omtrent som dette: «Det er dette folkehøgskole dreier seg om – å være oppmerksom på verden rundt dere. Hvis dere følger med i det som skjer, er det nesten ikke grenser for hva dere kan finne og oppleve, men dere må heve blikket fysisk og mentalt. Vær oppmerksom og følg med.»

BENEDICTE HAMBRO

#FHSliv

Repost from @trondertun via @repostgrampro, #repostgrampro. Jaco er klar for karrierens først 17. maitog sammen med gitarkorpset på Trøndertun@jmnorway @musiccrossroads@fredskorpset #trondertun #trondertun#fhsliv #17mai #gitarkorps #folketoget#MOVEtoNorway #JMNorway #FKyouth

Repost from @odatholine via @repostgrampro, #repostgrampro. Savner allerede skolen, vil tilbake 🍊 #agderfhs #fhsliv #A201

Repost from @slundetra via @repostgrampro, #repostgrampro. Prøve jo å leva i nuet, men det e ikkje te å komma bort i fra at eg savne dager og folk som dette her! #smildu har gjortengoddeal #svalbard #vårslbukta #øytun #fhsliv #arktis #ak1415 #utno #få15

DORTE BIRCH

NILS CHRISTIE

En av de tingene vi pratet om på luf-
ten var begrepet «evighetsstudent»,
som i vårt samfunn har et negativt
fortegn. Vi var derimot enige om at
evighetsstudenten er et ideal, da den
virkelige tragedien er at folk går tom
for nysgjerrighet. Dessuten var det
jo nettopp den akademiske friheten
til å følge sine egne interesser og lese
ting som ikke sto på pensum som satt
Christie på sin kurs mot å bli en bane-
brytende og genuint original sam-
funnsforsker. I en av hans siste avis-
kronikker skrev Nils Christie at han i
dag ikke ville kommet seg inn på uni-
versitetet, da karakterene han «ofte
var på randen til katastrofe».

DAG SØRÅS I DAGBLADET

HEVNINSTINKTET

Jeg mener fortsatt at hevninstink-
tet er en undertrykt del av våre natur-
lige impulser, og at behovet for å ta
igjen ikke bør automatisk avskrives
som primitivt og barbarisk. Samtidig
tok det lang tid før jeg var komforta-
bel med å innrømme overfor meg selv
at dette er mitt standpunkt, og det å
lese Nils Christie gjorde ikke situasjo-
nen lettere for min intellektuelle dra-
kamp mellom liberale idealer og reak-
sjonære instinkter. Han var nemlig
urokkelig i sitt syn på at det ikke fin-
nes monstre og onde mennesker, men
bare dårlige handlinger.

Selv ikke Anders Brehring Breivik
fikk Christie til å vike fra sine prin-
sipp.

DAG SØRÅS I DAGBLADET

DEN FRIE FORSKNINGEN

– Jeg har ingen problemer med å
bli eldre, og ser også hvilken utro-
lig verdifull rolle de gamle nestorene
spiller. Niels Christie, blant annet,
som vi nettopp mistet. Han var så
motstrøms, ingen skriver bøker med
titler som «Hvis skolen ikke fantes?»
lenger! Forskningen blir gjerne så
pen og pyntelig, som Christie skrev
i Aftenposten i februar – «Hvis all
forskning skal finansieres etter søk-
nad til Forskningsrådet, hvor blir den
frie forskningen av dag?» Det er for
mange lydlige forskere, sier sosiolog
Mari Pettersvold (50).

Hun håper selv å bli en av disse
utrettelige engasjerte, helt inn i sine
eldre dager.

KLASSEKAMPEN

GÅ, FOR ALL DEL GÅ!

Nå, når alle løper, vil jeg hylle de som
går. De som har tid til å delta i natu-
rens kretsløp.

Vi bor i en løpetid (ikke misforstå!),
vi løper og løper. Løper hverandre
nærmest ned. Det slo meg i helga, jeg
var ute på en sterkt «trafikkert» skog-
sti, løpende og gående var som en
sverm i motlyset. Det er fint. Men
det slo meg, hvorfor ser så mange av
dem som løper så pisket ut, nesten
lidende, i hvert fall irritable og irri-
terte, når de brøyter seg frem mel-
lom folk som er i veien, de som tvi-
holder på sitt vandringstempo, går
litt ujevnt og skjodesløst, siden det er
som er å se er like viktig som det å gå.
Bli ett med.

Den mest berømte av all verdens
vandrerere, den amerikanske naturfi-
losofen David Henry Thoreau (1817–
1862), han med Walden – livet i skog-
ene, sa at «man går ikke for å bli
frisk eller komme i god form, men
for å gjøre tilværelsen rikere og mer
spennende».

OLAV EGIL AUNE I VÅRT LAND

ELEVENE BOMBARDERES

Når elevene har tolv ulike fag hver
uke, sier det seg selv at det for mange
blir kaotisk, og at tiden pr. fag er
for knapp. I et samfunn der elevene
bombarderes med informasjon, bør
skolen utgjøre en motvekt. Skolen
skal være stedet som lærer elevene å
dvele, å sette kunnskap og opplevel-
ser i perspektiv – til å få det hele til å
gi mening.

Skolen er ikke livet, men skal hjelpe
elevene å få mest mulig ut av livet de
har foran seg. I dag er skolen mer en
del av malstrømmen, der elevene fly-
ter rundt i et informasjonshav og
mange aldri kommer seg opp på tørt
land. Elevene blir ikke smartere i takt
med at pensumets vanskelighetsgrad
øker. Derimot rustes de bedre for
livet hvis omfanget minsker og de får
gå i dybden og muligheten til å for-
følge egne interesser.

KONTAKTLÆRER LEIF-ANDRÉ
TROHAUGEN I AFTENPOSTEN

GRATISSPASSASJERAR PÅ FJORDEN

Svein Larsen er professor ved Univer-
sitetet i Bergen og har publisert ein
større studie, «Belly full, purse closed»
i tidsskriftet «Tourism Management
Perspectives». Han seier rett ut
til universitetsavisa at «dettet er ikke
bærekraftig turisme. Køene blir lange
når cruiseturistene kommer i land,
men de legger ikke mye igjen». I til-
legg har skipstrafikken store negative
miljøkonsekvensar og ureinar sær-
leg gjennom NOx, kloakk- og diok-
sinutslepp.

Konklusjonen til Larsen som har
intervjua fleire tusen passasjerar, er at
desse legg att minst pengar i Noreg.
Faktisk legg dei nest billigaste turis-
tane, campingturistar, og det før dei
har betalt for campingplassen, att
dobbelte så mykje som cruisepassa-
sjerar, vise studien til Larsen.

JON HUSTAD I DAG OG TID

FORTELLINGEN OM EN FELLES FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK

Fra Folkehøgskolernes Forening i Danmark har det kommet en ny bok om folkehøgskolepedagogikk skrevet av Rasmus Kolby Rahbek og Jonas Møller. Boka Højskolepædagogik sammenfatter og perspektiverer folkehøgskolepedagogikken. Den stiller en rekke spørsmål og gir et betydelig bidrag til samtalen rundt hva folkehøgskole egentlig er.

Det som mer enn noe annet skiller denne boken fra andre bøker om folkehøgskolepedagogikk er at det ikke er en antologi, men en samlet fremstilling av pedagogiske problemstillinger i folkehøgskolen skrevet av et forfatterpar. Tidligere norske utgivelser, som for eksempel *Med livet som pensum* (2011) av Sigurd Ohrem og Odd Haddal (red), *Reisens pedagogikk* (2012) av Geir Ertzgaard og Odd Haddal (red) og *Livslust og skolelust* (2005) av Arild Mikkelsen (red), er alle antologier hvor de enkelte bidragene belyser interessante aspekter ved folkehøgskolens pedagogiske praksis, men antologier vil i sin natur alltid sprike litt. *Højskolepædagogik* har også en antologidel, men hoveddelen av boka er skrevet av Rasmus Kolby Rahbek og Jonas Møller, og den fremstår derfor som mer helhetlig enn tidligere utgivelser.

Formålet med *Højskolepædagogik* er i følge forfatterne Kolby Rahbek og Møller å gi et bidrag som tar debatten rundt hva folkehøgskole er videre gjennom å

se på folkehøgskolens pedagogikk. De mener at det er i samspillet mellom folkehøgskolens overordnede målsettinger og den konkrete praksis at fortellingen om folkehøgskolepedagogikken skapes. I stedet for å forsøke å gi en uttømmende beskrivelse av folkehøgskolens pedagogiske praksis, forsøker de å skape en fortelling som gir leseren anledning til å reflektere over hva folkehøgskolen er, hva vi vil med skoleslaget og hva som dypest sett er skoleslagets berettigelse.

ET MANGFOLD AV STEMMER

Højskolepædagogik er en forskningsbasert bok. Forfatterne har gjennom Højskolepædagogisk Utviklingsprosjekt gjort omfattende litteraturstudier, hatt pedagogiske drøftingsdager med rundt 350 folkehøgskolelærere og rektorer fra 40 danske folkehøgskoler, gjennomført spørreundersøkelser blant 700 elever og gjort oppfølgende intervjuer med både lærere, ledere og elever. Dette har gitt dem et unikt materiale for å skrive om folkehøgskolepedagogikk. Gjennom hele boken kommer dette mangfoldet av stemmer stadig til orde, samtidig som forfatterne holder tråden og får frem de overordnede problemstillingene.

Bokens siste del inneholder elleve korte artikler skrevet av folkehøgskolefolk og fem bidrag fra forskjellige forskere. Disse bidragene tar utgangspunkt i stoffet som blir presentert i bokens hoveddel og supplerer materialet på en god måte.

EN HISTORISK-POETISK SKOLE

Boka starter med en begrepsmessig avklaring som gjennomgår de mest sentrale begrepene og diskusjonene i folkehøgskolen. I denne delen får vi kortfattede forklaringer på hva begreper som livsopplysning, folkelig dannelse, levende vekselvirkning, demokratisk dannelse og det historisk-poetiske har å si for folkehøgskolen.

Folkehøgskolepedagogikken er forankret i Grundtvigs tanker om en folkelig dannelse. Slik forfatterne ser det er begrepet det historisk-poetiske helt sentralt for å forstå folkehøgskolen.

Det historiske handler om det levde liv og den kunnskapen vi har fått gjennom de erfaringene vi har gjort oss, både som enkeltindivider og gruppe; det som har gjort oss til de vi er, og som folkehøgskolens undervisning tar utgangspunkt i. Videre har vi det poetiske. Poetisk kommer av det greske *poesis* som betyr å skape, og det poetiske handler i denne sammenhengen om fremtid, endring og skaperkraft.

Det historisk-poetiske handler om *hvem* vi er og *hva* vi vil. Når vi ser på hvem vi er, så kommer vi uunngåelig også inn på hvem vi ikke er, og dermed hvem vi *kunne* være. Hvem vil vi bli, og hva slags fremtid vil vi skape for oss selv og hverandre?

Gjennom det poetiske, forstått som litteratur, kunst og kultur, får vi en annen tilgang til de menneskelige vilkår enn de som tilbys av de dominerende rasjonelle og instrumentelle forståelsesmodellene. Følelser, stemnin-

«Det er ikke hva vi underviser i som er avgjørende, men hvordan det undervises»

ger og opplevelser gis like stor erkjennelsesverdi som det vi kan nå fram til gjennom fornuften og abstraksjonen – noe som gir plass til alternative forståelser og erkjennelsesformer.

Et historisk-poetisk perspektiv forteller oss noe om folkehøgskolenes pedagogiske oppgave. Det er ikke hva vi underviser i som er avgjørende, men hvordan det undervises. Selve tilegnelsen av stoffet er det som skiller en historisk-poetisk praksis fra andre tilnærmingmåter. Undervisningen skal aktivere både elevenes følelser, forstand og fantasi. Slik blir de klokere på både faget, seg selv og livet.

PEDAGOGIKKENS VILKÅR OG PEDAGOGISK PRAKSIS

Kolby Rahbek og Møller vil beskrive, utfordre og perspektivere undervisningen som skjer på folkehøgskolene. Dette gjør de gjennom å se på det de mener utgjør pedagogikkens vilkår i folkehøgskolen og kjernen i den pedagogiske praksis.

De fire vilkårene for pedagogisk arbeid i folkehøgskolen er: skolenes frihet, fellesskapet, den personlig utvikling og skolenes struktur og rammer. Friheten er det grunnleggende premisset for folkehøgskolen. Innenfor denne friheten kan elevene få en personlig utvikling. Fellesskapet er det viktigste virkemiddelet i folkehøgskolepedagogikken, både gjennom internatlivet og gjennom samholdet på skolen. Samtidig settes det forpliktende fellesskap opp som et mål som man jobber mot. Folkehøgskolenes struktur og rammer diskuteres ut fra en forståelse av at folkehøgskolesammenfunnet er et konstruert fellesskap som er designet for å tilrettelegge for elevenes læring og utvikling.

Kjernen i folkehøgskolens pedagogiske praksis handler i følge forfatterne om fagligheten, læringen som foregår mellom elever, engasjementet og bruken av indirekte pedagogikk. Begrepet faglighet er komplekst i en folkehøgskolesammenheng, etter som man underviser både *i* og *med* fag. Forfatterne ser både

«De presenterer en fortelling om en felles pedagogikk og et levende skoleslag med utgangspunkt i skolenes pedagogiske praksis»

på de paradoksene dette fører med seg og betydningen fellesskapet har for forståelsen av faglighet i folkehøgskolen. Engasjement er nært knyttet til frihet; elevene går på folkehøgskole fordi de vil, og dette gir et helt annet engasjement enn når de tar en utdanning fordi de må. Kanskje ligger noe av nøkkelen til å forstå frafallspromatikk i videregående skole her? Er det slik at et utdanningssystem som ensidig fokuserer på nytte er drepende for elevenes engasjement, og dermed for lysten til å lære? Mye av læringen i folkehøgskolen foregår i fellesskapet mellom elever og lærerens rolle er ofte å legge til rette for indirekte læring.

Gjennom en grundig gjennomgang av både pedagogikkens grunnvilkår og pedagogisk praksis i folkehøgskolen gir forfatterne mange innspill som lærere og ledere i folkehøgskolen bør ta med seg videre. De beskriver, perspektiverer og problematiserer undervisningen i folkehøgskolen på en forbilliglig måte.

UTFORDRINGER TIL VIDERE REFLEKSJON

I *Højskolepedagogik* kommer Kolby Rahbek og Møller med en rekke utfordringer til lærere og ledere i folkehøgskolen.

Hvordan skal vi forholde oss til elever som forventer stadig nye og sterke opplevelser? Er dette et uttrykk for kjedsomhet, hvor opplevelsene fortrenger en følelse av meningsløshet? Hvordan skal folkehøgskolene makte å omgjøre opplevelser til erfaringer som kan gi personlig mening, og dermed bidra til at de engasjerer seg og tar ansvar i verden?

Hva med fellesskapets innebygde paradoks som handler om at du må være en del av et fellesskap for å ønske å bidra til fellesskapet, samtidig som måten man blir en del av fellesskap på er å bidra inn

i det? I en tid med ekstremt fokus på enkeltindividet er det viktig å få elevene til å se verdien av forpliktende fellesskap, men hvordan skal man få til det når elevene ikke har noen erfaring med fellesskap? Er kunnskap om hvordan vi som mennesker står i forhold til andre mennesker grunnlaget for en demokratisk dannelse?

Hvordan etablerer vi en vekselvirkning mellom faglig kunnskap og elevenes refleksjon rundt sin omgang med denne kunnskapen? Pensum- og eksamensfriheten betyr at vi må skape et forpliktende fellesskap som skaper lyst og ansvar for deltagelse og læring, men hvordan gjør vi dette i praksis?

HVA ER FOLKEHØGSKOLE?

Højskolepedagogik gir ikke noe endelig svar på hva som kjennetegner folkehøgskolepedagogikken eller hva folkehøgskole er, men de presenterer en fortelling om en felles pedagogikk og et levende skoleslag med utgangspunkt i skolenes pedagogiske praksis. Boka er solid og gjennomarbeidet, og bør etter min mening kunne danne grunnlag for mange gode samtaler om skole og pedagogikk, fellesskap, frihet og dannelse.

AV **TORE HALTLI**, REKTOR SUND
FOLKEHØGSKOLE

**HØJSKOLE-
PÆDAGOGIK
EN FORTÆLLING
OM LIVSOPLYSNING I PRAKSIS**
KLIM FORLAG
PRIS DKR 299.95,-
BESTILLES PÅ
KLIM.DK

Vi utfordret Arild Mikkelsen til å se på norsk og dansk folkehøgskole i lys av den nye boka Højskolepædagogik. En fortelleing om livsopplysning i praksis.

UTVIKLINGSARBEID I DANSK OG NORSK FOLKEHØGSKOLE

– SPREDTE TANKER, INNFALL OG NOEN KJEPPESTER

Det mønsteret som ofte legges på nordiske folkehøgskoler har ofte blitt tolket dithen at frilynt norsk folkehøgskole og dansk folkehøgskole har vesentlige likhetstrekk, og at norsk kristelig folkehøgskole og svensk folkehøgskole også har visse likhetstrekk. Tradisjonelt, og utfra et tidligere syn på fag og fagenes plassering kan det være noe i dette bildet. Mye har likevel endret seg de siste 10 – 15 årene slik at bildet av nordisk folkehøgskole ikke lenger ser slik ut.

Det følgende skal ikke handle om hvordan nordisk folkehøgskole ser ut i dag, men heller prøve å trekke fram noen utviklingslinjer og framtidsperspektiver i norsk frilynt folkehøgskole og dansk folkehøgskole. Bakgrunnen for å gjøre dette akkurat nå er det store arbeide som dansk folkehøgskole har holdt på med siden 2013 og som kulminerte med utgivelsen av boka *Højskolepædagogik. En fortelling om livsopplysning i praksis*, og den samtalen som Folkehøgskoleforbundet har ført om Kjerne og identitet i frilynt folkehøgskole.

DANSK INTELLEKTUALITET

At Grundtvig var dansk, er kanskje hovedgrunnen til at dansk folkehøgskole er omringet og omhegnet av en intellektualitet og forskningsmessig mangfoldighet som vi ikke finner i norsk sammenheng. I Danmark finnes det for eksempel en egen «prestegårdsforskning» om Grundtvig der prester har

delvis permisjon for å forske og skrive om Grundtvig. Resultatet har blitt en lang rekke bøker og avhandlinger. Grundtvig-selskabet av 8. september 1947 kommer årvisst med artikkelsamlingen Grundtvigstudier, og i tillegg finnes miljøet på Vartov i København som kommer med Vartovboken hvert år, samt arbeidet på universitetet i Århus med sitt Grundtvigmiljø. Dansk folkehøgskole har et stort og mangfoldig miljø og øse av.

På denne bakgrunnen har dansk folkehøgskole gjennomført et slags kontinuerlig refleksjonsarbeid som kan avleses gjennom jevnlig bok om folkehøgskolen: *Højskolen til debatt* i 1961 med blant andre Jørgen Bukdahl og K.E.Løgstrup som bidragsytere, *Højskolen til debatt* i 1984 med Finn Slumstrup som redaktør, *Midt i Højskolen* i 1991 med Ove Korsgaard og Ejvind Larsen som bidragsytere, *Utfordringer til Højskolen* i 1994 av Gunhild Nissen, og så endelig som en foreløpig slutt *Højskolepædagogik* redigert av Rasmus Kolby Rahbek og Jonas Møller. Dette er en meget interessant bok med en mengde fruktbare perspektiver. Den er idéhistorisk og forskningsbasert i anslaget på en måte som nok ville vært

vanskelig i en norsk sammenheng, men den føyer seg elegant inn i den lange danske tradisjonen.

MER PRAKTISK I ANSLAGET

Nå skal det riktignok sies at det også i norsk sammenheng kommer bøker og avhandlinger om folkehøgskolehistorie og pedagogikk, og Folkehøgskoleforbundet ha initiert seminarer og debatter som graver dypt i folkehøgskolens tradisjon. Men det blir likevel lite sammenliknet med danskenes massive utgivelser. En tidlig reaksjon på sammenlikning mellom dansk og frilynt norsk utviklingsarbeid blir altså at danskene skriver seg inn i en lang og ubrutt intellektuell tradisjon og blir derfor mye mer idehistorisk orienterte enn frilynt norsk folkehøgskole som ikke har samme baklandet, og som derfor blir mer konkret og praktisk i anslaget. De danske redaktørene hevder i sitt forord at «ingen har tidligere kastet sig ud i en beskrivelse af en fælles højskolepædagogik med udgangspunkt i skolerne konkrete pædagogiske praksis», og det er vel sant sammenliknet med de bøkene som er nevnt ovenfor.

De beste artiklene i boka er likevel de som redaktørene selv har skrevet, særlig de som er minst innrettet mot det

«Dansk folkehøgskole preges av begrepene livsopplysning, folkelig opplysning og demokratisk dannelse»

praktiske, men som gjennomtenker tradisjoner og perspektiver mer teoretisk eller «begrebslig» som det heter på dansk. Den som leter etter gode formuleringer når det gjelder den praktiske og pedagogiske hverdagen i folkehøgskolen vil selvsagt også finne dette i mange artikler, men hele tida krydret med henvisninger til filosofer og sosiologer, både internasjonalt kjente og danske.

DEMOKRATISK DANNELSE

Dansk folkehøgskole preges av begrepene livsopplysning, folkelig opplysning og demokratisk dannelselse. De to første begrepene umiskjennelig grundtvigske, det siste begrepet er et viktig siktepunkt for dansk folkehøgskole. «Den demokratiske dannelselse angår det, eleverne skal ha ud af højskoleoppholdet i sin helhed, og er derfor knyttet både til undervisning og samvær. (–) Den demokratiske dannelselse er i højskolen på en gang både en dannelselse til demokrati og en dannelselse gjennom demokrati – uden at hverken mål eller proces kan garanteres ved nogen bestemt metode. Men samtidig er den ufravigeligt koblet til det sociale aspekt, der udspringer af højskolens forpligtelse på samvær».

Norsk frilynt folkehøgskole preges av andre tradisjoner og andre begreper. «Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen», står det i paragraf 2 i Lov om folkehøgskoler. Samfunnsoppdraget til folkehøgskolen i Norge er ikke formulert i lov eller forskrifter, og er nok på mange måter en noe uklar tanke i hverdagens pedagogiske praksis. Jeg prøver meg på et dristig forsøk på å forklare dette gjennom å peke på at norsk frilynt folkehøgskoletradisjon i om lag 100 år var preget av en nasjonal tanke som igjen hadde ankerfeste i den sterke nasjonale tanken på 1800-tallet. Folkehøgskolen var blant annet en del av den såkalte konstruksjonen av nasjonalstaten som gikk for seg gjennom hele 1800-tallet. Når denne tanken mistet grepet i tiårene etter krigen, ble samfunnsoppdraget til folkehøgskolen uklart, om enn med en tydelig samfunnskritisk periode på 1960

– 70-tallet. Et klart formulert oppdrag til demokratisk dannelselse er likevel ikke like lett å spore i norsk folkehøgskole som i dansk.

ANTI-INTELLEKTUELL TENDENS

Et annet moment som spiller inn i norsk sammenheng er en slags anti-intellektuell tendens, en tendens som sjelden har blitt nevnt, enda sjeldnere problematisert, men som likevel har ligget det som en svakt klingende understreng. Begrepet folkelig på norsk har ofte tendert mot noe som er enkelt og ukomplisert, populært og lettfattelig, nesten overflatisk, mens det på dansk henger sammen med det grundtvigske folkelig opplysning eller livsopplysning som riktignok er ikke-elitært, men ikke hverken overflatisk eller nødvendigvis lettfattelig eller anti-intellektuelt. To av mine danske «helter» anføres som bevis for påstanden om at folkelighet ikke er ensbetydende med enkelthet, nemlig Jørgen Bukdahl og Poul Engberg. Kan hende er dette synet på folkelighet en av grunnene til at vi har hatt mye mindre forskning på folkeopplysning og folkehøgskole i Norge enn både Danmark og Sverige, og at vi ikke har klart å etablere en institusjon som skal utdanne folkehøgskolelærere og folkeopplysere med egen forskningsbasert undervisning?

Rasmus Kolby Rahbek og Jonas Møllers innledning kombinerer det teoretiske og det praktiske perspektivet på en interessant og viktig måte. Her er det en mengde klare formuleringer man bare kan glede seg over. Jeg har valgt ut noen få eksempler: «At forstå, hvad en højskole er, både som begrep og i praksis, lader sig ikke gøre uden en forståelse af, hvad livsopplysning er for en opgave». «For at forstå det levende ord i forhold til en aktuell pædagogisk praksis, handler det ikke så meget om en konkret form (foredraget), men nettopp om en hensigt, og i kraft heraf en tilgang. Det handler, banalt sagt, om at have noget på hjerte». «Højskolen kan med andre ord ikke være hvad som helst. At dette noget ikke kan fastlægges i et program, ved en bestemt række fag eller ved entydigt pensum er så en anden sag».

NÅ NYE LÆRERE

På mange måter er veien kort til liknende formuleringer som er velkjente i norsk sammenheng. Et eksempel er den kjente påstanden om at folkehøgskolen ikke underviser i fag, men med fag. *Kjerne og identitet* – samtalen som nå er satt i gang i frilynt norsk folkehøgskole er meget viktig, og denne samtalen kan hente fruktbare perspektiver i den danske boka, særlig på det teoretiske planet. De mange artiklene i bladet *Folkehøgskolen under vignetten Pedagogiske inspirasjonskilder i folkehøgskolen* kunne med fordel samles i en slags antologi og brukes i denne samtalen. Tema-nummeret 5.2012 *Med Gud i bagasjen* bør også kunne trekkes inn i denne samtalen. Det er viktig at samtalen / debatten om kjerne og identitet får både vinger og røtter.

Folkehøgskoleforbundet har en avgjørende oppgave i å nå nye lærere med et reflektert helhetssyn på folkehøgskolens idégrunnlag og pedagogikk. Det holder ganske enkelt ikke med nye lærere som bare er konsentrert om sitt eget «lille» fag og ikke kjenner hverken sin egen skoles historie og tradisjon, eller skoleslagets bakgrunn og historie. Som et lite bedrøvet hjertesukk i denne forbindelse: Det er altfor få folkehøgskolelærere som er medlem av den norske avdelingen av Grundtvigselskapet, og som derfor heller ikke deltar på de seminarer og konferanser som arrangeres.

Utviklingsarbeid er tidkrevende og langsiktig og bør gis god plass. Om den pedagogiske hverdagen tar overhånd blir faren for pedagogisk innsnevring og trangsyn stor. Nordiske møteplasser der folkehøgskolefolk kan ta fatt i teoretisk og praktiske problemstillinger har alltid vært kilde til inspirasjon helt siden det første nordiske møtet på Testrup Højskole i 1883. At nordiske stemmer er viktig i en norsk sammenheng, ble tydelig på årets landsmøte i Folkehøgskoleforbundet på Voss, men tida ble knapp! Jeg kunne ønske meg flere og større nordiske møteplasser med god tid til både dype tanker og kjappe innfall om kjerne og identitet i vår felles folkehøgskole.

AMBISIØS OG VELLYKKET ANTOLOGI OM DEN ENKELTES ANSVAR

Utgivelsen av boken Eksistens og pedagogikk, hovedsakelig med bidrag fra forskere tilknyttet NLA Høgskolen (tidligere Norsk Lærer Akademi) utgjør på flere måter en begivenhet.

Målet og ambisjonene for antologien skisseres allerede på første side i det forfatterløse innledningskapitlet, og må dermed stå for redaksjonens regning. Man vil invitere til en samtale om pedagogikkens oppgave, og det på eksistensielt grunnlag både faglig og menneskelig. Ønsket er at samtalen foregår i et annet språk enn den instrumentelle og målstyringsorienterte sjargong som langt på vei preger dagens skoledebatter. Eksistensiell pedagogikk går tilbake til tenkere som Heidegger, Karl Jaspers og ikke minst Søren Kierkegaard. Denne radikale pedagogikken fikk i mellom- og etterkrigstiden størst utbredelse i Tyskland og Frankrike, men når Norge på slutten av 60-tallet.

Antologien uttrykte hovedformål er å utforske de glemte områdene av pedagogikken, og vil slik jeg forstår det, la seg av inspirere av og trekke på slike tankerformer. I dette eksistensielle underlys vil pedagogikkens sanne oppgaver kunne gjenoppdages.

Boken er for øvrig tilegnet to nestorer ved NLA, kollegene Jostein Sæther og Stein M. Wivestad med takk for deres bidrag til pedagogisk tenkning, uten at disse vel kan påstås å være typiske representanter for den eksistensielt orienterte pedagogikken.

Boken lykkes langt på vei med sine ambisiøse forsetter. Antologien gir som helhet en verdifull og mangefasettert introduksjon til Gert Biestas eksistensielle pedagogikk-forståelse, som sentralt forankringspunkt for en nyskapende, pedagogisk tenking klart utenfor A-4-formatet. Den er i tillegg, i kraft av sin brede tilnærming og varierte innfallsvinkel til pedagogikken, en inspirerende

idé-bok for videre grunnlagsarbeid også i didaktisk retning.

Herning Sæverot, skriver i sitt essay, inspirert av Søren Kierkegaard, om didaktisk praksis knyttet opp imot den ironiske utspørring. Det er særlig den prinsipielle uforutsigbarheten i en slik åpen samtale-praksis, som opptar Sæverot, og som han gir eksemplariske og nyskapende innspill til. Det typiske med den motsigelsesfulle, eksistensielle pedagogikkens anvendelse innen eksempelvis veiledning, er det at læreren skal veilede eleven uten å selv å vite. Metoden utspiller seg typisk gjennom spørsmål som kan være fundamentalt ironiske og speiler det eleven kommer med. Er samtalen knyttet til en problematikk hos eleven, kan slike spørsmål virke hypersensitiverende, ikke ulikt det vi møter i Zen-Buddhismens koaner eller fra paradoksale intervensjoner innenfor psykoterapi. Men, aller mest likner dette på den sokratiske dialogen. Dessuten, og dette er viktig for bokens budskap som helhet, denne metoden er, som Sæverud sier, ikke av den moraliserende typen. Her finnes overhodet ingen fasitsvar eller ideologisk-religiøse agendaer.

Paul Brunstads essay om den kloke praktikerer er, ikke overraskende, solid forankret i en aristotelisk pedagogikk, med oppøving av praktisk klokskap eller dømmekraft, fronesis, som sentralt mål. Også her blir det foranderlige og uferdige ved pedagogikkens kontekst poengtert, og behovet for et godt navigasjonsverktøy på ferden. For å kunne lese kartet og navigere i et nytt og fremmed landskap, gjelder det dessuten å være sanselig mottakelig, særlig i møtet med den andre, hvilket også peker i retning av et narrativt-biografisk aspekt.

Danningens mål blir utviklingen av elevens karakter, nettopp forankret i dyder som klokskap og selvstendighetsevne.

Ane Malene Sæverots artikkel om ungdoms billedforståelse er et av mange andre, interessante og tankevekkende bidrag i boken. Den kan stå som et godt eksempel på den eksistensielle forankringens bredde-potensiale og tar bl.a. for seg det personlige og emotive grunnlaget for billedforståelsen blant moderne ungdom i mediasamfunnet. Viktig er at den også peker utover pedagogikkens tradisjonelle felt, henimot det sosiokulturelle og ungdoms- og populærkulturen som kontekst for en mer allmenn pedagogikk.

I den spenning som etableres mellom innledningstekstens ambisiøse programformulering og de enkelte bidragsyternes (de fleste med tilknytning til NLA) bestrebelser på skape en alternativ tilnærming til pedagogikken, oppstår av og til spørsmålet om i hvor stor grad om bokens hovedprosjekt blir realisert. Med bl.a. moderne eksistenstenking og Kierkegaards negative dialektikk som to av sine ambisiøse hjørnesteiner, er det dog ikke til å forundre seg over at redaksjonens motivasjonsgrunnlag for utvalget av tekster ikke alltid er glassklart.

Jostein Sæthers bidrag virker tilsynelatende å bevege seg i en annen retning enn det åpne og uforutsigbare ved pedagogikk-begrepet, samtidig som han utvanner det eksistensielle som innfallsvinkel. I «Kva er eksistens og pedagogikk?» utdypes sammenhengen mellom eksistens og pedagogikk kvasi-institusjonelt, ved å ta utgangspunkt i det såkalte Bergensmiljøet, som kontekst for pedagogisk tenking, fra 1970-tallet og fram til i dag. Med dette ønsker han å «gi eit grunnlag for djupare forståing av

kva eksistens og pedagogikk kan innebære...». Artikkelen setter søkelyset på miljøets mange og variable ytelser i denne perioden, riktignok også representert ved den briljante vossefilosofen Hans Skjervheim, som nok hadde lest sin Heidegger, Kierkegaard og Jaspers. Samtidig er det litt mer diffust hva dette har å tilføre til bokens hovedtema, og belysningen av NLA's rolle mer spesifikt. Boken som helhet fungerer jo som en god legitimering av NLA's aktivitet og aktualitet i dag, uten at det dermed har overføringsverdi til 70-tallets langt mer ideologiske debatter. Den står dessuten godt på egne ben.

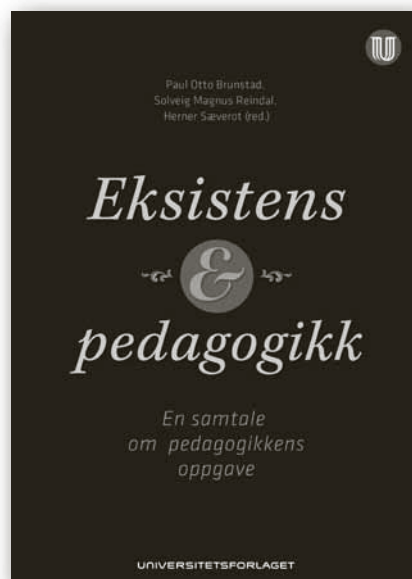
Til slutt tilbake til Gert Biesta, som avslutter denne varierte og relevante antologien med et konsist og klargjørende essay med tittelen «Hva er en pedagogisk oppgave».

Artikkelen begynner med å gjenta spørsmålet fra innledningen, og essayet svarer godt på det som jo også er hele bokens hovedspørsmål. Biestas svar, som gis den foreløpige formulering, å gjøre voksen eksistens mulig, utvikles i essayet på en spennende og overskridende måte. Dette skjer med utgangspunkt i en analyse av subjektiviteten,

som han klart og tydelig skiller fra det tilstøtende begrepet identitet. Subjektiviteten knyttes opp imot hvordan jeg er, og dermed eksistensen, men identitet angår hvem, dvs. essensen av det jeg er. Nettopp her etablerer Biesta det viktige skillet som i etterkant gjør det problematisk å utnytte den pedagogiske oppgaven til moralske og ideologiske agendaer; ferdig utviklede tros-systemer vil gjerne primært angå essensen og dermed identitetens hvem, men i liten grad eksistensens hvordan.

Til grunn for den klingende flerstemtheten som de mange og ulike artiklene i denne boken skaper, ligger det uttalte premisset at pedagogikk langt på vei er en uforutsigbar virksomhet. Når dette er sagt, betyr det dog ikke at vi etterlates som ensomme eksistenser svevende i tom luft. Tvert imot, dette felles utgangspunktet for de fleste av bokens bidrag bereder grunnen for bokens hovedanliggende som er den betoningen av den uoppløselige, subjektive faktor. Også som remedie for å utholde uforutsigbarhet og usikkerhet er denne boken en strålende hjelper.

SIGURD OHREM

EKSISTENS & PEDAGOGIKK
EN SAMTALE OM PEDAGOGIKKENS OPPGAVE
PAUL OTTO BRUNSTAD (RED.), SOLVEIG MAGNUS
REINDAL (RED.), HERNER SÆVEROT (RED.)
UNIVERSITETSFORLAGET 2015
KR 379

NOTERT

FORSKNING ØKO-LANDBRUK

Økologiske bønder har større profit enn konvensjonelle bønder viser en ny omfattende studie fra USA.

Økologisk landbruk er ikke bare bedre for miljøet enn konvensjonelt landbruk. Det er også bedre for lommeboka. Det er konklusjonen til de to forskerne David Crowder og John Reganold ved Washington State University.

I en metastudie av 44 forskningsrapporter, som omfatter 55 avlingstyper i 14 land spredd over fem kontinenter, viser de at økologiske bønders fortjeneste er vesentlig større enn tradisjonelle bønders.

NATIONEN

DAG SOLSTAD

– Kva inneber det når du skriv at du framleis er kommunist av «maoistisk type»?

– Har eg skrive det!? Å ja i artikkelen om Brand. I dag går eg ikkje kring og seier at eg er kommunist, det ville vore heilt meningslaust. Eg var kommunist, og det var ei flott tid. Men verda har endra seg, det har blitt meir slitsamt å vere kommunist, og det orkar eg ikkje. Når eg likevel seier at eg er kommunist, er det berre eit anna ord for antikapitalist. Store ord som solidaritet etc., får eg meg ikkje lenger til å bruke.

DAG OG TID

HÅP

– Etter kva eg kan lese meg til i artiklane, er ikkje kulturpessimismen din blitt mindre dei siste ti åra?

– Nei han er vel nesten konstant. Om lag der han har vore sidan eg forlét den vedunderlege vera til utopiane. Men eg synest ikkje han har blitt verre, heller. Kanskje leitar eg meir etter håp no enn før. Jo, eg gjer nok det. Hadde eg ikkje hatt eit eller anna håp, ville mykje av det eg har skrive ikkje vore skrive. Det ville blitt for svart. Men eg vedgår at håpet er svært illusorisk.

DAG SOLSTAD I DAG OG TID

PÅ IDRETTSSKOLEN NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE:

*«Det er ikke nok med knappe flertall»
«En må vise distanse til PISA-pedagogikken
og dokumentere bærekraft i hele driften»*

Utsagnene falt da tidligere folkehøgskolestatsråd og fylkesmann Kirsti Kolle Grøndal besøkte Idrettsskolen under årets Seniortreff. Kolle Grøndal var statsråd da prosessen som resulterte i konkurransepoeng til folkehøgskolen starta.

Kirsti Kolle Grøndal – ex statsråd og fylkesmenn, Hallvard Smørgrav – ex Idrettsskolerektor og utreder, samt Steinar Berthelsen – ex ordfører i Rollag, hadde en ettermiddagssamtale om demokrati, politikk og administrasjon med konkrete eksempler fra felles hverdag.

En startet opp med prosessen fram til freding av Trillemarka-Rollagfjell der Berthelsen var lokal ordfører og Kolle Grøndal var utøvende fylkesmann i Buskerud. Saken var så politisk brennbar at den endte opp på partilederkonferanse i den rødgrønne regjeringa.

Så tok en for seg folkehøgskolen. Ifølge Kolle Grøndal var situasjonen – sett fra departementet sitt ståsted – etter at den videregående skolen var utbygd, at noen tok til å ymte fram på at nå var det ikke nødvendig å bruke penger på folkehøgskolen lenger. Det var jo tydelig at skoleslagets handlingsrom var redusert. Departementet mente det

var påkrevet med en oppdatering av den samfunnsmessige begrunnelse for skoleslaget og – når en skulle dyrke fram endringer – så måtte en bruke personer som hadde vist at de kunne tenke i nye baner. Ut over dette så ble arbeidet i hovedsak styrt av tilsynsmannen.

Hard debatt

Hallvard Smørgrav refererte daværende sentrale formuleringer som «kvar og korleis folkehøgskolen gjev kompetanse», samt at den sentrale utviklingsgruppa var ledet av tilsynsmannen – Tormod Hægeland og med Bård Petersen og Hallvard Smørgrav som deltagere. Ukentlige samlinger i dep. samt hjemmelekser.

Viktige faser var Kompetansekonferansen i Trondheim i 1987, rektormøtet i 1989 og kompetanseprosjektet med ti deltagerskoler 1991 – 95, der «Dokumentasjon og synliggjøring av realkompetanse» var oppgaven.

Seniortreffet besto av folk som fra mange posisjoner hadde deltatt i denne prosessen med debatt og utviklingsprosjekter. I samtalen fikk en illustrert og dokumentert at debatten kunne være hard og vennskap sto på spill men over tid ble standpunkter modifisert, tiltro mellom «greinene» ble etablert og Folkehøgskolerådet sto fram som skoleslagets sentrale talerør.

Denne samordnings- og sentraliseringsprosessen var helt avgjørende for at skoleslaget kunne framstå med slik kraft og tyngde at Stortinget 14. januar 1997 vedtar konkurransepoeng og studiefinansiering for skoleslaget.

Ex-statsråden var helt entydig. Hold kontakt med det politiske miljø hele tiden. Sørg for å ha en bred tilslutning, et knapt flertall er for lite. Og i forsamlingens høgt-tenking om vegen videre: Bærekraft i skolens totale drift må ha oppmerksomheten og PISA-pedagogikken trenger alternativer.

Dette kan være seniorlagets bidrag til kjerne og identitetsoppgavene som årsmøtet har vedtatt.

HELGE FURNES
EX IDRETTSSKOLEN

«Ex-statsråden var helt entydig. Hold kontakt med det politiske miljø hele tiden»

GANGEN I EN OPPSIGELSESSAK

Jeg skal denne gang gjennomgå saksgangen i en oppsigelses-sak som går etter arbeidsmiljølovens regler. For ansatte i offentlig sektor vil en oppsigelse være å anse som et enkeltvedtak, jf. forvaltningslovens § 2, 2. ledd. Dette medfører bl.a. at saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kommer til anvendelse. Jeg må imidlertid av plassbensyn nøye meg med å behandle arbeidsmiljølovens regler om saksgangen.

DRØFTINGSMØTE

Den normale starten på en oppsigelses-sak er at arbeidsgiver innkaller til et drøftingsmøte etter arbeidsmiljølovens § 15-1. Dette møtet skal avholdes før arbeidsgiver tar noen beslutning om oppsigelse. Her skal grunnlaget for en eventuell oppsigelse og andre relevante forhold drøftes. I møtet bør også drøftes eventuelle minnelige løsninger mellom partene. Arbeidstakeren har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt i møtet.

NÅR FLERE BLIR SAGT OPP SAMTIDIG

Ved oppsigelse av ti arbeidstakere eller mer i en virksomhet innenfor 30 dager, trer spesielle regler om informasjon og drøfting etter arbeidsmiljølovens § 15-2 inn. Reglen omfatter typisk større nedbemanninger/rasjonaliseringer. I disse tilfellene plikter arbeidsgiver å innlede drøftinger med de tillitsvalgte med sikte på å inngå en avtale for å unngå eller redusere antall oppsigelser. Hvis oppsigelser ikke kan unngås, skal partene drøfte bruk av sosiale tiltak, som blant annet støtte til omskolering eller omplassering av de oppsagte. Arbeidsgiver har også etter lovens § 15-2 plikt til å informere de tillitsvalgte om grunnene til oppsigelsene, antallet som kan bli oppsagt og andre forhold som fremgår i § 15-2, nr. 3. Informasjonen skal gis tidligst mulig og være skriftlig.

FORMKRAV

Dersom arbeidsgiver bestemmer seg for å gå til oppsigelse, sendes skriftlig oppsigelse til den ansatte. Oppsigelsen må oppfylle de formkrav som fremkommer

i arbeidsmiljølovens § 15-4. Dersom oppsigelsen ikke er gitt skriftlig eller ikke inneholder de opplysninger som er nevnt i lovens § 15-4, skal retten kjenne oppsigelsen ugyldig dersom søksmål tas ut innen 4 måneder etter at oppsigelsen fant sted. Retten kan imidlertid unnlate å kjenne oppsigelsen ugyldig, dersom særlige omstendigheter gjør dette åpenbart urimelig.

Et eksempel på dette er at arbeidsgiver glemmer å skrive inn retten arbeidstaker har til å kreve forhandlingsmøte og 14-dagersfristen for å gjøre dette. Arbeidstaker oppsøker imidlertid advokat og får der veiledning om forholdet, hvorefter forhandlingsmøtet blir krevet innenfor fristen. I dette tilfelle vil nok en domstol ikke kjenne oppsigelsen ugyldig, i det feilen ikke har hatt noen betydning for saken.

FORHANDLINGSMØTE

Som nevnt ovenfor, kan arbeidstaker innen 14 dager etter oppsigelsen fant sted kreve forhandlingsmøte med arbeidsgiver i medhold av arbeidsmiljølovens § 17-3. Arbeidsgiver skal sørge for at møtet holdes snarest mulig og senest innen 14 dager etter at kravet om forhandlingsmøte er mottatt. Lovens § 17-3, nr. 5 fastslår også at forhandlingene skal være sluttført innen 14 dager fra forhandlingens start.

STEVNING

Hvis forlik ikke inngås, må en eventuell stevning tas ut innen åtte uker etter forhandlingenes avslutning, dersom man vil kreve oppsigelsen kjent ugyldig og

på denne måten få rett til videre arbeid i virksomheten. Dersom arbeidstakeren ikke ønsker å arbeide videre i virksomheten, men kun ønsker å kreve erstatning, må stevning tas ut innen seks måneder. Retten til å arbeide i stillingen mens saken pågår, forutsetter iht. arbeidsmiljølovens § 15-11 at det tas ut stevning innen åtte ukers fristen og arbeidstakeren påberoper seg at oppsigelsen er ugyldig. I tillegg til dette må stevningen tas ut innen oppsigelsesfristens utløp. Alternativt kan man innen oppsigelsesfristens utløp skriftlig varsle arbeidsgiver om at stevning vil bli tatt ut innen åtte-ukersfristen, selv om denne i tid ligger etter oppsigelsesfristens utløp.

FRIVILLIG RETTSMEKLING

Etter at saken er brakt inn for retten, vil dommeren ta opp spørsmålet om partene vil være med på en rettsmekling. Denne ordningen er frivillig. En rekke saker blir forliket gjennom rettsmekling. Vi ser således at lovgiver har laget hele tre arenaer – drøftingsmøte, forhandlingsmøte og rettsmekling, for å legge til rette for forlik mellom partene. Kommer partene ikke frem til enighet, vil saken gå videre frem til den er endelig avgjort av retten.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN
HENTET FRA SIGNALER,
AKADEMIKERFORBUNDET

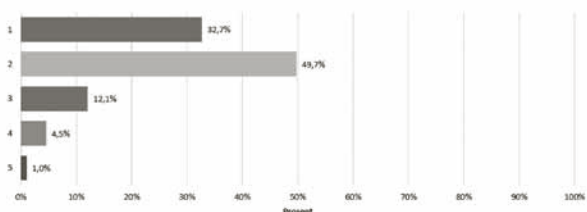
MANGE GODE INNSPILL

Vi gjennomførte en leserundersøkelse for magasinet Folkehøgskolen i april/mai.

Hele 42 prosent av medlemmene/abonnentene svarte på de 20 spørsmålene. Målet med en slik undersøkelse er å få et bilde av hva som fungerer og grep som kan gjøres for å lage et bedre blad. Det er interessant å se at det er mange kryssende interesser blant leserne, men det er uansett gode innspill for oss.

AV ØYVIND KRABBERØD

23. Innholdet er interessant for meg

1	Helt enig
2	Delvis enig
3	Verken enig eller uenig
4	Delvis uenig
5	Helt uenig

36. Faglig relevant

1	Helt enig
2	Delvis enig
3	Verken enig eller uenig
4	Delvis uenig
5	Helt uenig

Av de 203 som svarte var 52 prosent lærere, 22 prosent ledere, fra administrasjon 9 prosent og praktisk personale 6 prosent. Det var 44 prosent kvinner og 56 prosent menn som svarte.

29 prosent sier at de leser hele bladet, mens 16 prosent leser 75 prosent. Bare 25 prosent leser bladet på nett før papirutgaven lander i postkassen. Nesten 8 prosent leser bladet generelt på nett. Det er et tydelig svar om at papir fremdeles foretrekkes av de fleste når det gjelder magasinlesing.

Når vi spør «Hvor interessert er du i å lese om følgende stoffområder?» (fag og pedagogikk, intervjuer og portrett, leder og kommentarer, nyheter fra folkehøgskolelandskapet, ideer og samfunn, debatt, og fagforeningsstoff) – scorer alle kategorier overraskende godt. Likevel er det *Nyheter fra folkehøgskolelandskapet* som er det stoffområdet som leserne setter mest pris på. Deretter følger *Fagstoff* og *pedagogikk* og *Ideer og samfunn*.

Interessant innhold

På utsagnet; «Innholdet er interessant for meg» svarer 82 prosent at de er helt eller

delvis enig i dette, noe som må sies å være svært godt for bladet Folkehøgskolen.

På utsagnet «Det er for mye stoff som er folkehøgskolerelatert» svarer 62 prosent at de er helt eller delvis uenig i dette.

78 prosent svarer at de er helt eller delvis enig i utsagnet at bladet er «faglig relevant».

77 prosent synes omfanget/lengden på artiklene i magasinet er passe.

Brukes bladet?

Det er oppmuntrende for oss som jobber med Folkehøgskolen at det brukes i samtaler og utviklingsarbeid ved mange skoler. 52 prosent sier ja på spørsmålet: «Snakker dere i kollegiet noen ganger om innholdet i Folkehøgskolen?» 31 prosent sier at de bruker stoff fra bladet i prosesser/møter i personalet. På spørsmål om det hender at stoff i bladet gjør at du undersøker mer rundt et tema, svarer 51 prosent ja.

Vi stilte spørsmålet «Hvor tilfreds er du samlet sett med innholdet i Folkehøgskolen?» Her svarer 66 prosent 4 og 5 på en skala hvor 5 er best.

Åpne spørsmål

Svarene vi fikk på de åpne spørsmålene er verdifulle og stimulerende for oss i arbeidet videre. På spørsmål om det er stoffområder du ønsker å lese mer om fikk vi en rekke flotte innspill. Her nevner vi et lite knippe: Seniorpolitikk, pedagogikk og friluftsliv, sosialpedagogikk, psykisk helse, konfliktløsning og grensesetting, globale tema, hvordan det jobbes med rusproblematikk, konkrete undervisningsopplegg, nye fagområder etc. Vi tar med oss dette videre og skulle gjerne utvidet staben for å møte mange av disse gode ønskene.

Dere lesere er alltid velkommen til å skrive innlegg i Folkehøgskolen, det er vi helt avhengig av for å lage et slikt magasin med veldig små ressurser. Vi tar med oss gode og dårlige tilbakemeldinger og konstruktive innspill. Tusen takk for at dere tok dere tid til å svare på leserundersøkelsen vår!

LUNCH

LUNCH © B. LUND/DISTR. STRANDCOMICS.NO, GJENGITT MED OPPHAVSMANNS TILLATELSE

VALGFAG

Lærer Tor-Erik Moen

ELEVINITIATIV FOR LOKAL-SAMFUNNSARBEID I ØRSTA

Etter inspirasjon frå Stavern folkehøgskule si «Lavforbruksveke» fekk Adventura Afrika-klassen skuleåret 2013–14, på Møre folkehøgskule, i oppgåve å klare seg i ei veke med minst mogleg forbruk av vatn, mat, strøm kle osv. Elevane vart svært engasjert, og dette resulterte i at valfaga «eldrebølgen» og «flyktningehjelpen» kom i gang same skuleår.

TEKST: BRITA PHUTHI, FOTO: MØRE FOLKEHØGSKULE

Lærer på linja Adventura Afrika, Tor-Erik Moen, deltok i 2013 på Internasjonalt seminar i regi av Internasjonalt Utval for folkehøgskolen (IU) kor temaet var global læring og gode deltakande opplegg. Her fekk deltakarane blant anna høyre om «Lavforbruksveka» på Stavern folkehøgskule, noko som inspirerte Tor-Erik til å prøve ut eit tilsvarande opplegg for klassen sin. – Elevane var med på planlegginga, gjennomføringa og evalueringa av veka, fortel Tor-Erik. – Sidan me skulle klare oss utan strøm, diesel, utstyr og andre forbruksvarar vart elevane svært kreative når me skulle finne ut kva me skulle gjere i form av undervisning. Ein av

elevane lurte på om me kunne besøke eldresenteret i Ørsta, 5 minuttars gange frå skulen. Det ende opp med at me besøkte to avdelingar, der me leste dikt og song, fortel Tor-Erik med eit smil.

I etterkant av denne veka var det ein liten kjerne i klassen som fortsette å besøke eldresenteret på eige initiativ. Ein annan lærar på skulen, Jørn Brente, vart inspirert av elevtiltaket og tok initiativ til valfaget «eldrebølgen». Han kontakta venner og kjente i området og brukte lokalavisa for å få ut informasjon om at skulen hadde eit valfag der elevane drog ut for å besøke, prate med og hjelpe eldre som budde aleine. – Dette spant vidare til at me også sette i gang valfaget

«flyktningehjelpen», der nye landsmenn i bygda fekk kome på skulen, sosialisere seg og vere i lag med elevane, fortel Tor-Erik. – Dei gjekk også turar i lag og drog på besøk til kvarandre i mindre grupper, og erfaringane var gjensidig gode, legg Tor-Erik til.

Tor-Erik opplevde at klassen sine tiltak og valfaget var eit godt bidrag inn i lokalsamfunnet, samtidig som elevane fekk ekte og gode erfaringar i det å sjå seg om å vere ei støtte for nokon som kan trenge det. – Å setje i gang slike tiltak er lite ressurskrevjande og har mange positive effektar, både for lokalsamfunnet, skulen og elevane, avsluttar Tor-Erik.

SUND: UFATTELEG LÅGT KOSTØRE

Det er derfor svært gledeleg at siste Fylkestinget i Nord-Trøndelag vedtok at «Innkjøp av matvarer skal vere i samsvar med målsettingane om 20 prosent økologisk mat i egen verksemd. Implementering av dette leggjast til arbeidet med kantinenettverk for kantinen i fylkeskommunen.»

Frå før har mange sett til Overhalla for å lære korleis dei har oppnådd over 30 % økologisk og har som mål å nå 50 prosent med det første. Mange beundrar den omtanke og kunnskap som ligg bak rådmannens og kjøkkensjefen Marit Åssveds innsats for å nå desse resultatene. No kan det bli slik at heile Norge vender seg til Nord-Trøndelag for å sjå korleis det er mogleg å gjere eit norsk politisk vedtak om innkjøp av økologisk mat. Nord-Trøndelag har også ein føregangsskole å vise til. Sund Folkehøgskole er i ferd med å passere milepælen 50 prosent økologisk mat – og det med eit ufatteleg lågt kostøre. Her har ein flinke folk i skoleleiing og på kjøkken. På Sund planlegg ein no kurs for kjøkkenpersonale frå folkehøgskolar landet over. Vi veit også at Nord-Trøndelag ligg i tet med mellom 8 og 9 prosent økologisk areal mens gjennomsnittet for landet er ca. 5 prosent.

JAKOB BJERKEM, ØKOBONDE STEINKJER
I TRØNDER-AVISA

**HOLD DEG
OPPDATERT ... OG SI
DIN MENING PÅ**
**WWW.FRILYNT-
FOLKEHØGSKOLE.NO**

«Jeg har ingen
no med
omtanker»,
sies i august.
suesen.
rere
rt av Arvid

Ny folkehøgskole- rektor i Valle

Det er tilsett ny rektor på Setesdal folkehøgskule i Valle. Stig W. Ågedal-Mortensen tar til 1. august, og kjem til motorsportskulen med svært breid bakgrunn frå

Stig W. Ågedal-Mortensen tar

Nesten 50 ut Youth for Unlandar på Gard Framleis har fl seg ein vertsfu med skulelret i plar det kvart år milar som kan utanlandsk ele men i år er de Lillesand som h -Klar det er n ung elev å ikkje skal bu. No h Agder og svan melder seg, sei YFU.

Velkommen til

nasjonale utøvarar, endåtil olympiske medaljørar har hatt denne karen som trenar.

Han har også vore konsulent ved Olympiatoppen, og basiskoordinator for Kompetansesenteret for idrett i Agder. Dei siste åra har Stig W. Ågedal-Mortensen vore fysisk trenar mellom anna for eliteserielaget ØIF Arendal og Vipers. I dag er han landslagssjef for trial herrar, og han underviser i idrett ved universitetet i Agder.

KLIPPET FRA AVISA SETESDØLEN

HALLINGDAL UTLYSER PÅ NYTT

Det var få søkjarar til rektorstillinga ved folkehøgskulen. Jobben blir lyst ut på nytt ved årsskiftet.

Hallingdal Folkehøgskule manglar rektor frå 1. august. Jobben vart fyrst lyst ut i juni, med kort søknadsfrist. Det kom inn tre-fire søknader på den ledige jobben.

– Me ville ikkje tilsetje nokon fast på grunnlag av ein så tynn søkjarmasse. Styret jobbar med å få til ei mellombels løysing for neste skuleår, seier Per Egil Kolsrud, styreleiar ved skulen.

Gisle Skoglund, som sa opp rektorjobben i mai, har sagt seg villig til å stå i stillinga fram til haustferien.

– Me er letta over at han kunne halde fram ut september. Og så jobbar me med å få til ei intern løysing for resten av skuleåret.

Me har ein i kikkerten som er villig til å ta oppdraget, dersom styret og personalet synest det er ei god løysing, seier Kolsrud.

Han innser at søkjarane fekk knapt med tid. No er planen er å lyse rektorjobben ut på nytt kring årsskiftet. Kolsrud trur det vil gje styret rom til å få ei varig løysing for den ledige rektorstillinga i god tid før skulestart 2016. – Eg trur dette skal bli ei god løysing for skulen, seier han.

KLIPPET FRA HALLINGDØLEN

SETESDAL MED NY REKTOR

Det er tilsett ny rektor på Setesdal folkehøgskule i Valle. Stig W. Ågedal-Mortensen tar til 1. august, og kjem til motorsportskulen med svært breid bakgrunn frå arbeid med idrett og ungdom.

Han er utdanna ergoterapeut og pedagog, og har vore både aktiv og trenar innan turn. Ågedal-Mortensen er tidlegare dagleg leiar i Oslo Turnforening, og han har vore fysisk trenar for både regionale og

SOLTUN TIL KFUM/KFUK

Norges KFUK-KFUM forhandler med Metodistkirken i Norge om å ta over driftten av Soltun folkehøgskole i Sør-Troms.

– Vi tror det er viktig for skolen å få en driver som er involvert i flere skoler. Jeg tror den vil få et bredere tilbud hvis vi får KFUK-KFUM med på laget, sier Per-Endre Bjørnevik, leder i Metodistkirkens hovedstyre og mangeårig styreleder ved folkehøgskolen.

Soltun på Evenskjer i Sør-Troms har profilert seg som «den internasjonale folkehøgskolen i Nord-Norge med arbeid for fred». Skolen har slitt med lave elevtall og dårlig økonomi i flere år, og vært avhengig av likviditetsslån fra Metodistkirken i Norge for å sikre videre drift.

Forbundsstyret i Norges KFUK-KFUM skal behandle denne saken på sitt september-møte.

Per-Endre Bjørnevik sier at Soltun kommende år vil bli drevet som tidligere. Han håper en avtale med KFUK-KFUM kan være på plass i løpet av høsten 2015.

KLIPPET FRA VÅRT LAND

FOLKEHØGSKOLENE GODT SYNLIGE I ARENDALSUKA

Arendalsuka ble i år arrangert for fjerde gang. Arendalsuka er Norges svar på folkemøtene *Almedalsveckan* i Sverige og *Folkemødet* på Bornholm i Danmark og samler politikere, organisasjonsfolk, journalister og folk flest en uke med senkede skuldre i sentrumsgatene i vakre Arendal.

Arendalsuka består av et utall arrangementer til nesten alle døgnet tider og innenfor alt det politiske felt kan romme, krydret med kulturelle innslag. Arrangementer kan være alt fra mikrokurs i VOFOs stand til partilederdebatte i NRK TV.

I tillegg kan publikum besøke 130 stands fra ulike politiske partier, organisasjoner og NGOer. Folkehøgskolene var som eneste skoleslag til stede i politisk gate med egen stand. I år rett ved siden av hovedscenen på Sam Eydes plass foran kulturhuset. Det gav god synlighet og mange gode kontakter og nyttige samtaler for og om folkehøgskolen.

ØYVIND BRANDT

INTER-FOLK NEDLEGGES SOM SØKERKANAL TIL NORAD

INTER-FOLK har i ca. 30 år vært en bistandsorganisasjon for norske folkehøgskoler. Men organisasjonen fyller ikke lenger kvalitetskravene Norad stiller til søknadsprosedyrer, rapportering og regnskapsførsel. Derfor har INTER-FOLK de siste årene fått nei på søknader om prosjektstøtte. INTER-FOLK

tar nå konsekvensen av dette ved å legge ned sin virksomhet som søkerkanal til Norad for prosjekter i land i sør for norske folkehøgskoler.

Mange folkehøgskoler er imidlertid involvert i prosjekter i land i sør. De fleste av disse skolene samarbeider med en profesjonell bistandsorganisasjon (Norsk Folkehjelp, Strømmestiftelsen m. fl.)

INTER-FOLKs styre legger fram forslag om nedleggelse av organisasjonen

på årsmøtet under tillitsvalgskonferansen på Sanner Hotell i slutten av september. For tiden pågår det samtaler mellom INTER-FOLK og folkehøgskolens Internasjonale Utvalg (IU) om muligheten for at deler av INTER-FOLKs prosjektkompetanse på en eller annen måte kan tilflyte folkehøgskolens internasjonale engasjement.

ARVID KOPPERDAL, STYREMEDLEM

I INTER-FOLK

folkehøgskolene
ETT ÅR KAN FORANDRE MYE

DEMOKRATISK DANNING I MER ENN 150 ÅR

AKSJONSFORSKNING
OG BÆREKRAFT

FOLKEHØGSKOLEN FOR FRAMTIDEN

Bærekraft som tema i undervisningen
Bærekraftig drift av skolene
Aksjonsforskning som endringsstrategi

Treårig samarbeidsprosjekt støttet av
Bergesenstiftelsen og Sparebankstiftelsen

FRILUFTSLIVET OG FOLKEHØGSKOLEN

NOEN BETRAKTNINGER FRA FOSEN FOLKEHØGSKOLE

ILLUSTRASJON: ØYVIND KRABBERØD

Hva er det med friluftslivet som utfordrer, begeistrer og finner stadig nye veier? Et friluftsliv som favner alt fra dristig utfoldelse i grenselandet til det farlige og til det å rusle en tur på stranda med sand mellom tærne og nyte solnedgangens meditative gleder.

Friluftslivet er fortsatt et ukjent fenomen for store deler av verdens befolkning og kun 100 år gammelt for folk flest i Skandinavia og Europa. Det er en viktig frukt av den moderne samfunnsutvikling, industrialiseringa, fritid og nasjonalromantikk. Og folkehøgskolene er den største skolearenaen for friluftsliv i Norge.

Friluftslivet er for meg en livsnødvendighet.

Friluftslivet er for meg et lærerikt og svært matnyttig møte med natur.

Friluftslivet er sterke møter med meg selv sammen med andre.

Friluftslivet er sterke opplevelser fri for idrettens konkurranseregler.

Friluftslivet er trøst, støtte og inspirasjon når det har vært vanskelig og psykisk uhelse/slitasje har utfordret livet.

Friluftslivet har vært en viktig arena for positiv spenning og testing av nye grenser fysisk og psykisk fra barnsben av for meg. Sterke seilaser – selvbergingssturer i polarnatur – bestigninger av de høyeste fjell sommer og vinter i Norge og Europa og noen av de høyeste fjell i verden. Møter med meg selv og mine grenser sammen med gode venner. 20 liter blåbær – makrellfiske – krabbefangst – rypejakt – bålkokte blåskjell og nydampede torskehoder...

«Folkehøgskolen som skoleslag er den desidert største friluftslivsaktør i det norske skolesystemet»

Friluftslivet endrer seg og mye har skjedd de siste 20 årene. Nye lek- og spenningsmessige aktiviteter har overtatt for det nyttige og nære naturlivspregede friluftslivet. Et friluftsliv hvor forvaltning av naturen og høsting av dens store gaver alltid har vært svært viktig i det norske friluftslivet. Man drog oftest på tur fordi man hadde et nyttig ærend, og så fikk man noen gode naturopplevelser i tillegg. Friluftsliv som ren rekreasjon og trening var å stille seg mer på utsiden av den store sammenhengen. Naturlivet derimot gav livsglede med den nyttige naturbruken som det sentrale.

Kreativiteten de siste 20 årene har vært stor når det gjelder å skape nye

lekpregede utfoldelsesmuligheter.

Kiting, snowboard og terrengsykling er tre gode eksempler. Det vil stadig være viktig å tenke over hvordan vi ønsker å oppholde oss i i naturen. Vi er jo stadig i ferd med å legge oss til lite bæredyktige vaner. Hytter blir mer som hoteller, oppkjørte skispor er blitt et selvfølgelig krav. På Sjusjøen i fjor i påsken hadde jeg terrenget for meg selv en eneste kilometer utenfor sporene sammen med 7000 sporgående påsketurister. Trening flyttes stadig mer innendørs til stadig flere treningsstudio og klatrehaller og spa.

Rekreasjons/reparasjons-

tenkingen har sterk påvirkning i vårt moderne liv. Naturen blir reparasjons-plassen og terapeuten i et stresset hverdagsliv. Men naturen er jo en venn og vennskap forplikter. Vi må bruke og høste, samtidig som vi er skånsomme med vår venn naturen. Den frie natur liker ikke vår økende tilrettelegging.

Bærekraftig folkehøgskole er nå blitt en nasjonal satsingsoppgave for ansatte og elever i hele Norge. Folkehøgskolen som skoleslag er den desidert største friluftslivsaktør i det norske skolesystemet. Dette gir oss på Fosen og alle folkehøgskoler et særskilt ansvar for å holde fram og motivere til det enkle bærekraftige friluftslivet, hvor naturen ikke bare blir en arena og kulisser for lek og ekstremsport, men for nærhet, kjennskap og nyttig bruk i en stadig mer bærekraftig folkehøgskoledrift.

Fosen folkehøgskole vil gjerne være en skole som bidrar i riktig dvs. mer bærekraftig retning også i dette arbeidet. Bærekraftig folkehøgskole gir et særskilt ansvar for å holde fanen høyt og fortsatt stødig kurs mot et naturvennlig friluftsliv som styrker respekten og vennskapet med «Moder jord»

WIGGO S. LARSEN, REKTOR FOSEN
FOLKEHØGSKOLE

MED GLIMT I ØYET

En kvinnelig rektor ved en østnorsk folkehøgskole med teaterprofil, dessuten medlem av styret i Folkehøgskoleforbundet fram til landsmøtet på Voss i sommer, sa en dag at vi har glemt humor i vårt idéprogram.

Og hun har jo rett!

Vår ideologiske stamfar, Grundtvig, var veldig opptatt av å fremme et *jevn* og *munt*ert, *virksomt liv* her på kloden. Ikke minst gjennom folkehøgskolen. *Jevnt* er jo et ord som kan slå mange veier. Men kanskje det også er noe å tenke over, i en tid hvor alt skal være ekstremt, eksepsjonelt, nytt og i høyt tempo. Men muntert? Det er da alt for mange kriser og alvorlige utfordringer her i verden til at vi som seriøse folkehøgskoleansatte kan gå rundt å være muntre. Dessuten er fagene for krevende og med for lite tid.

På en annen folkehøgskole litt lenger sør på vestsiden av Oslofjorden inkluderte det tredelte slagordet i mange år: *og med glimt i øyet*. Risikoen var kanskje å ikke bli tatt seriøst.

Nå er jeg ikke et sekund i tvil om at det er masse glimt i øyet på alle våre folkehøgskoler. Det er ikke mulig å unngå når det er samlet mange ungdommer 24-7 i 33 uker. Men det kan

kanskje være på sin plass å minne hverandre og nye om den gode og inkluderende humoren. Glimtet i øyet som indeks på det varme hjertet som ser og forstår, men også utfordrer. Som uttrykk for engasjement. Som vi alle vet, har det en enorm pedagogisk, og viser det seg, helsefremmende kraft. Også i kollegiet.

Det nye styret som ble valgt på landsmøtet i sommer skal på landsmøtet om to år legge fram forslag til idé- og prinsippprogram for de påfølgende fire årene. Det blir en anledning til å inkludere glimt i øyet som viktig dimensjon. Men det venters vi selvfølgelig ikke på.

Godt og muntert, virksomt skoleår!

ØYVIND BRANDT

LEDER AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØGSKOLEN?

ERLEND WELANDER (42)
REKTOR VED TRONDARNES
FOLKEHØGSKOLE

Mitt første møte med folkehøgskolen var i 1992. Min situasjon var som for mange av dagens elever – usikker på hvilken vei livet skulle ta fremover. Hva var vel mer naturlig å velge enn folkehøgskole? For meg ble det et starten på en kursendring som har fulgt meg så langt i livet.

Det kanskje viktigste møte ble med en 17 år gammel jente som siden ble min kone, mor til mine fire barn og min livsledsager. Men et vel så viktig møte var møte med mennesker som på en unik måte hadde tid til å bry seg, lytte til hva min hverdag var preget av, vise veg videre gjennom praktiske handlinger. Denne unike måten å la mennesket få ta del i sin egen dannelsesreise har preget meg siden og farget min arbeidsmetode gjennom mange spennende arbeidsoppgaver gjennom årene; fra pedagogisk arbeid og utvikling, tilrettelegging for barn og unge til ledelsesoppgaver på ulike nivå.

I 2014 bød muligheten til å kunne være med å farge det skoleslaget som var starten på det hele for min egen reise seg. Klart jeg ville ha den jobben! Dagene er hektiske, kaotiske, utfordrende, spennende, lærerike, givende..., alt på en gang. Men det er da jeg lever, det er da jeg får gi av meg selv til både kollegaer og elever. Derfor jobber jeg i folkehøgskolen!

SINDRE VINJE

VELLYKKET KURS FOR NYE LÆRERE, SKOLELEDERE OG PRAKTISK PERSONALE

Andre uka i august ble det arrangert kurs for nye i folkehøgskolen på Nansenskolen. I år prøvde vi på en ny vri, der vi hadde tre separate kurs. Ett for nye lærere, ett for nye rektorer/skoleledere og ett for nye praktisk personale. På den måten var det noen felles økter og noen separate. Etter tilbakemeldinger fra kursdeltakerne fungerte denne modellen svært godt. I år var det 31 deltakere fra hele landet som deltok.

Av bidragsytere til foredrag og workshops kan nevnes Øyvind Brandt (FHF), Knut Simble (FHF), Dorte Birch (IF), Per Egil Andersen (Elverum FHS), Odd Haddal (NKF), Inge Eidsvåg (Nansenskolen), Heidrun S. Røhr (Nansenskolen), Joakim Hammerlin (Nansenskolen), Kristin Smith (Ringerike FHS), Benedicte Hambro (Ringerike FHS) og Sindre Vinje (FHF).

Årets kurs hadde også besøk av vår svenske søsterorganisasjon SFHL og det svenske Folkbildningsrådet. I Sverige vurderer de å starte opp lignende kurs og hadde stor nytte av å besøke oss på Nansenskolen. Våre gjester bidro både faglig og sosialt.

Velger å avslutte denne teksten med ordene Benton Wolgers fra Folkbildningsrådet holdt til nye lærere under deres avslutningsmiddag.

Lillehammers lærere

Lillehammers lærere lever långa lyckliga liv. Lärarnas lektioner liknar lyckoläger. Lyckligt lottade lärare låter linan löpa, levande gör lejonens locklåten, lokaliserar latinlärarnas livslögnar, lockar läslusten. Långa lov låter lite lagom luddigt. Lärarna ligger länge, lovordar luffarlivet. Lantlivets långsambet lämnar lärarna lealösa. Lunchlådornas laxlasagne lindrar ledan. Lärarna laddar livslågan. Laxen leker. Lingonen lockar. Loppisarna längs ladugårdslängorna lastar lusekoftor lådvis. Läpparna längtar lite lätt leende. Lärarna läppjar latte light, lever loppan. Längdskidlandslaget lovar landet lycka. Lagledarna laddar. Landslagsläkarna lappar, lagar legendariska längdlopares luggslitna lemmar. Landslaget lovar Lillehammers lärare livslång lycka.

Landet lagom, lite längre, långt latare, levererar Lasse Lagerbäck. Landets liberala ledarsidor legaliserar latinläroverkens litteraturlistor, långa linjaler, lanserar låga lärarlöner. Latinlärarna lusläser, lämnar lamslagna låglönelandet.

SINDRE VINJE

KALENDER 2015

14.–16. september 2015
21.–22. september 2015
22.–24. september 2015
28.–30. oktober 2015
12.–14. oktober
12.–15. oktober 2015
19.–21. oktober 2015
10.–12. november 2015
10.–12. november 2015
17.–18. november 2015
25. november 2015

26.–27. november 2015
4.–5. januar 2016

Informasjonsseminaret 2015, Oslo
Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell, Gran
Tillitsvalgtkonferansen 2015, Sanner Hotell, Gran
Drøftingsdager D6, Ål folkehøgskole
Drøftingsdager D2, Trøndermøtet, Vefsn
Drøftingsdager D1, Soltun folkehøgskole
Økonomikonferansen 2015, Sanner Hotell, Gran
Ledelsesforum 2015 inkl. årsmøte i IF, Trondheim
Inspektorsamling, Trondheim
Nordisk idékonferanse 2015, Nordiska Folkhögskolan, Kungälv
Open House vedr. aksjonsforskning og bærekraft og skolenes selvevaluering, fhs-kont., Oslo
Internasjonalt seminar i folkehøgskolen 2015
Drøftingsdager D7, Romerike folkehøgskole

Følg med på «Kalender» på www.folkehøgskoleforbundet.no for nye arrangementer, eventuelle endringer, detaljer og påmelding.

NOTERT

MAJA S.K. RATKJE

Den ene dagen komponerer hun smal samtidsmusikk, den neste synger hun Bertholt Brecht og Alf Prøysen på en brun pub, og dagen etter feller hun trær i skogen. Ratkje har også laget musikk med metallfolket, og de synes det er særlig kult at hun bor på et sted som heter Svartskog.

Selv synes hun ikke forskjellen mellom støy, Prøysen og metall er så stor.

– For meg føles det ikke som jeg springer mellom ytterpunkter. Jeg er på jakt etter nye og interessante musikalske konstellasjoner.

KLASSEKAMPEN

BÆREKRAFT: RESOLUSJON FRA LANDSMØTET I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Til regjeringen og stortinget ved Kunnskapsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

BÆREKRAFTPERSPEKTIVET SKAL LIGGE TIL GRUNN FOR ALL UTDANNING

Det overordnede målet for alle samfunn må være å bidra til at alle mennesker på kloden kan leve verdige og meningsfulle liv i balanse med jordens muligheter og rammer. All menneskelig aktivitet må være bærekraftig i samtiden og for framtiden, både kulturelt, økonomisk og økologisk. Derfor må bærekraftperspektivet være premiss for all skole og utdanning.

FNs nye globale bærekraftige utviklingsmål vedtas høsten 2015. Disse er et globalt uttrykk for hvilke utfordringer vi sammen står overfor og i fellesskap forplikter oss på å løse i de kommende årene.

Folkehøgskolen i Norge har som mål å bidra til å utvikle myndige verdens-

borgere gjennom personlig, faglig og demokratisk danning. I fjor innledet folkehøgskolene i Norge et samarbeid med *Framtiden i våre hender* og professor Tom Tiller ved universitetet i Tromsø om prosjektet *Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden*. Prosjektet har en ramme på fire år og er det størst anlagte fellesprosjektet i folkehøgskolen hittil. Prosjektet er eksternt støttet av Bergesenstiftelsen og Sparebankstiftelsen. Med aksjonsforskning som endringsstrategi og overgripende metode er målet å utvikle elevenes kunnskaper, holdninger og ferdigheter i bærekraft, samtidig som skolene gjennom miljøledelse arbeider for å gjøre driften bærekraftig i alle ledd.

Landsmøtet i Folkehøgskoleforbundet peker på nødvendigheten av at

stortinget og regjeringen tydeliggjør bærekraftperspektivet som grunnleggende premiss i all opplæring. Landsmøtet vil også peke på den erfaring som utvikles i folkehøgskolen og hos samarbeidspartene i bærekraftprosjektet – en kompetanse som kan bidra til å videreutvikle gode måter å undervise i bærekraft på i annen opplæring, samtidig som aktivitetene bidrar til å nå de nye utviklingsmålene. Landsmøtet vil derfor oppfordre til at departementet blir aktiv part i prosjektet når det fra høsten i år går fra pilotfase til fullskalaprojekt.

LANDSMØTET I FOLKEHØGSKOLE-
FORBUNDET VOSS FOLKEHØGSKOLE,
3. JUNI 2015

FOKUSOMRÅDER FOR DET NYE FORBUNDSSTYRET

Landsmøtet i sommer på Voss folkehøgskole peker på noen områder som skal ha et spesielt fokus fram til neste landsmøte om to år. Utgangspunkt for punktene under er vedtektene og idé- og prinsippprogram med prioriterte områder 2013–2017.

IDÉ- OG UTVIKLINGSARBEID

Bærekraftprosjektet: Følge opp samarbeidsprosjektet med Framtida i Våre Hender og Universitetet i Tromsø om folkehøgskolen for bærekraftig framtid vil videreføres i perioden, og evt. utvides til nordisk og europeisk plan.

Kjerne og identitet: Folkehøgskoleforbundet vil videreføre arbeidet med folkehøgskolens felles kjerne og identitet.

Nytt idé- og prinsippprogram: Idé- og prinsippprogrammet er hvert fjerde år oppe til vurdering, neste gang på landsmøtet i 2017.

Etablering av høgskolebasert videreutdanningstilbud i folkehøgskolepedagogikk: Arbeide videre med å etablere et formelt felles videreutdanningstilbud i folkehøgskolepedagogikk ved en pedagogisk høgskole/universitet.

Etablering av rektorskolen i folkehøgskolen: Arbeide videre med å etablere en felles, modulbasert og formelt tellende rektorskole for folkehøgskolen.

Studiereisens plass som pedagogisk aktivitet i folkehøgskolen: Folkehøgskoleforbundet bør bidra til en refleksjon rundt reisen som pedagogisk aktivitet i folkehøgskolen.

Sangbokas framtid: Det bør i perioden forberedes en videreutvikling av sangboka, f.eks. vurdere å etablere den på app med tekster, noter/akkompagnement og evt. bakgrunnsinformasjon, samt mulighet for lyd (j.fr. danske Højskolesangbogen) og særtrykk for skoler, samt finansiering og rettigheter.

ARBEID INN MOT MYNDIGHETENE

Gode rammevilkår for folkehøgskolen: Følge med på og bidra til å videreutvikle rammevilkårene fra myndighetenes side for å drive god folkehøgskole.

Bidra til bedret kommunikasjon

om folkehøgskole: Gjennom deltakelse på Arendalsuka og i andre fora bidra til økt/bedret kommunikasjon med politikere og andre myndighetspersoner om folkehøgskole.

ARBEIDSLIVSFELTET

Kompetansekartlegging og -utvikling på skolene: Folkehøgskoleforbundet vil øke bevisstheten om å utvikle gode kompetanseplaner og hvordan gå fram for å kartlegge og utvikle nye kompetanser.

Særavtalens arbeidstidsbestemmelser: Folkehøgskoleforbundet og Virke er uenige om deler av særavtalens arbeidstidsbestemmelser, og må derfor arbeide videre med å få avklart dette.

Mulighet for særavtalemødder for praktisk personal: Det er ønsket fra flere hold å se på muligheten for å utvikle forenklede særavtaler (modeller) også for praktisk personale ved folkehøgskolene.

Endringer i pensjonsordninger og -avtaler: Folkehøgskoleforbundet må følge med på evt. initiativer til endringer i pensjonsavtaler for medlemmene.

Rektors arbeidsvilkår: Rektor er også arbeidstaker, men er ikke regulert i tariffavtaler på samme måte som arbeidstakere ellers. Det er behov for å bistå rektor i sine arbeidsvilkår overfor styret.

Livsfasepolitikk: En aktiv livsfasepolitikk er viktig for ansatte i ulike faser av livet for å kunne gjøre en god jobb. Folkehøgskoleforbundet ønsker å etablere en samlet livsfasepolitikk basert på eksisterende lover og avtaler samt anbefalinger/eksempler på gode praksiser.

Kompensasjon på turer med elever: Det finnes få reguleringer for kompensasjon for turer med elever i inn- og

utland. Folkehøgskoleforbundet bør i perioden se på muligheten for å samle erfaringer/modeller og evt. kunne peke på gode praksiser, evt. vurdere om plass i kommende særavtaler.

ORGANISASJON

Rekruttering: Forbundet må ha et fokus på å videreutvikle arbeidet med å rekruttere nye medlemmer og beholde de vi har, samt rekruttering til tillitsvalgtposter i organisasjonen.

Videreutvikling og forsterkning av tillitsvalgtopplæringen: Den tillitsvalgte er sentral part i avtaleverket. Rollen som tillitsvalgt er sammensatt og kan være utfordrende i noen saker. Folkehøgskoleforbundet ønsker å forsterke tillitsvalgtsoptøringen, slik at tillitsvalgte følges opp tettere, utvikler mer kompetanse og trygghet i rollen, samtidig som flere saker kan få gode lokale løsninger.

Bidra i de distriktstise drøftingsdagene: Selv om distriktslaget er borte som organisatorisk ledd er distriktstise drøftingsdager viktige for faglig påfyll, inspirasjon og erfaringsdeling. Folkehøgskoleforbundet vil arbeide aktivt for at de distriktstise drøftingsdagene opprettholdes og videreutvikles, også som arena/anledning for møte for medlemmene i Folkehøgskoleforbundet.

Delta i utredning av organisering av det framtidige felles informasjonsarbeidet: Dersom IF og IKF velger å utrede organisering av det framtidige felles informasjonsarbeidet med tanke på fusjon eller andre endringer i organiseringen ved folkehøgskolekontoret vil det kunne ha betydning for samarbeid og sekretariatstjenester, også for Folkehøgskoleforbundet.

Fornye forbundets nettsider og e-medlemsnytt: Forbundets nettsider for medlemmene inklusiv elektronisk nyhetsbrev/medlemsnytt trenger fornyelse.

Styrets størrelse og sammensetning, samt delegatsmodellen: Landsmøtet vedtok at det til neste landsmøte skal gjennomføres en utredning av styrets størrelse og sammensetning samt delegatsmodellens innretning, med eventuelle forslag til endringer.

TILLITSVALGTKONFERANSEN 2015:

HVORDAN BIDRA TIL KOMPETANSE-UTVIKLING PÅ SKOLEN?

Fra tirsdag 22. til torsdag 24. september går den årlige tillitsvalgtkonferansen av stabelen på Sanner hotell på Gran på Hadeland. Et hovedtema blir hvordan den tillitsvalgte kan bidra til kompetanseutvikling på egen skole.

Bjørn Solend i AS3 Transition er engasjert til å ta de tillitsvalgte gjennom utfordringene knyttet til kompetansekartlegging og -utvikling: Medarbeiderutvikling fra rekruttering til slutt, så å si.

På konferansen vil det også settes av tid til å se nærmere på særavtalen for undervisningspersonalet (= et overblikk,

– om lærernes arbeidstid, – prosess og innhold, – erfaringer og utfordringer).

De øvrige temaene på konferansen vil bli den norske mikromodellen – om partssamarbeid på lokalplan, om arbeidsmiljø – nærværsfaktorer, tjenestereiser – ressursbruk på studieturer/skoleturer og avtaleverket.

HVORDAN BLI EN BEDRE LEDER: Å SKAPE MENING

Hilde Widerøe Wibe vil på årets rektorforum i Trondheim i november bidra med *Hvordan bli en bedre leder*. Wibe har sammen med flere kollegaer utviklet lederkurset (G)lede og skrevet boken *Å skape mening* – en refleksjonsbok for ledere og medarbeidere. Wibe er til daglig direktør for næringspolitikk i Abelia.

DISTRIKTSLAGET ER HISTORIE

På Voss folkehøgskole vedtok landsmøtet å legge ned distriktslaget som formelt organisatorisk ledd i forbundet. Men distriktsvise drøftingsdager er det viktig å opprettholde og videreutvikle som gode møteplasser for påfyll, erfaringsdeling, opplæring og engasjement/motivasjon. På den måten kan vi opprettholde og videreutvikle folkehøgskolebevegelsen.

Forbundet og eller lokaltillitsvalgte i distriktet vil derfor være i kontakt med arrangørskole for drøftingsdagene om det kan settes av tid for møte mellom medlemmene og eller lokaltillitsvalgte i distriktet og tid til annen informasjon eller opplegg etter behov.

AMBISJONER FOR AKTIVITET KNYTTET TIL DE DISTRIKTSVISE DRØFTINGSDAGENE

Dette er en av de ambisjonene som landsmøtet uttrykte for arbeidet i Folkehøgskoleforbundets styre og sekretariat. Følgende punkt innarbeides også i styrets og sekretariatets handlingsplaner:

- Sekretariatet eller lokallagsledere i samarbeid med sekretariatet kan invitere til distriktsvise møter.

- Folkehøgskoleforbundet sentralt har ansvar for å innhente statistikk og erfaringer knyttet til lønn- og arbeidsvilkår og evt. andre forhold som er aktuelle som referanser til å vurdere egen praksis/lokale avtaler og som grunnlag for sentrale initiativer, samtaler, forhandlinger, mv.
- Forbundet vil styrke tillitsvalgtopp-læringen.
- Forbundet vil gjennomføre en evaluering av kommunikasjonskanaler og rutiner.
- Styret legger på neste landsmøte (2017) fram en vurdering og evt. forslag om endringer i styrets størrelse og sammensetning.

Wibes opplegg er felles for både rektorer og assisterende rektorer/inspektører, da inspektørmøtet som vanligvis har vært avviklet i slutten av januar nå legges parallelt med rektorforum i midten av november.

Farene ved at OPEC styrer norsk skolepolitikk

Rektorforum innledes også i år med et samfunnsorientert foredrag. Denne gangen vil tidligere ekspedisjonssjef i Kirke- og Undervisningsdepartementet Ole Briseid bidra om *norsk skole i et internasjonalt perspektiv – om farene ved å la OPEC styre norsk utdanningspolitikk*.

Rektorforums siste dag vil vies kompetanse- og medarbeiderutvikling på skolene, fra rekruttering til slutt ved Bjørn Solend i AS3 Transition.

OYVIND BRANDT

MENTORORDNING PÅ VENT

Kunnskapsminister Røe Isaksen fattet interesse for vårt forslag om en mentorordning i folkehøgskolen. Mentorordningen skulle på frivillig basis gi ungdom som ikke har påbegynt eller fullført

videregående skole en tettere oppfølging, med tanke på å avklare videre utdanningsplaner. Målet var å få på plass et pilotprosjekt i inneværende skoleår. Det lyktes imidlertid ikke å finne

tilstrekkelige midler i departementet før sommeren til å kunne gjennomføre et forsvarlig forsøksprosjekt.

LØNNSREGULERINGER FOR FOLKEHØGSKOLENE TILSLUTTET VIRKE

Lønnsoppgjøret i Virke-området er ferdig. Organisasjonene og Virke kom fram til en forhandlings-løsning i årets mellomoppgjør. Med utgangspunkt i de økonomiske forutsetningene, er resultatet som forventet. Den totale rammen i årets Virke-oppgjør ble om lag tre prosent.

I fjorårets tariffoppgjør, som var et hovedtariffoppgjør, valgte partene å se 2014 og 2015 i sammenheng. I fjor ble det derfor forhandlet fram tillegg også for 2015. Partene er nå blitt enige om at disse tilleggene blir det endelige økonomiske resultatet for i år.

Nytt lønssystem

Fra 1. mai 2015 blir det innført et nytt lønssystem som erstatter dagens minstelønssystem. Det nye systemets grunnprinsipp er at arbeidstakerne skal være sikret lønnstillegg ved hvert

ansiennitetsopprykk. Dette sikres ved at tillegget blir gitt uavkortet og uavhengig av om vedkommende har lokale tillegg eller ikke.

PRINSIPPER VED GARANTILØNSSYSTEMET:

- Alle skal være sikret en lønnsutvikling.
- Alle lønnstillegg legges på den enkeltes årslønn (flyte oppå) – *gjelder alle tillegg alltid.*
- Ansiennitetstillegg gis fullt ut – *dette gjelder uavhengig av om den ansatte har høyere lønn en garantilønn*

INNOLD I GARANTILØNSSYSTEMET:

Garantilønn (0 år)

Lønnstillegg for ansiennitet:

- fastsettes i prosent av 0-årstrinnet og regnes ut i kroner
- gjelder ved alle ansiennitetsopprykk i løpet av året

Utregnet laveste garanterte årslønn Forutsetninger:

1. Arbeidstakere som før 1. mai 2015 hadde 10/16 års ansiennitet eller mer, har sitt ansiennitetstillegg som en del av årslønnen fra 1. mai 2015. Disse skal derfor *ikke* ha ansiennitetstillegg etter tabellen.
2. Laveste utregnet årslønn, gjelder pr 1. mai 2015 og er en sikringsbestemmelse, alle ansatte må ha minimum laveste utregnet årslønn ut fra ansiennitet (ekskl. pkt 1)
3. Utregnet tillegg for ansiennitet, gis på det tidspunktet ansiennitet oppnås.

Årlig lønnsregulering av stillinger som får sin lønn forhandlet lokalt

Forhandlinger gjennomføres innen 1. oktober og gis virkningstidspunkt 1. mai, med mindre partene lokalt kommer til enighet om en annen dato.

Ledere med hovedsakelig sentral lønnsdannelse

I årets mellomoppgjør ble det ikke gitt noe generelt tillegg. Økonomien gikk i sin helhet med til det nye lønssystemet. Ledere i tariffavtalen er ikke omfattet av det nye lønssystemet, og får derfor ingen sentrale tillegg i år. I fjorårets sentrale oppgjør ble det imidlertid lagt en føring om at ledere skulle prioriteres i de lokale forhandlingene.

Den nye lønnstabellen er tilgjengelig på www.folkehøgskoleforbundet.no/rundskriv

NY REKORD I ANTALL ELEVER

Med en økning på 9 prosent pr 1. august – og over 7000 elever som har takket ja til plass foreløpig – så ligger vi an til en ny rekord i antall elever ved norske folkehøgskoler. Dette er svært gledelige tall og bak tallene ligger det mye hard jobbing.

En vesentlig årsak til at så mange velger å gå på folkehøgskole, er at skolene har så mange fornøyde elever som kommer hjem og forteller om det verdifulle året der de fikk økt læringsglede, styrket samarbeidskompetanse og bedre forståelse for verden rundt dem – i tillegg til god faglig læring.

I tillegg har mange skoler valgt å opprette nye linjetyper, eller de har oppdatert

allerede eksisterende linjer, og dette vekker stor oppmerksomhet hos både ungdommer og foreldre. Folkehøgskolene er virkelig skoleslaget som aldri sover.

Vi gratulerer med gode tall – og minner om at vi er tilgjengelige med informasjonsfaglig bistand der det trengs!

STERK ØKNING I ANTALL SØKERE I SOMMER

I sommer kjørte vi flere kampanjer som har fått stor oppmerksomhet. Vi hadde både redaksjonelle annonser, en sommer-quiz, tradisjonelle annonser og Facebook-markedsføring av alle ledige linjer.

I tillegg la vi i midten av juli om slik at søknadsskjemaet for mobiltelefon ble forenklet. Dette for at folk som var på sommerferie, og dermed hadde dårlig tilgang til PC, likevel skulle kunne søke på folkehøgskole. Tanken var at skolene da kunne innhente nødvendige opplysninger i etterkant.

Det var en sterk økning i antall søkere i sommer. Fra 15. juli til 9. august har økningen vært på hele 60 prosent – til om lag 900 søknader.

Økningen i antall søknader fra mobiltelefon har vært størst, fra 56 søknader i 2014 til 314 i år – det er 460 prosent økning!

Få søker fra tablet – bare 44 personer, men det er en økning på 47 prosent. Flest søker fremdeles fra desktop/PC, i 2015 564 søknader, det er en økning på 21 prosent.

OMORGANISERING I IF OG IKF

Informasjonskontoret for folkehøgskolen (IF) og Informasjonskontoret for kristen folkehøgskole (IKF) har endret noe på samarbeidet slik at vi i større grad kan bygge opp spesialkompetanse på ulike felter. Det betyr at rådgivningen av IKF-skoler gjerne kan skje av IF-folk og tilsvarende at IF-skoler kan søke råd hos IKF-ansatte.

Vi jobber i tillegg med et forslag til en økning av kapasiteten på begge informasjonskontorer slik at vi både kan løse dagens oppgaver på en bedre måte og være enda mer ambisiøse framover. Det er i oppgang man skal bygge videre.

Dette forslaget vil bli lagt fram på årsmøtene til både IF og IKF.

DORTE BIRCH

HOLTEKILEN FOLKEHØGSKOLE SERTIFISERT SOM GRØNT FLAGG

Under skolens offisielle avslutning for skoleåret 2014–15 markerte Holtekilen folkehøgskole sitt engasjement for bærekraftig utvikling ved å fire det norske flagget og heise skolens Grønt Flagg.

I løpet av det siste skoleåret har Holtekilen folkehøgskole jobbet med bærekraft under konseptet fra Grønt flagg. – Det har for oss vært en god måte å komme mer systematisk i gang med å bli en bærekraftig skole så vel i praksis som i det pedagogiske arbeide med elevene, forteller lærer Marianne Stormoen Jepsen. – Vårt første mål med Grønt flagg arbeidet var å etablere kildesortering på Holtekilen folkehøgskole. Vi har hatt et miljøutvalg med en fra ledelsen, pedagogisk personale og IKV, samt tre elever som har hatt ansvar for planlegging og gjennomføring, forteller Marianne videre. Hun legger vekt på hvor

fint og nyttig det er å ha den bredden i miljøutvalget: – Når skolen nå fortsetter med Grønt flagg i det kommende skoleåret brukes miljørådet også til å ha ansvar for folkehøgskolens prosjekt om bærekraft og aksjonsforskning, sier Marianne.

Elevrepresentantene involverte de andre elevene i ulike aktiviteter, og i oppfølging av hvordan det har gått med sorteringen samt utarbeidelse av miljøregler for skolen. De var også med å lage aktivitetsplan og utarbeidet tilstandsrapport m.m. – Grønt flagg har gitt en fin og brukbar ramme for arbeidet og noen krav til evaluering, og så har det vært en gulrot i å kunne få heise det grønne flagget på avslutningen, avslutter Marianne med et smil.

Ønsker du at din skole også skal bli Grønt Flagg? Les mer om Grønt Flagg på www.fee.no.

NORDISK ETTERUTDANNINGS-PILOT FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING – SAMLING PÅ ISLAND I OKTOBER

Nordisk nettverk for voksnes læring, NVL, har gjennom flere år arbeidet for å synliggjøre behovet for kunnskap om bærekraftig utvikling. En nordisk ressursgruppe har på grunnlag av dette arbeidet utviklet forslaget til en felles nordisk og tverrsektoriell etterutdanningsmodell. Voksenopplæringsforbundet (www.vofo.no) søkte i samarbeid med Stiftelsen Idébanken (www.idebanken.no) og Yrkeshøgskolen Novia, (www.novia.fi) Nordisk Ministerråds program «Green Growth the Nordic way» om finansiering til å teste ut modellen i praksis. Søknaden ble innvilget og piloten ble gjennomført høsten 2014/våren 2015.

Målet med utdanningen er å gi studieforbund, frivillige organisasjoner, folkehøgskoler og andre spesielt interesserte et kunnskapsverktøy som skal bidra til forståelse for og engasjement i de utfordringene vi som lokale, regionale og globale samfunn står overfor. Fra Norge har tre folkehøgskoleansatte fullført etterutdanningen; Vidar Pedersen (Rønningen FHS), Marianne Stormoen Jepsen (Holtekilen FHS) og Åse Karin Myrbostad Røsås (Risøy FHS).

I løpet av etterutdanningspilotåret deltok studentene på samlinger i Norge, Danmark, Sverige og Finland. Island har også vært representert både i ressursgruppen og blant studentene, og i løpet av pilotåret ble det bestemt at det også skal være en samling på Island nå i oktober. Her får studentene førstehåndserfaring med hvordan det jobbes lokalt for en mer bærekraftig utvikling. I tillegg blir det arrangert et Symposium fredag 9. oktober hvor man skal se videre på muligheter for å utvikle denne nordiske etterutdanningsmodellen. For mer informasjon: <http://nvl.org/hallbarutveckling>

NYTT NORDISK PROSJEKT FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Nordplus har innvilget støtte til et nytt nordisk folkehøgskoleprosjekt med tittelen «Ambassadører/ungdomsforskere for FNs bærekraftigmål i Norden», som starter høsten 2015 og går ut året 2016. Prosjektet har som mål å bl.a. å lage en erfaringsbasert metodebank og å utvikle en endags «ambassadørutdanning» for bærekraftig utvikling for ansatte i folkehøgskolen. Internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet, Brita Phuthi, er den norske representanten i den nordiske prosjektgruppa. Følg med på www.folkehogskole.no/iu for mer informasjon.

INTERNASJONALT SEMINAR 26.–27. NOVEMBER 2015

Tema for årets internasjonale seminar er læring for bærekraftig utvikling. Her blir det både «feltbesøk» og utveksling av erfaringer og ideer når det gjelder undervisningsopplegg. Målgruppen er ansatte i folkehøgskolen, da særlig lærere som underviser i globale tema. Informasjon om sted og program kommer. Følg med på IU sine nettsider: www.folkehogskole.no/iu

BRITA PUHTI

Subscribe to "Green Growth the Nordic Way"

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSÅKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Grete Strømsøyen
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKULE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: May Kristin Bolli
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Arve Husby
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEJBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognest
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Kjetil Lilleaas er teaterlærer på Romerike folkehøgskole:

Eg har blitt utfordra av Arne Myksvoll, gammal kollega frå Hallingdal folkehøgskule.
Tar den utfordringa med eit dikt av Georg Johannesen.
Utfordrar vidare Tore Østvang, ein kollega her på Romerike.

CREDO PISCIS

**Credo piscis – hva fiskene tror:
Gud har robåt med påhengsmotor
Gud elsket oss slik at han sprang overbord
Piscis Deo – i hav som på jord**

**Vår beste makrell, vår laks i en foss
Gud svømte bedre enn noen av oss
Det regner i verden, himmelen ble vann
Gud fisket Gud, Gud kom på land**

**Gud sløyet Gud, Gud sluttet fred
Fisk kan gå opp, fisk kan gå ned
Det tenkes i tang og sies i siv
Gud satt i noten og ofret sitt liv**

**Piscis Deo – hva fiskene tror
Gud springer snart igjen over bord
Fisk skal få robåt med påhengsmotor**

GEORG JOHANNESSEN
(FRÅ SAMLINGA NYE DIKT FRÅ 1966)

KOMMENTAR:

Eg veit ikkje om Georg Johannesen var ein ivrig sportsfiskar, eller om han hadde telepatisk kontakt med fiskesamfunnet. Her presenterer han eit perspektiv som har overføringsverdi til menneskesamfunnet. Tenk om vi kunne sjå religionen som ein del av all menneskeskapt kultur. Ved å ta metafysiske forbehold vil eg tru at konfliktnivået hadde minka betrakteleg. På alle plan.